

NEWROZ

Aylık Siyasal - Kültürel Dergi
Sayı 16, Mayıs 1993, Fiyatı: 8000 TL

☐ Yeni Dönem: Olanaklar, Tehlikeler

☐ Demokrasi Bize de Lazım

☐ Örgüt Nedir?

☐ 1 Mayıs Ve Ülkemiz İşçi Sınıfı

☐ İran'da Kürtlere Saldırdı

☐ Feqî Huseyn:

"Di Qelbê Min De Komkirin Heye"

☐ N. Arîç: "Beko İçin Bir Türkü"

NEWROZ

AYLIK SIYASAL-KÜLTÜREL DERGI

Newroz Yayıncılık

Sahibi

Hüseyin ALATAŞ

Genel Yayın Yönetmeni

Remzi BİLGET

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Adil KURT

Yönetim Yeri

Kemalpaşa Mah. Defteremini Sk.
No: 2/4 Akkoyun Apt. Kat: 4 D:10
Aksaray /İSTANBUL
Tel-Fax: 511 96 56

Adıyaman İrtibat Bürosu

Ali GÖKKAYA

Ulucami Mah. Gölbaşı Cad.
Korunanlar Pasajı No: P/25
ADİYAMAN

Diyarbakır İrtibat Bürosu

Mehmet KEŞLİ

İnönü Cad. Kahraman İşhanı
Kat: 4/32 DİYARBAKIR
Tel: 247374

Gaziantep İrtibat Bürosu

Hasan KOLUSARI

Karagöz Cad. Gören İşhanı
Kat: 3 No: 5 G.ANTEP
Tel: 20 28 40

Malatya İrtibat Bürosu

Hasan BURAN

Hamidiye Mah. Nasuhi Cad.
İnan İşhanı Kat: 2 No: 69
MALATYA

İsviçre Temsilciliği

Hüseyin İÇLİ

West. Str-19

6314 Unterageri - SCHWEIZ
Tel: 077 43 18 87

Almanya Temsilciliği

Mehmet DURMUŞ

St. Timserstr 51 4150

Krefeld/ ALMANYA

Tel: 2151771844

Fransa Temsilciliği

Hüseyin KESKİN

1. Rue E. Manet 93420

Villepinte/Fransa

Tel: 00 33.1.486 11 82

Dizgi: Asmin

Arka Kapak: Adil DURAN

Baskı: Uygun Basım LTD. ŞTİ.

Dağıtım: YAYSAT

Banka Hesap No:

Hüseyin ALATAŞ

Türkiye İş Bankası Aksaray Şubesi

Yurtiçi Hesap: 1002-300-975165

Yurtdışı Döviz Hesap: 30100-91599

Abone Koşulları ve Birim Fiatları:

Yurtiçi: Aylık Birim Fiyatı: 8.000 TL

Yıllık Abone Bedeli: 80.000 TL

Yurtdışı: Yıllık Abone Bedeli

5 DM 60 DM

İÇİNDEKİLER

Sunu	1
Yeni Dönem: Olanaklar, Tehlikeler.....	2
1 Mayıs Ve Ülkemiz İşçi Sınıfı	5
Yine Devekuşu Politikası Geçti	7
İran'da Saldırdı	8
Ayın İçinden	10
Mayıs Başkaldırıları	12
Malatya Belediye İşçileri	
Hak Arayışında	16
Yeni Dönem Ve	
Gençliğin Sorumlulukları	19
Yitik Kuşak	20
"Küba'da Sosyalizm... ..	21
Sendikamızda Öncü	
Ve Yönlendirici Olmak	24
Yerel Yönetimler Üzerine	30
Örgüt Nedir?	32
Enfermasyon, İletişim	
Ve Toplumunu Dönüştürme	34
Demokrasi Bize de Lazım	37
Düşünceler	39
Umud	40
"Beko İçin Bir Türkü"	42
"Di Qelbê Min De Komkirin Heye"	46
Nameyên Welêt	49
Jinên Mê	50
Van Gulan	54
Dersên Zmanê Kurdi	59
Okurlardan	63

Merhaba!

Kaç okurumuz bu merhabamızı okuyabilir bilemiyoruz. Bizim basın özgürlüğümüz, sizlerin okuma özgürlüğünüz DGM'nin hukuk dışılığına hapsedilmiş durumda. Ülkemizin adından söz etmemiz bile Derginin toplatılmasına yeter neden sayılıyor. Ardından davalar ve cezalar... Biz yazmaktan usanmayacağız. Lütfen sizler de okumaktan usanmayın!

15. sayımız da toplatıldı. Şimdilik 6 ayı yazıdan dava açıldı. 2. ve 6. sayının da davaları sonuçlandı. 5'er aydan müdürlerimize 10 ay hapis cezası verildi. Dergimizin Sahibine ve Müdürlerine bu iki davadan verilen para cezası toplamı 250 milyon lira.

Yılları ve milyonları önemsemiyoruz. Bizim için önemli olan siz okularımızla düzenli olarak buluşabilmek. Onca uğraşın, onca emeğin ve her yeni sayıda yeni bir doğum yapma sancısı ve mutluluğu yaşamanın asıl amacı bu. Sizlerden aldığımız güçle, bizi engellemeye çalışanlara, kendilerinin sel, bizim ise kum olduğumuzu göstermekte kararlıyız.

"Kaçan balık büyük olur"muş. Ya da "Şaş ölür badem gözlü olur"muş. Bu sözler Özal için söylenmiş gibi. Önce sövülen, öldükten sonra ise ölçüsüzce övülen Özal kim? DPT Müsteşarı; Sabancı'nın müdürü, MESS Başkanı, Başbakanlık Müsteşarı, 12 Eylül Bakanı, 12 Eylül'ün Başbakan ve Cumhurbaşkanı yaptığı, sermayenin ve ABD emperyalizminin en önde gelen adamlarından biri. Üretimi baltalayan, tüketimi körükleyen O. Bir adı "ZAMPIYON"du. Hayali ihracatın, Devleti ve halkı soymanın, çalışmadan köşe dönmenin mimarı.. Yalnız bu kadar değil. Olağanüstü Hal'in, Olağanüstü Hal Valiliğinin, Köy koruculuğunun, "SS" kararnamelelerinin altında da O'nun imzası var.

Sermaye sahipleri "O balıydı" desin; bunu anlarız. Ya demokrasi havarilerine ne demeli! Özal için ağlayan emekçilere, Diyarbakır'da kepenk indirenlere ne denir!

Özal öldü! TBMM'ni de sorunlarla başbaşa bıraktı. TBMM, tarihinde ikinci kez (C. Bayar'dan sonra) kendi iradesiyle Cumhurbaşkanı seçme sınavıyla karşı karşıya. Bunun sıkıntısını yaşıyor şimdi. Çünkü bağımsız irade kullanmaya alışık değil. Demirel'in Cumhurbaşkanlığına adaylığı da, yerine Başbakanın kim olacağı da siyasi sıkıntı yaratacağa benzer. TC tarihinde 8 Cumhurbaşkanı Çankaya'da koltuğa oturmuş ve bunlardan 7'sinin seçiminin arkasında asker iradesi var. TBMM, halkın oylarına anlamını bir türlü veremiyor.

Ateşkes, protokol, ateşkesin uzatılması derken süreç işliyor. Halkımız örgütlülüğü elden bırakmamalı. Bu amaçlı çabalara sıkı sıkıya sahiplenmeli. Yasal ve meşru alanlar doldurulup mücadele yeni sürece uygun olarak yükseltilmeli.

Ulusal güçler, halkımızı örgütsüz bırakmanın ne demek olduğunun bilincindedir. Hakeza ulusal güçler, dünden daha çok ortak noktaları öne çıkarma ve ortak paydalar etrafında ortak davranışa girme çabasındadır. Yasal, yasal olduğu kadar da meşru bir partiyi birlikte arama çabaları yoğunlaşmış durumda. Sonuç almayı engelleyecek çok fazla nedenlerin olmadığı inancındayız. Subjektiviteler aşılır, süreç sağlıklı bir biçimde olgunlaştırılırsa, halkımızın demokratik haklarını güçlü bir biçimde savunan güçlü ve birleşik bir parti yaratmak mümkün olaaktır.

Konuyu önümüzdeki sayımızda daha detaylı işleyecek ve okurlakımızı bilgilendirmeye çalışacağız.

Yeni sayılarda, buluşmak dileğiyle...

Yeni Dönem:

OLANAKLAR, TEHLİKELER

PKK'nın süreli ateşkes kararıyla başlayarak KK-PSK protokolüne ulaşan ve ateşkes kararının belli koşullarla süresiz uzatıldığının açıklanmasına varan süreç, kelimenin gerçek anlamıyla yeni bir süreçtir. Her yenide varolan belirsizlik, umut, kaygı, coşku ve sürecin köşe taşlarının yerine oturmamışlığı elbette bu dönem için de geçerlidir. Dolayısıyla içine girilen "Yeni"liğin uzun vadede neler getireceği ve gelecekteki açısının ilk günlerin beklenti ve/veya kaygılarıyla ne oranda örtüşebileceği çok büyük netliklerle ortaya konamaz.

Ancak, gelişim grafiğinin temel noktaları ve esas hatları belirgindir. Politikada tutum geliştirebilmek için yeterli olan bu noktalar ve hatlar üzerinden sorumlu ve verimli yaklaşımlarda, değerlendirmelerde bulunmak görevi, tüm Kürt politikacılarının önündedir.

Kendi cephemizden bu görevin bir parçasını; sürecin olumluluklarla yüklü ve derinleştirilmesi gerekli yönlerini ortaya koymak görevini, özet bir biçimde, geçen sayımızda yapmaya çalıştık.

Eğer toparlanması istenirse, olumluluk hanesini (elbette türevleri bulunan) iki ana başlıkta toparlayabiliriz:

1- Yeni süreç, TC'yi açmaza sokmuştur. Bunun bir diğer anlamı, ulusal mücadelenin meşruiyetinin daha da yükselmesi, düşmanın manevra alanının daraltılması ve Kürdistan sorununun enternasyonalize olma sürecinin hızlanmasıdır.

2- Ulusal güçlerin birliğinin önü açılmıştır. "Sel gider, kumu kalır" misali, birinci başlıkta anılan olumluluk sekteye uğrasa bile, kalıcı özler bırakacak olan, stratejik öneme sahip esas yön, budur. Bu yön, birbiriyle çekişmeli ulusal güçlerin ilişkilerini iyileştirmesi olayından öte çok önemli türevlere sahiptir. Bir yandan tüm parçaların koordinasyonunun kolaylaşması, diğer yandan da her politik iddianın iddialarına asılmasının olanaklarının yaratılması imkanları doğabilmektedir.

Ancak, Kuzey'in neredeyse yüz yıldır tanık olmadığı ve dolayısıyla bu yönlü birikimler açısından da pek donanımla bulunmadığı böylesi süreçleri sırf bu ve derinleştirilebilecek olumluluklarıyla zikretmek eksik olacaktır.

Bir 'yalancı bahar' havasının rehavet ve uyuşukluğuna kapılmayı önlemek, sürecin herkese ve her kesime yüklediği önemli görevleri ortaya koymak

bakımından, potansiyel tehlikeler olarak niteleyebileceğimiz olgulara ve yönlere de cesaretle eğilmek durumundayız.

Belirtmemiz gerekir ki, bahse konu tehlike ihtimalleri çerperinde yalnızca PKK ya da PSK bulunmaktadır.

Açıkça söylemeliyiz ki, PKK, belki de ilk kez aldığı bir kararla, devreye tüm K. Kürdistan toplumunun girebileceği bir dönemi başlatmıştır. Bunun büyük bir olumluluk olduğundan şüphe duyulmamalı. TC'nin, tarihin ve kitlelerin önüne bir 'örgüt' değil; bir 'sorun' getirilip konulmuştur. Zamanlamanın teknik sayılabilecek ikincil önemdeki tartışması bir yana bırakılırsa bu, yaratacağı sonuçlar itibarıyla, Kürt halkının daha güçlü olmasına elverecek bir avantajlar zeminine de tekabül etmiştir. Dolayısıyla, tehlike ya da olumsuzluk ihtimalleri çerperinde de artık bir bütün olarak tüm Kürt toplumu bulunmaktadır. Yapılan ve yapılabilecek olan tüm eleştirel değerlendirmeleri bu çerçevede ve toplumun hemen hemen tüm öğelerinin edilgen değil etken olma imkanının açıldığı bilinciyle ve sorumluluğuyla ele almak gerekmektedir.

Bu, mevcut "ateşkes" in klasik ateşkes gibi olmadığı bir diğer izahıdır. Daha da vurgulamak için, şu ayırdedici özellikleri sıralamakta fayda var:

- Bu ateşkes, bir teslimiyet, yenilgi ve/veya topyekün ricat koşullarının bir ateşkesi değildir.

- Ateşkes, muhatabın (TC'nin) tavrı ne olursa olsun, devamında ve/veya bitiminde, Kürt halkının daha güçlü olmasının potansiyel olanaklarını çok güçlü bir biçimde bağrında taşımaktadır.

- Ve nihayet, klasik ateşkeslerden farklı olarak, devletin her şeyi elinin tersiyle itmesi ve çılgınca bir yönelime girmesi halinde, öncekinden daha şiddetli ve etraflı bir "Kürt cevabı" nı talep eden bir konjektördedir.

Tüm bunların toplamından, kabullenilsin/kabullenilmesin, zarların artık tüm Kürt toplumunu çevreleyen ve etkileyen bir şekilde atıldığı sonucu çıkarılmalıdır. Hem büyük bir olumluluğu ve/fakat, toplumun tüm güçlerinin sürecin dayattığı görevlerin gereğini yerine getirmedeği takdirde hem de potansiyel olumsuzlukları bağrında taşıyan bu can alıcı nokta bilince çıkarılmalıdır.

Öyleki, bu ateşkesin dönemsel gerekçelerinden farklı ve onları aşan bir özelliği olduğu bile söylenebilir.

BEKLENTİ VE REHAVET HAVASINDAN KURTULALIM

Bugün Kürt toplumu ağırlıklı olarak "TC ne yapacak?" beklentisine girmiştir. Bu beklentinin kitleler açısından atıl bir rehavete ve seyircilik konumuna dönüşme tehlikesi bulunmaktadır. Oysa mücadele, yeni tarzları talep eder biçimde önümüzde durmaktadır. Birçok alanda 'de facto' Kürdistan meşruiyetini örmenin koşulları oluşmuştur. Hem Kürt hem de Türk toplumu birkaç ay öncesinden daha elverişli bir toplumsal psikoloji içindedir. Kürt toplumunun dinamikleri hızla kurumlaşmalarını oluşturmak, ulusal direniş ruhunu canlı tutacak çok yönlü aktiviteyi yaratmak gibi görevlerle karşı karşıyadır. Türk toplumunun devrimci dinamiklerini ise, "protokol"de ifadesini bulan Kürt halkının yakıcı talepleri doğrultusunda devleti zorlayan bir kitle baskısını yaratmak görevi beklemektedir. Bu görevlerin sarsaklanması, Kürt halkı açısından TC'nin "bekle, oyal ve çözül" hedefine su taşır; Türk halkı açısından ise yakıcı taleplerin, devleti sarsmayan ve siyasal demokrasinin talepleriyle buluşmayan bir kanalda seyretmesine yol açabilir. İşin Türk toplumunu ve devrimci dinamiklerini etkileyen yönünü biraz sonraya bırakarak, yeni sürece Kürt halkının kitlesel etkinliklerle damgasını vurması gerektiği konusunu açmak istiyoruz.

Yeni süreçle birlikte bazı sınıf temsilcilerinde bir canlanma göze çarpmaktadır. Bunlar, daha çok Kürt toplumunun "Elit" kesimleridir. Çoğu Kürt burjuva çevre ve kadro, tam da sınıflarının politika yapış tarzına uygun olarak, gelişmeleri "üst kademe ilişkiler trafiği" biçiminde etkilemeye çalışmakta ve bu yönlü Ankara-Diyarbakır-Erbil-İstanbul-Şam koşuşturmaları artmaktadır. Önümüzdeki süreçte bu çabaların daha da yoğunlaşacağından ve hatta bir çok "elit" in bu "elit" ortamını derinleştirmeye çalışacağından da eminiz. Bunlar doğaldır ve nihayetinde Kürt toplumunun bir kesiminin ulusal mücadelede kendi jargonuyla yer alışıdır.

Ancak, milyonlarca Kürt insanı, emekçisi, kendi yazgısını bu tür çabalarla birleştirerek edilgen bir seyirci durumuna dönüşmemelidir. Unutulmamalıdır ki, Kürt halkının ve sürecin akibeti burada, K. Kürdistan topraklarında belli olacak; o topraklardaki yığınsal aktivite esas geleceği belirleyecektir. Dolayısıyla, emekçi Kürt halkı ve O'nun öz evladı Kürt komünistleri, topu TC'nin ne yapıp yapmayacağına ve "Elit"lerin trafiğine atamaz. Dönem, süratle, gözleri salt TC'ye çevirme ve edilgen seyirci konumunda kalma durumundan çıkma dönemidir. Tarihimizde hazinli bir başka sayfa daha

açılmasını istemiyorsak, bu görevin gereklerini yerine getirmede hassas davranmanın zorunlu olduğu çok açıktır.

İŞÇİLERİN DÜŞMANI, KÜRTLERİN DOSTU OLAMAZ

Evet, bir diğer tehlike, "Özal" simgesiyle önümüzdedir.

Kimdir Özal ya da Özallar?.. Bunun tartışmasına girecek değiliz. "Farklı" yönleri olduğu da söylenebilir; yüzlerce yıllık devlet geleneğine sahip Türk egemenlerinin aslında bu tür "farklı" imajların "iyi polis-kötü polis" işkence oyununda olduğu gibi aynı hedefleri amaçladığı ve böylesi durumların esas olarak şike pozisyonlar olduğu da söylenebilir... Niyetimiz bunları tartışmak değil. Ancak, böylesi bir tartışmadan bağımsız bir şekilde şu talihsiz paradoksa dikkat çekmek istiyoruz: Türk ve Kürt işçilerinin "Çankaya'nın Şişmanı, İşçi Düşmanı" diye nitelendirdiği; daha çok da Türk işçi sınıfının zihninde hep "eski MESS Başkanı" olarak yer eden; daha çok da Türkiye'de bulunan yüzlerce işyerinden

binlerce Türk işçisinin açık sınırına gelmesinin sebebi ekonomik yaptırımların mimarı olan... Kısacası, Türk emekçilerince baş kapitalist ve düşman ilan edilmiş birinin ya da birilerinin "Kürt dostu" sayılması hazin bir paradok sayılmalıdır.

Mevcut süreç, Kürt halkının olduğu kadar, Türk halkının da yararlanabileceği potansiyel avantajlarla yüklüdür. Tüm Kürt ulusal devrimci güçlerine iyi bir zemin oluşturan "protokol", Kürt kitlelerinin aktiviteyi arttırması ve sahneye çıkması; Türk emekçilerinin ise bu talepleri devlete kararlılıkla dayatması durumunda, mevcut devlet yapısını derinden sarsabilecektir.

Son zamanlarda, bazı Kürt ileri gelenleri veya kimi liderlerin demeçleriyle hayırhah yaklaşılan, ölümüne neredeyse "Kürt yası" ilan edilmeye kalkışılan, 'Özal' olayı, herşey bir yana Türk ve Kürt devrimci dinamikleriyle halklar arasına örülmeye çalışılan duvara harç taşıyabilecek yönler barındırmaktadır. Başta Kürt aydınları olmak üzere, tüm Kürt insanı bu tuzağa dikkat etmek durumundadır.

Özal, Cindoruk, Aydın Menderes, vb... Kürt toplumuna "Kürt sorununa sıcak bakanlar" olarak lanse edilen bu "kişi"lerin en bariz özellikleri, şiddetli anti-komünist olmaları, Türk işçilerince potansiyel yada aktif düşman ilan edilmiş almalarıdır. Bu "kişi"lere yönelik "Kürt iltifatları"nın yaratacağı ilk sonucun, Türk ve Kürt halkı arasındaki dayanışmayı zayıflatmak ve gündemlerinin çakışmasını engellemek olduğunu herhalde akli başında herkes tahmin edebilir.

Oysa, Türkiye işçi hareketi ile K. Kürdistan ulusal/toplumsal hareketi, dönemsel ve geçici tüm olumsuzluklara rağmen birbirine muhtaçtır ve dayanışmaları elzemdir. Dolayısıyla, "elit"lerimiz ve tüm insanlarımız, "kardeşlik" elini Türk emekçisinin terini ve canını gasbeden Türk egemenlerine de-

gil; Türk emekçi kitlelerine uzatmalıdır.

Bu nokta, diğer işaretleriyle birlikte üzerinde durmayı gerektiriyor.

Elbette yeni değil; ancak daha hızlı biçimlerde, Türkiye ve Kürdistan devrimci dinamikleri arasında duvarlar örülmeye çalışılıyor. Newroz'da 'vitrin' sayılan yerler dışındaki kutlamalara karşı uygulanan devlet terörü, bu işi kolay sayan TC psikolojisinin bir dışı vurumu sayılmaz mı?.. Ya da, K. Kürdistan'daki "ateşkes günleri"nde Türkiye'de fütursuzca süren yargısız infazlar?...

Sorun şudur: Mevcut süreç, Kürt halkının olduğu kadar, Türk halkının da yararlanabileceği potansiyel avantajlarla yüklüdür. Tüm Kürt ulusal/devrimci güçlerine iyi bir zemin oluşturan "protokol", Kürt kitlelerinin aktiviteyi arttırması ve sahneye çıkması; Türk emekçilerinin ise bu talepleri devlete kararlılıkla dayatması durumunda, mevcut devlet yapısını derinden sarsabilecektir. Türk emekçilerinin de acil talebi olan siyasal demokrasinin konusu adımlara zemin hazırlayacak niteliktedir. İşte bu imkanı zayıflatan, "Kürt talepleri"ni Türk emekçilerinin beklentisi ve talepleri dışında mütala eden sığ yaklaşımlardan ve en azından talihsiz olarak nitelenebilecek "Türk işçisinin düşmanı Kürt dostu" yanılsamalarından hızla vazgeçmek gerekmektedir...

Kürt komünistleri, ulusumuz içinde boyverebilecek sahte ümitlerin maskesini indirmek ve sahte ümitlerin uzun vadede hangi tehlikelere yol döşediğini kararlılıkla anlatmak göreviyle yüzyüzedirler.

Ancak, mevcut süreci siyasal demokrasinin ortak taleplerine bir zemin olarak değerlendirmek ve deyim yerindeyse hiç bir taşıyı oynatmadan soruna yaklaşmaya çalışan devleti Kürt ve Türk halkının çıkarları için sarsmak için, Türkiye devrimci dinamiklerinin de bir tür üslup revizyonuna girmeleri gerekmektedir. Kürt toplum güçlerinin kendi ayakları üzerinde kurumlaşmalarına.. Kürt Federe Devleti'ne... Girilen yeni sürece vb. hep eleştirel yaklaşan kimi güçler, insanları nasıl bir ruh hali ile donattıklarının farkına varmalı ve Lenin'de ifadesini çok açık bulan "ezen ulus devrimcilerinin propaganda vurgularının neler olması gerektiği" noktasını yeniden anımsamalıydılar. Sistemin manevra alanını daraltmak için gerçekçi rotalar çizmeli ve toplum psikolojisinin, "tam hak eşitliği" ilkesine hazır olması çabalarına kendi cephelerinden katkı yapmalıydılar.

ANTI-EMPERYALİST ŞIARLARIMIZI YÜKSELTELİM

Yeni sürecin üzerinde "Yeni Dünya Düzeni'nin gölgesi var mıdır?

Bu, hem çokça sorulacağı ve türlü yanıtlar verileceği için; esas olarak da bundan sonrasının (bizce asıl önemli olan bundan sonrasıdır) güvencelerinin nerelerde aranmasını bilmek için önemli bir soru sayılabilir.

Herşeyden önce belirtelim ki, Ortadoğu'da hiçbir gelişimin tek sebebi olamıyor ve sebeplerin içindeki dezavantaj sık sık güçlü avantajlara çevrilebiliyor; tersinin de olabileceği gibi... Özetle, bu sürecin ardında tek bir çizgiyi, adeta YDD'nin tam bir kurgusunu vb. aramak gerçekçi değildir. Dış dinamiğe büyük önem atfeden bir alışkanlık içindeki Kürt toplumu ve senaryo meraklısı kimi Türk solu çevreleri, mevcut süreçle YDD arasına düz bir çizgi çekerler. Ancak bu, bir yandan güçlü içsel sebepleri gözardı etmeyi getirir, diğer yandan da güç dengeleri ile hesapların birbirini kollayan durumlarını hafife almayı getirir.

YDD organizatörlerinin beklenti ve planları da dahil; çok çeşitli ve yer yer çakışan, yer yer de çatışan bir dizi kesişim noktasıdır yeni süreç. Dolayısıyla, süreci sadece YDD'yle ilişkilendirmek mevcut haliyle gerçekçi değildir.

Fakat, mevcut süreçte ne yazık ki YDD'nin gölgesi de vardır. Bunu yok sayan anlayış da herhalde pek gerçekçi sayılmaz. Ancak, konumuz açısından, bu gölge her türlü gelişimi kurgulayabilme gücüne de henüz sahip değildir; "elit"lerimizin

arzusu ve çabasına rağmen...

Burada sorun, asıl güvence olarak toplumun öz dinamiklerini, halkların militan dayanışmasını temel sayan sınıf güçlerinin (başta, K. Kürdistan proletaryası) süratle daha güçlü ve etkili hale gelebilip gelemeyecekleri sorunudur. Elbette tüm ulusal güçlere bu konuda dostça uyarı, öneri ve eleştirilerde bulunulabilir; fakat asıl güvencelere önem verenler sırf eleştiricilikle ve ögütlerle verimli olamayacaklarını da bilmelidirler. YDD denilen yeni esareti dedenler, bu esareti kırabilecek sınıf güçlerini, alternatif politikaları ve halklararası militan ilişkileri harekete geçirebildikleri oranda verimli olabilir, endişeleri bertaraf edebilirler.

Kısacası dönem, konjoktürün içinde varolan emperyalist ve burjuva hegemonik gölgeleri, Kürt burjuvazisi de dahil, tüm burjuvalara güvensizlik duruluğu ile, kitleler nezdinde "kahrolsun emperyalizm!" şiarını yükseltme dönemidir. Onay ve destek verdiğimiz asgari zeminlerdeki tüm ulusun sınıf güçlerinin birliktelik eğilimi, başkalarının olmadığı gibimiz de temel doğrularımızdan ve asli çalışmalarımızdan vazgeçmeyi gerektirmiyor şüphesiz... ■

1 MAYIS VE ÜLKEMİZ İŞÇİ SINIFI

Lezgin Berav

Dünya işçileri, bu yılın 1 Mayıs'ında da alanlara akacaklardır. Toplumlarının diğer sınıfları ve kesimlerinden farklı olduklarının bilincine eren her ulus işçileri kendi öz bayramlarını, EMEK BAYRAMINI kutlayacaklardır. Her 1 Mayıs, işçilerin ulusal çaptaki coşkusunun ulus düzeyini aştığı bir gündür. Her 1 Mayıs, ülke çapındaki mücadelenin, ülke sınırını aşma isteğinin gündeme getirildiği gündür. Her 1 Mayıs, ulus düzeyindeki işçi dayanışmasının, uluslararası düzeyde de gerçekleştirildiği gündür.

Emek-Sermaye karşıtlığı sürekli olarak ulus düzeyini aşma eğilimindedir. Emek veya sermaye cephesindeki her önemli eylemlilik kaçınılmaz olarak uluslararası bir yansıma bulur. Bu yön gitikçe belirginleşecek, emeğin ulus ve uluslararası çapta egemenliğinin sağlandığı zamana dek derinleşecektir. Emek-sermaye diyalektik zıtlar birliğinin sermaye yönü egemendir. Sermaye egemenlikli mevcut ulus ve uluslararası düzenin -kapitalizm-ekonomik, politik ve sosyal alanlardaki görüngülerinin arzettiği niteliklere her gün, her an şahit oluyoruz.

Sermaye, doğanın tahribi dahil akla gelebilecek diğer tüm her şeyi ticari bir obje haline getirmiştir. Kâr ve yeni kâr; sermayenin bunun için yapacağı hiç bir şey yoktur. Bu bakımdan kapitalizmin insanlığın erişebildiği en üstün düzen olduğu iddiası, insanla alay etmek onu küçümsemek demektir. İnsanlığın erişebildiği en üstün sistem bu olamaz! Daha iyisi, daha gelişmiş, daha insanisi olmalı. Vardır: Sosyalizm. Sosyalist yönelimli ülkelerin bu yoldan vazgeçip kapitalizme rücu etmeleri, sosyalizmin üstünlüğü gerçeğini yadsımaya yetmez. İnsanlık kapitalist rejimden daha iyisine layıktır. Ama bu liyakat, uğruna mücadele etmesizin elde edilemez. İşte 1 Mayıs günü dünya işçileri, insanlığın layık olduğu daha ileri sosyal proje isteklerini meydanlarda bir kez daha haykıracaklardır.

Ülkemiz işçi sınıfı cephesinden, sınıf haykırışını duyabilecek miyiz? Hayli zor. Bireyler dışında, ülkemizdeki işçiler farklı bir sınıf olduğunun farkında değil. Yaşamı bir anlamda yarattığının ve idame ettirdiğinin bilincinde değil. Bir günlük üretim durmasının toplumda yaratacağı büyük etkinin niteliğinin ayırında değil. Kısacası sınıf olarak niceliğinin çok üstünde nitel bir güce sahip olduğunun ayırında değil. Üstelik ulusal baskı ve sömürgecilik bu ayırdedici daha bir

güçleştirmektedir. Burjuvalarımız ise, bu ulus için elli yıldır hiç bir şey yapmadıkları halde, şimdilerde toplumu alıp götürmenin uğraşındadırlar. Bilinmeli emek ağırlıklı olmayan ulusal egemenlik kapitalizmden başka bir düzene yol vermeyecektir. Kapitalizm ise, emperyalizmden başka bir düzene yol vermeyecektir. Kapitalizm ise, emperyalist boyunduruk, sınıfsal baskı ve emeğin sömürülmesi, eşitsizlik, adaletsizlik, demokrasi yoksunluğu vb.dir. Ulusal yeniden kuruculuk evresinde, gerçek anlamda özgürlük, demokratiklik, bağımsızlık, hümanizm, eşitlik vb. tümüyle işçi sınıfının süreçteki rolünün niteliğiyle doğru orantılıdır. Bu bakımdan, ulusal kurtuluşumuzun toplumsal kurtuluş ile tekamül etmesi için ülkemiz işçi sınıfı dünya çapındaki bayramına sahip çıkma noktasından işe sarılarak adım adım ilerlemeli, toplumsal şekillenişte rol üstlenmelidir. Öncelikle 1 Mayıs'ta, ülkemizdeki alanlar işçilerimizin sesine tanık olmalıdır. Sendikal örgütlenmenin ipleri sınıfsal ve ulusal bakımdan ele geçirilmelidir. İş bulabildiği anda proleter olabilecek ve olmaya hazır binlerce işsiz örgütlenmesine yardımcı olmalı, onları kendi bayrağı altında toplumsal aktiviteye çekmelidir. Ekonomik yaşamdaki fiili role denk düşen sendikal ve sosyal örgütlenmeler için somut adımlar atmalı, var olanlar sağlamlaştırılmalıdır.

İşçi sınıfı ekonomik yaşamda belirleyici bir role sahiptir. Ama bu rol ekonomik yaşam ile sınırlı kaldığında, sonuçta sermaye tarafından belirlenen bir çerçevede kalır. Bundan ötürü, ekonomideki rol, politik yaşamda gerekli aktivite düzeyine yükseltilmelidir. İşçi sınıfı ulusu kurtarmadan kendini kurtaramaz. İşçi sınıfı eyleminde sınıf olarak davranmalı, ama toplumun diğer kesimlerine de öncülük etmeli, ulus adına tutum belirleyebilmeli, ulusa yol gösterebilmeli, eylemini ulusal kılabilmelidir. İşçi sınıfı, ulusal kuruluş sürecimizde layık olduğu rol ve aktiviteyi gösterebilmelidir. Bunu yapabildiği andan itibaren de ulus düzeyini aşan bir bilinç ve davranış sergileyebilmelidir. Çünkü sermaye uluslararasıdır. Ulusal sermaye, ulus düzeyindeki emek gücü karşısında yetemediği anda uluslararası bir güçle ortaya çıkar. Ülkemiz işçi sınıfı da daha başından, dünya işçi sınıfının bir ulusal müfrezesi olduğunun bilincinde olmalıdır.

İşçi sınıfımızın, toplumsal gelişim sürecinde rol alması kendiliğinden sağlanamayacaktır. İşçi sınıfının bağrından çıkardığı sınıf bilinçli aktif bi-

reylere, işçi sınıfı felsefesini, geleceğin modern toplumunun felsefesini özümsemiş kadrolara ihtiyaç vardır. Kadrolar, ekonomik-demokratik, kültürel, sosyal ve nihayet politik talepler etrafında sınıf sendikacılığının yaratılması uğraşısında işçi sınıfına dinamizm katmalıdır. İşçi sınıfının mücadelesinin asli zeminine, politik zemine çekilmesi sürecinde biteviye bir aktivite gösterilmelidir. İşçi sınıfının toplumsal gelişimindeki rolünün küçümsenmeye başladığı bugünkü ülke ve dünya koşullarında, şu ana kadar gösterilenden daha fazla bir performans gösterilmelidir. İşçi sınıfı toplumsal yaşamın istisnasız tüm yönleriyle ilgili hale getirilmelidir. Bu yapılmaksızın, işçi sınıfının, geleceğin yönetici sınıfı olarak toplumu ileriye taşıması mümkün olmayacaktır.

İşçi sınıfımızın enternasyonal bilince erişmesi, koşullarımızda özel bir öneme sahiptir. Türk burjuvazisi, iki ulus arasında çitler örmeye, düşmanlık tohumlarını yeşertmeye çalışmaktadır. Oysa ülkemiz işçi sınıfının Türk işçi sınıfıyla eylemsel birlikteliğe özel ihtiyacı var. Terside de bir o kadar doğrudur. Mevcut devlet, bu günkü niteliğiyle ülkemiz için ulusal, bütün uluslardan gelme işçiler için de sınıfsal bir baskı aygıtıdır. Bu durum ülkemiz işçi sınıfının Türk işçi kardeşleriyle en yakın birlik, mücadele ve dayanışma eyleminin kotarılmasını gerekli ve zorunlu kılmaktadır. Yürürlükteki sendikal rejim bile, bu bakımdan avantaja çevrilebilir. Bugünkü sendikaların, ulus bakımından bize ait değildir diye sürekli olumsuzluk noktasında ele alınması son derece sakıncalıdır. Her alet, her araç avantaj ve dezavantajlar içermektedir. Bir alet veya araç ne kadar da iyi olsa düşman elindeyken olumsuzluk, bizim elimizdeki olumluluk arzeder. Bunun gibi, ulus anlamında bize ait olmayan bugünkü sendika şubeleri üzerinde tam bir etkinlik kurmak pekala onları bizim için olumlu bir noktaya getirecektir. Üstelik bu araçla Türk işçi sınıfıyla daha geniş çaplı sınıf dayanışması gerçekleştirme olanağı bile elde edilebilir ve edilmelidir de. Sendikaların ülkemiz düzleminde, örneğin bir Sendikalar Şube Platformunda bir araya getirilmesi bize ülkesel bakımdan da gerekli aracı verecektir. Hemen yakınındaki, hatta elinin altındaki bir aracı, bir olanağı lehine kullanamayan bir sınıfın, daha uzak, örneğin ülkemizin diğer parçaları kapsamındaki bir araçla bir eylemlilik sağlayabilmek pek mümkün görünmemektedir.

İşçi sınıfımız kendi 1 Mayıs Bayramını kutlamaktan başlayarak ulusal ve sınıfsal tüm alanlarda varlığını ortaya koymalıdır. Newroz Bayramında da 1 Mayıs Bayramında da Sosyalizm bayrağını

taşıyabilmelidir. İşçi sınıfı bunu yapamazsa, ülkemizin bağımsızlığı koşullarında da ücretli köleler olarak kalmaya mahkum olacaktır. Sosyalizm bayrağı, işçi sınıfının elinden hiç bir zaman düşmemelidir. Bu onun, toplumsal gelişim seyrinin içinde ne tür bir rol oynamak isteğindeki, gelişimin hangi yönde olması gerektiğine ilişkin görüşündeki ısrarını ve kararlılığını ifade edecektir. Sorun, aslen azim ve kararlılık sorunudur. "Nasıl olsa nesnel veriler, işçi sınıfını iktidara getirmeye elverişli değildir" düşüncesinden hareketle sosyalizm bayrağını yere atmak, sömürüye, haksızlığa, köleliğe peşinen boyun eğmektir. Bir ulusal-toplumsal nitelik değişim, işçi sınıfını sınıf iktidarını doğurmayabilir. Ana önemli olan böylesi bir süreçte bile, işçi ve emekçi yığınların, yeni toplumun şekillenmesinde özgürce rol oynayabilmeleri onu etkileyebilmeleridir. Böylesi bir etkinlik, işçi ve emekçi yığınlarımızın iktidarı kurma, elde tutma, toplumu yönetebilme yeteneğinin gelişiminde çok önemli bir işlev görecektir, onu bu bakımdan eğitecektir.

İşçi sınıfı öncelikle sürecin demokratik eğitim evresinde kendini yeniden üretebilmeli, eğitebilmelidir. İşçi sınıfı, sendikaları demokrasi okulu haline getirebilmeli ve getirmelidir. Çünkü sendikalar gibi bir demokratik kurumda kendini yönetemeyen işçi sınıfının toplumsal bir demokratik mekanizma kurabilmesi olanaklı değildir.

İşçi sınıfı 1 MAYIS dolayısıyla:

- Kürt halkını ve onun ülkesinin varlığının tanınması,
- Kürt halkı üzerindeki her türlü baskının kayıtsız şartsız kaldırılıp, Türk ve Kürt uluslarının her bakımdan eşit hale getirilmesinin önündeki engellerin kaldırılması,
- Ana dili üzerindeki her türlü yasağın kaldırılması. Kürtçe eğitim, radyo ve TV yayın hakkının sağlanması,
- Newroz ve 1 Mayıs bayramlarının resmen kabul edilmesi,
- Sendikal örgütlenme ve ülke çapında sendikal federasyon kurabilme hakkının sağlanması,
- Genel grev, dayanışma ve politik grev hakkının tanınması,
- Adil bir ücret ve üretim sürecinde söz sahibi olma hakkının temin edilmesi,
- Cumhuriyet tarihi boyunca devletin tasarruflarından zarar gören Kürtlerin zararlarının tanzim edilmesi, batıya göçürülenlerin tekrar yerlerine dönmeleri olanağının tanınması,
- Politik bir genel af çıkarılması vb. talepleri yükseltmelidir. ■

YİNE DEVEKUŞU POLİTİKASI GEÇTİ...

C. Baran

PKK'nın tek yanlı olarak ilan ettiği ateşkes ve hemen ardından tüm devrimci-yurtsever Kürt örgütlerinin birliğini de hedefleyen PSK-PKK protokolü ülkemizde yeni bir süreci başlattı. Bu, hem getireceği kapsamlı politik ve diplomatik kazanımlar bakımından Kürt halkının ulusal hak mücadelesi için, hem de şimdiye kadar askeri çözümden, terörden, başka bir yönetime göre ayarlanmamış Türk Devletinin muhtemel yeni yönelişleri açısından da yeni bir süreçtir.

Yeni sürecin uluslararası demokratik kamuoyunda ve diplomaside Kürt halkı lehine bir durum yaratacağı endişesi, TC'yi karşı taraf olarak, süreci kendi lehine çevirme yönünde planlarını oluşturmaya itti. Bu çerçevede de yeni yöneliş tespiti için Cumhurbaşkanı, Koalisyon hükümeti, MİT ve çok sayıda devlet kuruluşları arasında hızlı bir trafik yaşandı. Ve ilk elden, devletin görünen yüzü olarak Koalisyon hükümeti yetkililerinin bir gezi düzenlenmesinde karar kılındı. Bu gezinin amacı; Kürt halkının girilen süreçteki nabzını göstermek, bu "şefkatli" yaklaşıma bugüne kadar PKK'nın engel oluşturduğunu ima etmek, PKK şahsında 9 yıldır sürdürülen Kürt halkının silahlı mücadelesinin zor durumda olduğu için barış çağrısı yaptığını ve kısacası devletin büyük olduğunu, onunla baş edilemeyeceğini anlatmaktı.

Başında Başbakanın bulunduğu, İnönü, Jandarma Genel Komutanı ve bazı bakanlardan oluşan gezi takımı Van, Hakkari, Şırnak, Mardin, Siirt, Batman ve Diyarbakır'da halka hitap ettiler. Hem gezinin zamanlaması ve biçiminden, hem de yapılan konuşmalardan anlaşılana ki, hükümet Kürt sorunu konusunda devekuşu politikasına devam ediyor. Yine sorun, "G.doğu ve Doğu'nun ekonomik geri kalmışlık sorunu" olarak belirtildi, Kürt halkının ulusal taleplerine hiç değinilmedi. Bol bol kardeşlik nutukları atıldı, ama Kürt kardeşi yine Türk sayarak.

Sorun, yine bir ekonomik geri kalmışlık sorunu düzeyinde dile ge-

tirildiği için çözüm olarak da "barış ortamı" şart koşularak yatırım seferberliği vaatleri yapıldı. Her ne hikmetse, siyasal bir sorun olan ulusal sorundan doğan savaş ve yine süren savaşın içinde savaşın bir siyasal tarafının sayesinde yaratılan barış ortamında, "barış ortamı" şartı aranıyor ama sorunun siyasal boyutuna dahi değinilmeyebiliyor. Doğrusu, hatipler sorunu dile getirmeyip içlerinden geçeni söylemediler. Kürt halkı da, Türk halkı da onlara hiç mi hiç inanmadı.

Aslında PKK Türkiye halkları için olumlu hamlesini yapmış olduğu ve bu gezi de direkt bu hamleyle ilgili olduğu için Kürt halkının "bu gezinler ne söyleyecekler" diye epey merakı ve beklentileri vardı. Ve geziye zımnen gösterilen ilgi de bu yüzden. Ama halk bir kez daha "Türk şövenizmi" adlı hastalığın dillerde dahi felç yaratıp "Kürt" kelimesinin telaffuzunu engellediğini ve çok sağlıklı bir düşmanla karşı karşıya olduğunu gördü. Hatipler kendi koalisyon protokollerine dahi sahip çıkıp doğru dürüst anmaktan özenle sakındılar. İnönü'nün bir-iki kez sürcü lisan eyleyip ağzına almasına rağmen, Demirel "Kürt" kelimesini ağzına almamak için adeta direnir görüntüyordu.

Bunca şatafatına rağmen son gezi, geziyi asıl dayatan ve yaratan ulusal sorun konusunda eski gezilerin bir tekrarı olmaktan öteye gidememiş, verimli olamamıştır. Ancak yakın geçmiş zamanda bile büyük pervasızlıkla dile getirilen ve karşı tarafı tahrik edici nitelikle ve adlandırmadan da kaçınıldığı gözden kaçmıyordu. Çokça kullanılan "Terörist", "Eşkiya" laflarının yerini "dağdaki silahlı adamlar" nitelimesinin alması belki de gezinin en önemli göstergesiydi. Anlaşıldığı kadarıyla, Koalisyon Hükümeti Kürt sorununu çözme konusunda kapalı kapılar ardında çıkan kararlara göre ağız değiştirmeye ve hareket etmeye devam edecek; kendi başına bir şeyi yapıp yapmama konusunda gerekli kudretten mahrumdur. Gerçi kudreti olsa da, şövenizmin batağın-

dan çıkamamış hükümetin Kürt sorunu konusundaki art niyetli yaklaşımları sürdükçe ondan ciddi adımlar atması beklenmemelidir.

Düzenlenen mitinglere kitlenin katılımı ve ilgisi TRT'de abartıldığı kadar değildi. Örneğin; DYP ve SHP'lilerin bir gün öncesinden başlayan ve miting saatine kadar süren reklam ve anonslarına rağmen Diyarbakır'ın eski belediye binası önünde ancak 3-4 bin civarında insan toplayabildiler. Hatta normal şehir yaşamında mitingin günün konusu olmadığı söylenebilir. Halk daha çok alınan güvenlik tedbirlerinin aşırılığından dolayı heyetin geleceğini hatırlayabili.

Açılan pankartlar yine parti şube yöneticilerinin hazırlattıkları pankartlardı. Olağanüstü halin ve köy koruculuğunun kaldırılmasını isteyen bir-iki istisna pankart ve Batman'da açıldığı söylenen aykırı bir pankart dışında, hemen hemen tümü ekonomik istemli; iş ve fabrika talep eden pankartlardan oluşuyordu. Bu, bir yandan Kürdistan'daki işsizliğin vardığı düzeyi göstermek, bir yandan da kitlelerin bu koalisyonun Kürt sorununu çözümü konusunda fazlaca umutlu olmadığını ve hükümeti bu konuda adımlar atabilecek cesaret ve güçte bir hükümet olarak görmediğini ortaya koyuyordu. Kitleler bu konuda hükümetin muhattap olarak görülemeyeceğini az-çok anlamış görünüyordu. Kürt sorununun çözümünde ilk adımlar konusunda bu hükümetten beklentiler, Özal'dan olan beklentilerden de daha geride denilebilir.

Hükümet icraatlarının ve başarılarının bol bol anlatıldığı ve ortamın toz pembe gösterildiği, Kürt sorununu çözümünde net politikalar ortaya koymayan bu gezi de, daha önceki bilinen klasik gezilerden pek farklı olmadı. Ve toplumun üzerinde kalıcı izler bırakacak, onları bazı beklentilere sokacak etkilere sahip olamadı. Geziden ulusal sorun konusunda çıkan sonuç en iyi şöyle ifade edilebilir: Bir kez daha Kürdistan'dan devekuşu politikası geçti. ■

İRAN, DA SALDIRDI

İran rejimi, 19 Nisan 1993 sabahı, savaş uçaklarıyla ve yoğun top, tank ateşiyle Federe Kürt Devleti topraklarına saldırdı. İran Ayetullahları, bu ikinci saldırıyla TC'nin yolunu tutmuş görünüyorlar. Halihazırda Federe Kürt Devleti sınırına top, tank ve asker yığın İran rejimi, din adına ve tam anlamıyla Fars ırkçılığı zihniyetiyle Güney Kürdistan'a saldırma niyetindedir. Gerekçeleri de "İran İslam Cumhuriyeti'ni bölmeye çalışan İran Kürdistan'ı Demokrat Partisi kafirlerini cezalandırmak"tır. Bu çerçevede 19 Nisan'dan itibaren, Federe Kürt Devleti sınırlarından içe doğru yoğun top ateşi açılmaya başlanmış ve savaş uçaklarıyla saldırı düzenlenmeye koyulmuştur. 18 Nisan günü İran işgalindeki Doğu Kürdistan'ın BÜKAN şehrinde, rejimin yoğun baskıları sonucunda galeyana gelen Kürt kitleler kent valisini linç ederek protestoda bulunmuşlardır. İran rejimi bölgede sıkıyönetim ilan ederek asker ve pastarları sivil halkın üzerine salarak geniş çaplı tutuklamalara, işkencelere ve öldürmelere başlamıştır. Buna bağlı olarak da 19 Nisan İKDP mevzilerine karşı olduğu iddiasıyla, FKD toprakları askeri saldırı hedefi haline getirilmiştir. Saldırı nedeniyle FK Devletinin sınır boyunca sıralanan köylüleri göçe başlamak zorunda kalmışlardır.

İran'ın yoğun top ateşi ve uçak saldırıları sonucunda FK Devletinin İran sınırı boyunca sıralanan yakın köyleri boşalmış bulunmaktadır. İran rejiminin hazırlığını yaptığı muhtemel bir askeri saldırı karşısında Kürt Parlamentosu topraklarını koruma kararı almış ve saldırıya karşı koyma tutumunu geliştirmiştir. İKDP'nin mücadelecilik tutumunu, İran işgalindeki halkımızın cesur mücadelesini ve FKD Parlamentosunun muhtemel bir İran saldırısı karşısında direnme kararını sonuna kadara desteklemektedir.

Beyni ve gözü körelmemiş herkes bilmektedir ki, İran'ın işgali altındaki Kürdistan parçasında bir ulusal kurtuluş mücadelesi vardır ve Kürt ulusunun buradaki nüfusu da müslümandır. Doğu Kürdistan halkımız islamiyeti terk etmek için değil, Farmlar, Araplar, Türkler vb. diğer müslüman uluslar gibi kendi kaderini eline almak için mücadele etmektedir. Hangi ad altında olursa olsun, hangi ideoloji ve görüşle olursa olsun, bir ulusun ulusal demokratik haklarını gasp etmek, gaspın devamı için şiddete, zora başvurmak zulümdür. Şah rejiminin Kürtlere uyguladığı zulüm ile bugünkü Ayetullah rejiminin uyguladığı zulüm arasında nitelik bakımından zerre kadar fark yoktur. Her ikisi de ulusal baskıdır, zulümdür, her ikisi de Fars ırkçılığının, Fars çıkarından kaynaklanmaktadır. Doğu Kürdistan halkımız, Şah rejimine karşı olduğu gibi kendini İslam olarak lanse eden rejime karşı da İKDP öncülüğün-

de ulusal kurtuluş mücadelesi vermektedir. Bu Kürt ulusunun, Kürt halkının en doğal hakkıdır. Kürt ulusu hiçbir şey için bu doğal hakkından feragat etmeyecektir. Kimsenin de böyle bir feragat beklentisinde bulunmaya hakkı yoktur. Farmlar için ulusal haklar ne ise Kürtler için de odur.

İran rejiminin, FKD karşıtı olarak Türkiye, Irak ve Suriye ile anlaşma içerisinde olduğu biliniyor. İran, bu anlaşmadan da aldığı güçle FKD'ne karşı saldırıya geçmiştir. Ve "İslam Cumhuriyeti Ordusu" yine islam olan Kürtlere saldırmakta ve savaş hazırlığı yapmaktadır. Bosna-Hersek'te müslümanların avukatlığına Türkiye ile birlikte soyunan müslüman İran, müslüman Kürtleri öldürmeye, katletmeye devam etmektedir. İran, açtığı yoğun top ateşi ve düzenlediği uçak saldırılarıyla hem İran Kürdistanı Demokrat Partisine darbe vurmak ve hem de Kürt Federe Devleti'ni hiçe saymak gibi ikili bir çıkar ummaktadır. İran'ın rejimi değişti. Ama Fars çıkarını (Kürtleri, Azerileri, Beluçinleri ezme, asimile etme pahasına) koruma amacı değişmedi. Ortada bir din kavgası, dinden çıkma veya "İslami zayıflatma" girişimi yoktur. Filistin halkı ne istiyorsa, Kürt ulusu da onu istiyor.

Toplumlar arasındaki etnolojik farklılık doğal sosyolojik gelişimin bir ürünüdür. Eğer mutlaka ilgili olanlar için bir açıklama yapmak gerekiyorsa, Allah'ın Kuran'da insanları "QEWM"ler halinde yarattığını belirttiğinden sözetmek gerekir. Farklı ulusların varlığı ve doğallığı, hatta dinsel açıdan "yaratıldıkları" gerçeği kabul ediliyorsa, bunun mantıki sonucu bu ulusların kendilerini, kendi topraklarında yönetme hakkının varlığının da kabul edilmeidir. Nasıl ki Fars ulusu kendi topraklarında ulusal devletini ve egemenliği kurmuşsa Kürt ulusu da toprakları olan Kürdistan'da ulusal devletini ve egemenliğini kurma hakkına sahip olmalıdır. Bu hakkın islamiyet adına bile olsa gasp edilmesi ırkçılıktır. İran rejiminin Doğu Kürdistan'ın Bükân ve Güney Kürdistan'ın Ranya, Keladiza bölgelerini bombalaması Kürt kitlelerine zulüm etmesi, FKD sınırına askeri yığınak yaparak saldırıya hazırlanması, hiç kuşkusuz "İslamiyeti korumak" için değil, bu ad altında Fark egemenliğini ve ırkçılığını sürdürdürebilmek içindir. Sınırdaki birçok köyün yaşlı, kadın, çoluk-çocuk bu soğukta İran ordusunun top ateşi ve muhtemel geniş çaplı bir salırlıks nedeniyle yerlerin terk emelerinin, Bükân kenti ve yöresindeki Kürt halkının insanlık dışı zulme tabi tutulmasının islami bir açıklaması yoktur Şah rejimi onlarca yıl Kürt varlığını ve mücadelesini yok edemedi, Ayetullahlar da yokedemeyeceklerdir. Çünkü, Kürtler haklı bir dava uğruna ölesiye direnmiş göstermektedirler. din adına işgalci şiddeti sürdürenlerin haklılığından ise hiç kimse söz edemez. ■

İran Devletinin İran Kürdistan'ı Demokrat Partisine ve Federe Kürt Devletine karşı giriştiği saldırılara karşı başta Irak ve İran Kürdistan'ında olmak üzere tepkiler sürüyor. 25 Nisan 1993 tarihinde Kürdistanlı güçlerin katılımıyla, Cenevre'de Birleşmiş Milletler binası önünde bir protesto mitingi yapıldı.

Mitingi esnasında Birleşmiş Milletler Teşkilatına iletilen çeşitli Kürdistanlı güçlerin hairladığı bir yazı ile İran Kürdistan'ı Demokrat Partisi Dış Ülkeler Temsilciliğinin bir açıklamasını, Newroz Dergisi okurlarına iletmek amacıyla Fransızca'dan Türkçe'ye çevirdik.

Sadık Kulusarı

Basın Duyurusu

Paris, 20 Nisan 1993

İRAN'IN YOĞUN ATEŞİ YÜZÜNDEN 5000 KÖYLÜ KÖYLERİNİ TERKETTİ

Bize iletilen bilgilere göre, İran Ordusunun Irak Kürdistan'ı sınır bölgelerine yaptığı yoğun top ateşi yüzünden bölgede yaşayan halk bir kez daha Ranya ve Irak Kürdistanı'nın diğer şehirlerine kaçtı.

Yerlerinden edilen çocuk, kadın, erkek sayısı ilk belirlemelere göre 5000 kadardır.

Böylesi bir saldırın olacağını

zaten biliyorduk. Bundan dolayı dünya kamuoyunu ve uluslararası kurum ve kuruluşları böyle bir saldırı olacağı ve bu saldırı sonucu sivil halkın büyük zorluklarla karşılaşacağı konusunda uyardık. Bir çok defa dünya kamuoyunun susarak, bu haksızlıklara ortak olmamasını istedik.

Dünya kamuoyuna ve Birleşmiş Milletler Teşkilatına karşı

yaptığı tüm ihlallere rağmen bugüne kadar cezalandırılmayan İran Hükümetinin, Birleşmiş Milletler Konseyinin aldığı kararları çiğnemesine ve uluslararası hakları ihlal etmesine engel olunması için bir kez daha sorumluluğumuz gereği çağrı yapıyoruz.

İran Kürdistan'ı Demokrat Partisi Dış Ülkeler Temsilciliği

İRAN'IN SALDIRACAĞI ÖNCEDEN BİLİNİYORDU

Lozan, 24 Nisan 1993

İran Kürdistanı Demokrat Partisi Politik Bürosu, 15 Nisan 1993 tarihinde İran'ın çok kısa bir süre içinde Irak Kürdistan'ına saldıracağına dair ellerinde deliller olduğunu açıkladı. Politik Büro, Birleşmiş Milletler Teşkilatına, çeşitli kuruluşlara, İnsan Hakları Örgütüne ve Batı demokratik ülke yönetimlerine, özellikle de 688 nolu kararıyla Kuzey Irak'taki güvenlik sahasını desteklediğini belirten Birleşmiş Milletler Konseyine çağrıda bulunarak, İran İslam Rejiminin barbar amaçlarının ve uluslararası hakların ihlalinin engellenmesini istedi.

Ne yazık ki, uluslararası güçler bu çağrıya gereken ilgiyi göstermedi. Güvenlik sahasında bulunan İran Kürdistan Demokrat Partisi ana üslenme alanının 6 savas uçağı tarafından bombalan-

masına olduğu gibi, daha önce 13 Mart'ta yapılan çağrıya da gereken ilgiyi göstermemişlerdi. Bu saldırı sırasında Peşmergeler 4 ölü, birçok yaralı vermişti. Olacağı daha önceden görülen son saldırı ise, 19 Nisan'da yerel saatle 10.55'te başladı ve bugüne kadar Irak Kürdistanı'nın birçok köyü şiddetli olarak bombalandı. Halk yoğun top ateşine tutuldu. Bu köyler daha önceki bombardımanlarda yakılıp yıkılmış ve kısa bir süre önce yeniden inşa edilmişlerdi. Şimdi yeniden harap edildiler. Yıkılan bu köyler İsviçre ve diğer halkların maddi desteğiyle yapılmışlardı.

Acil olarak İsviçre hükümetine, politik partilere, Birleşmiş Milletlere, yaniden yıkılan köylerin imarını destekleyen ülkelere, özgürlüğe ve haklara saygılı olan herkese İran İslam Hükümetinin

bu emellerini kınayın, karşı koyun çağrısını yapıyoruz. Tüm imkan ve araçlar kullanılarak, İran'ın kirli saldırıları engellenmelidir.

Pazar günü saat 14.00'de Cenevre'de Birleşmiş Milletler Teşkilatı binası önünde yapacağımız mitinge herkesin destek vermesini istiyoruz.

Kürt halkı adına, dünya halklarına, gözlerinin önünde yeni bir facianın olmasını engellemeleri için çağrıda bulunuyoruz.

- İRAN KÜRDİSTAN DEMOKRAT PARTİSİ (İsviçre)
- İRAK KÜRDİSTAN CEPHESİ (İsviçre)
- KÜRDİSTAN SOSYALİST PARTİSİ (İsviçre)
- KÜRDİSTAN KOMÜNİST PARTİSİ (İsviçre)
- KAWA ÖRGÜTÜ (İsviçre)

Ayın İçinden

17 Mart 93

- PKK lideri **Abdullah Öcalan** Bekaa vadisinde **Celal Talabani** ile birlikte yaptığı basın açıklamasında, 20 Mart-15 Nisan tarihleri arasında ateşkes ilan ederek, sorunların masaya oturularak çözümlenmesinden yana olduğunu söyledi.

- Mardin'in Mazıdağı ilçesi Şemika köyüne baskın düzenleyen köy korucuları **Önen** ailesinden 4 kişiyi kurşuna dizdiler. Taramada **Halil Önen**, **Orhan Önen** ile karısı ve kızı hayatını kaybetti.

- Cizre'de 3 asker tarafından kiralanan ticari taksinin şoförü **Mehdi Duyar**'ın cesedi kafasına 3 kurşun sıkılmış halde bulundu.

18 Mart 93

- Cizre'de Newroz operasyonları nedeniyle Cudi mahallesine yönelik yaklaşık bir saat süren ateşten sonra yoğun gözaltılar yapıldı.

- İzmir'de Newroz öncesi operasyonda 46 kişi gözaltına alındı.

- Urfa'nın Siverek ilçesi Karakoyun köyünde PKK gerillaları ile devlet güçleri arasında çıkan çatışmada 3 PKK gerillası öldürüldü. Çatışmadan sonra köyün boşaltıldığı ve yüze yakın köylünün gözaltına alındığı bildirildi.

- Urfa'nın Bozova ilçesinde 8 Mart'ta özel timler tarafından evi kuşatılarak öldürülen **Mehmet Gül**'ün "terörist olmadığı ve kasıtlı olarak" öldürüldüğü I. Sezgin tarafından açıklandı.

Newroz öncesi Diyarbakır'ın Lice ilçesi Koca köyü ve Mardin'in Kızıltepe ilçelerinde operasyon yapan devlet güçleri birçok köyü yaktı ve yüzlerce hayvanı öldürdü. Kızıltepe'ye bağlı Uluköy'e yapılan baskında helikopter, lav silahı ve panzer kullanıldı.

19 Mart 93

- Daha önce birbirlerine karşı uzlaşmaz tutumlar sergileyen PKK-PSK sekreterleri **Abdullah Öcalan** ve **Kemal Burkay** biraraya gelerek protokol imzaladılar.

- Malazgirt'in Pasuna köyünde çatışma olmadan yakalanan **Mehmet** kod adlı gerillaya önce işkence yapan özel tim daha sonra kurşuna dizerek öldürdü.

20 Mart 93

- Newroz bayramını kutlamaya hazırlanan kitleye Batman'da ateş açan polis, M. Veysi Gülmez'in ölümüne neden oldu.

- Diyarbakır ve Muş'un kırsal alanlarında TC güçleriyle çatışan 8 gerilla öldürüldü.

- Iğdır'da esnaf kepenk kapattı. 60 kişi gözaltına alındı. Malatya'da Newroz özel sayısı dağıtan muhabirimiz **Süleyman Yaman** polis tarafından gözaltına alınıp işkence edildi.

21 Mart 93

- Newroz gösterilerinde toplam 400'ü aşkın insan

gözaltına alındı. Adana polisinin müdahalesi sonucu 3 kişi öldürüldü. Turgutlu'da 6, Tunceli'de 5, İstanbul Sultançiftliği'nde 5 kişi polis ve jandarmanın saldırısı sonucu yaralandı.

- Almanya'da **Nadin Atabey** (28) isimli bir genç, Türk devletinin Kürt halkına yönelik baskılarını kınayarak Newroz günü kendisini yaktı.

22 Mart 93

- Medya Güneşi gazetesi toplatıldı. Gazetenin bir süre önce sahibi **Cemal Özçelik** ve yayın yönetmeni **Osman Aytar** DGM tarafından tutuklanmışlardı.

- Newroz kutlamaları sırasında polisin açtığı ateş sonucu yaşamını yitiren **Ramazan Çetin**'in cenazesi onbini aşkın kişinin katılımıyla toprağa verildi. Adana'da yapılan törende onbinler, polise lanet yağdırdı.

23 Mart 93

- Dergimiz Diyarbakır bürosuna giren kimliği belirsiz kişiler büromuzu talan ettiler.

25 Mart 93

- Yargısız infaz: Bahçelievler'de öldürülen 3 Dev-Sol militanı ile ilgili olayı yaşayan küçük tanık **Mehmet Ülkü** evlerinde silah olmadığını ve polislerin teslim ol çağrısı yapmadan kapıyı kırarak ateş ettiklerini söyledi.

26 Mart 93

- Diyarbakır'ın Kulp ilçesinin kırsal kesiminde başlayan bombardıman sürerken Bitlis'in dağlık kesimlerinde bommalandığı bildirildi.

- En çok ceza almakla (748 yıl) tanınan gazeteci **Veli Yılmaz** geçirdiği kalp rahatsızlığı sonucu yaşamını yitirdi.

27 Mart 93

- Daha önce Ramazan bayramı süresinde karşılıklı görüşme sonunda ateşkes kararı alan PKK ve Hizbullah örgütleri, sürenin bitiminde PKK'nın güç ve eylem birliği çağrısıyla yeniden gündeme geldi.

Bilindiği gibi PKK Hizbullah'ın varlığını kabul etmeyerek bunları "Hizbi-Kontra" diye niteliyordu.

- Almanya'nın Bochum kentinde Kürdistan Kızılayı (Hêva Sor a Kurdistan) kuruldu.

- Mardin'in merkeze bağlı Şexalya köyüne baskın düzenleyen güvenlik güçleri koruculuğu kabul etmeyen köylülere köyü boşaltmaları için 7 hafta süre verdiler.

28 Mart 93

- Ateşkese TC'nin "olumlu yaklaştığı" belirtilmesine rağmen köylere bomba yağma sürüyor.

- Diyarbakır Lice ilçesine bağlı Dolunay köyüne baskın düzenleyen devlet güçleri, **Menav Kaya**'yı kurşuna dizdiler.

- Bitlis'e bağlı Yukarı Ölek'te **Behçet Ekinci** öldürüldü.

- Mardin'in Kızıltepe ilçesinde **Ramazan Erte** (55) öldürüldü.
- Kulp ilçesi Başköy'e helikopterle saldıran güvenlik güçleri **Baran** ve **Mehmet Koçak**'a ait yüz hayvanı parçalayarak öldürdüler.

29 Mart 93

- **Demirel**'den infazcı polisler destek: İstanbul'da son zamanlarda yoğunlaşan yargısız infazlarla ilgili **Demirel**: "Görevini yapan polislin elini kolunu soğutmayın" dedi.
- Haftalık **Azadi** Gazetesi toplatıldı.
- **Emek Dergisine** başkan düzenleyen polis dergi çalışanlarını ve ziyaretçilerini gözaltına aldı.
- Erzincan'ın Kemah, Diyarbakır'ın Kulp ilçelerinde 5 gerilla öldürüldü, 1 Astsubay 2 er yaralandı.

30 Mart 93

- Cizre Belediye başkanı **Haşim Haşimi**, ağabeyi ve iki yeğeniyle birlikte gözaltına alındı.

1 Nisan 93

- Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna başvuran Güçlükönak köylüleri; Güçlükönak'ta boş bir binada 20 gün boyunca kendilerine elektrik verildiğini, işkence yapıldığını, **Ibrahim Ekinci**'nin ise bu işkencelerde öldüğünü açıkladılar. Ayrıca iki çocuğunda atılan bombalar sonucu yaşamını yitirdiğini söylediler.
- İstanbul'da polisle çatışmaya giren 3 Dev-Sol militanı öldürüldü. Olayda 2 polis öldü, 5 polis yaralandı.

- PSK Genel Sekreteri **Kemal Burkay**, demokratik ortam ve yasal koşulların el vermesi halinde PKK'nin de içinde bulunduğu legal bir partiye dönüşme görüşünde olduklarını söyledi.

2 Nisan 93

- **Talabani** ile görüşen **Özal**, "Apo'nun tek taraflı ilan ettiği ateşkesten sonra bölgedeki gelişmelerin desteklenmesi gerekir" diyerek, ateşkese destek verdi.
- Malatya cezaevinde devam eden açlık grevinde kötüleşen 6 bayan tutuklu hastaneye kaldırıldı. Ancak tutuklular tabii müdahale kabul etmediler.

3 Nisan 93

- Maraş'ın Pazarcık ilçesinde 11 PKK gerillası öldürüldü, 2 gerilla sağ yakalandı.

4 Nisan 93

- İHD Genel Başkanı **Akın Birdal**: "PKK'nin ateşkes kararı Kürt sorununa çözüm için önemli bir adımdır" diyerek genel af çağrısı yaptı.

5 Nisan 93

- Maltepe Gülsuyu son durakta PKK'nin cezalandırıldığı ve ihanetçi diye nitelendirdiği **Yaşar Durmuş**'un cesedi bulundu.
- İstanbul DGM tarafından haftalık dergilerden **Azadi**, **Yeni Ülke** ve **Mücadele Gazeteleri** toplatıldı.
- Bursa özel tip cezaevinde bulunan tutuklu ve hükümlüler açlık grevine başladı.

6 Nisan 93

- Antep'te yapılan operasyonlarda çoğunluğu işçi 9 kişi gözaltına alındı. Operasyon sırasında boş evlerin

polis tarafından tarandığı bildirildi.

8 Nisan 93

- İstanbul 2 Nolu DGM tarafından dergimiz **Newroz**'a iki ayrı davadan dolayı ceza verildi.
- **Newroz** 2. sayısından dolayı dönemin Yazı İşleri Müdürleri **Celal Albayrak**'a 41 milyon para, 5 ay hapis cezası verilirken, **Newroz** özel sayısı davasında da **Fatma Karabacak**'a 41 milyon para cezası ve 5 ay hapis cezası verildi. Dergimiz Sahibi **Hüseyin Alataş**'a ise iki ayrı davadan dolayı 160 milyon para cezası verildi.

9 Nisan 93

- Mardin'in Nusaybin ilçesi Görentepe mevkiinde mayına çarpan askeri araçta bulunan **Yüzbaşı Hasan Gök** ve **Er Mehmet Gök** öldü.

10 Nisan 93

- Malatya cezaevinde 4 Mart tarihinden itibaren açlık grevini sürdüren siyasi tutsaklar ölüm orucuna başladılar.

11 Nisan 93

- Aziz Nesin'in başını çektiği bir gurub aydın Kürt sorununun demokratik ortamda çözümüne katkıda bulunmak için biraraya geldiler. Özgürcü tartışma ortamından yana olduklarını söyleyen aydınlar Kürt Kurultayı toplayacaklarını belirttiler.

12 Nisan 93

- özlük haklarını iyileştirilmesi için eylem yapan Sakarya'daki hakim ve savcılara, çeşitli yerlerden destek yağıyor.
- **Kurtuluş Dergisi** bürosu polis tarafından basıldı. Bir hırsızlığı kovaladıklarını bahane eden polislin, dergi arşivini dağıttığı ve iki çalışanını gözaltına aldığı bildirildi.

13 Nisan 93

- SHP'nin 36 milletvekili, silahların susmasını ve koşulsuz genel af ilan edilmesini istediler. Olağanüstü Hal'in kaldırılması, Kürtçe yayınların serbet bırakılması ve göçün durdurulmasını isteyerek hükümeti ve meclisi göreve çağırdılar.

14 Nisan 93

- **Dergimiz Newroz**'un 15. sayısı, **Toplumsal Dayanışma Gazetesinin** 5. ve **Direnış Gazetesinin** 17. sayıları toplatıldı.
- PKK-PSK protokolünden sonra, **PKK-Hevgirtin** (PDK) arasında da protokol imzalandı.

15 Nisan 93

- Nevşehir cezaevinde bulunan 84 tutuklu ve hükümlüden 22'si süresiz 62'si ise dönüşümlü açlık grevine başladılar.
- Bingöl ve Siirt'te çatışmaya giren 3 PKK militanı öldü.

16 Nisan 93

- **Abdullah Öcalan**'ın **Kemal Burkay**, **Hemreş Reşo** ve **Talabani** ile birlikte yaptığı basın açıklamasında, sona eren ateşkese yeniden ve süresiz uzattığını bildirdi. ■

MAYIS BAŞKALDIRILARI

Lezgin Berav

Osmanlı imparatorluğunun son dönemlerinden itibaren, Kürdistan'da gözle görülür bir ulusal kıpırdanış görülmekteydi. İmparatorluk bünyesindeki toplumların ulusal istemlerle harekete geçmeleri, devleti, temelde dayandığı etnik (Türk) unsura daha fazla yaslanma zorunluluğunu da doğuruyordu. Bu durum, hem imparatorluğun baskılarının ve hem de Türk olmayan ulusların ayrılma isteklerinin güçlenmesini kaçınılmaz kılıyordu. Bu durumda olan uluslardan biri de Kürtlerdi. Kürtler, ulus olarak varoluş ve bunun gereklerinin sağlanması için 1. Dünya savaşının sonlarına kadar muhtelif eylemlilikler gösterdi.

Türk ulusal kurtuluş önderlerinin, Kürt ileri gelenlerine ulusal isteklerini karşılayacaklarına ilişkin verilen sözlerinin Lozan Antlaşmasıyla aldatmaca olduğu anlaşıldıktan sonra, Kürtler arasında huzursuzluk daha bir arttı. Kürtler 1925'deki Şeyh Said isyanından başlayarak 1940'lara değin defalarca ulusal kurtuluş amaçlı kalkışmalara başvurdular.

Tarih, MAYIS aylarında Kürtlerin bir dizi irili ufaklı isyanlarına tanık oldu. Bunlardan belli başlı birkaç tanesini hatırlama ve hatırlatma bazında dile getirmenin yararlı olacağını düşündük:

AĞRI İSYANI -16 MAYIS - 17 HAZİRAN 1926-

1. Ağrı isyanının Şeyh Said'in büyük isyanının ardından gündeme geldiği anlaşılıyor. Şeyh Said isyanı önderlerinin, hareketi Kürdistan çapında yaygınlaştırma hedefleri vardı ve bu çerçevede Doğu ve Güney Kürtleriyle de diyaloga girmişlerdi. Ancak isyan erkenden ve hazırlıklar tamamlanmadan su yüzüne çıkınca kolayca bastırıldı. Ardından büyük katliamlar, sürgünler, silah arama-tarama adı altında bir dizi baskılar gündeme geldi. Ağrı yöresinde, Şeyh Said hareketine sempati duyan, ancak hareketin yenilgisinden sonra gündeme gelen baskılardan korunma ihtiyacı duyan kimi yöre ileri gelenleri, Doğu Kürdistan'daki komşu aşiretlerle de diyalog ve işbirliği içinde dağa çıkmışlardı. Başlarında Bro Hesotelî vardı. Hareketin önde gelenlerinden Yusuf Taşo ve adamların sözde Beyazıt'ın Musan Bucağı Kalecik köyünden "hayvan qaldıkları" iddiasıyla "bu eşkiyanın temizlenmesi" kararı verilir.

3. Orduya bağlı 28. Alay, 16 Mayıs'ta Ağrı dağına yönelir. 17 Mayıs'ta da "taarruz"a geçilir. Ordunun Bro Hesotelî'ye karşı saldırıya geçtiği haberini alan Doğu Kürdistan'da Sakanlı ve Kızılbaş aşiretleri silahlı güçleri de yardıma gelirler. Altı saat kadar süren çarpışmalarda Alay'a bir hayli zarar verdirilir.

Alay "perişan halde" geri çekilmek zorunda kalır. Bunun üzerine Alay komutanı, uğradığı hezimetten ötürü Divan'ı Harbe verilir.

3. Ordu Müfettişliği, yeni bir plan dahilinde, yeniden harekete geçme kararı alır. 17. Alayın I. ve 2. taburları, 34. Alayın I. ve 2. taburları, Kolordu Süvari Alayı, Beyazıt Jandarması, Beyazıt Hudud Bölüğü, 28. Alayın I. ve 2. taburları çok sayıda dağ topu, makinalı tüfek, cephane ve savaş uçakları desteğinde hareket başlatılır.

"İsyancılar"ın ise Poti, Ağıl ve Demirkapı bölgesinde 200, Serdarbulak bölgesinde 100, Bulakbaşı bölgesinde 50, Küçük Ağrı bölgesinde 400 ve Dere bölgesinde 400 olmak üzere toplam 1150 kişilik kuvveti vardır.

Çarpışmalar 17 Haziran'da başladı. Ordu çok üstün olan kuvvetlerle hareketin üzerine çullanır. Direnişçiler kısa sürede dağılırlar ve çoğu Doğu Kürdistan'a geçmek zorunda kalır.

Türk hükümeti İran hükümeti ile konuyu ele alır ve kendi tarafından olanların Kuzey Kürtlerine yardım yapmalarının engellenmesini ister. Bu konuda iki taraf anlaşmaya varır.

Görüldüğü gibi, ortada bir isyan, hareket vb. yoktur. Ancak, devlet en küçük bir toparlanmadan bile çekindiği için, "muhtemel bir isyanın önünü almak üzere" kendini baskı ve zulümden korumaya çalışan

Bro Hesoteli'nin üzerine ordusunu göndermiş ve savuştur.

MUTKİ HAREKATI -26 MAYIS-25 AĞUSTOS 1927-

Sason Ayaklanması henüz bastırılmış, bu yüzden de yörede geniş çaplı tutuklama, öldürme, göçürme, silah arama-tarama faaliyetlerine girilmişti. Devlet Sason Ayaklanması sonrasında, Mutki yöresinde 35 köyü boşaltmayı gündeme getirmişti. Köylerin boşaltılması girişimleri, Mutki isyanının doğmasına yol açtı. Devlet, Selaş, Kalmas, Kanîpîrîm, Karmelih, Arzîyo dağları ile çevrili bölgedeki 6242 kişilik 8 aşiret ile Huvîr bölgesindeki 8758 kişilik 4 aşiretin yerlerini terk etmelerini istemekteydi ve bu isteğin gerçekleştirilmesi için de fiilen harekete geçmişti.

1925'deki Sason Ayaklanması önderlerinden Ali Yunus henüz yakalanmamıştı ve yöredeydi, gücünü de koruyordu. Devletin sürgün planından hoşnut olmayan Beşiri'de aile ve çocukları bir anlamda rehin tutulan Alikan aşiretinin reisi Halil Semi ve bir başka önde gelen Kürtlerden Ali Osman ile de diyaloga giren Ali Yunus, adı geçen liderlerle ittifak sağlamıştı.

35 köyün boşaltılabilmesi öncelikle Ali Yunus ve mütefiklerinin tesfiye edilmelerini gerektirmekteydi. Devlet, bu amaçla 26 Mayıs'da Ali Yunus'a karşı "yok etme hareketi" başlatınca, Mutki Ayaklanması da gündeme gelir. Ali Yunus ordu güçlerine karşı büyük bir direniş gösterir. Bunun üzerine askeri güçler yeniden takviye edilip, Beşiri'ye saldıracakları düşünülen Halil Semi ve Ali Osman güçlerine de 19 Haziran'da saldırıya geçilir. Saldırıda Kuvvet Komutanı binbaşı Zeki öldürülür ve askeri kuvvetler kuşatmaya alınır. Bunun üzerine ordu "asilerden öc alma" hırsıyla daha fazla bir güçle hareketi yoğunlaştırır. Halil Semi güçleri yenilip geri çekilince, ordu, bu kez tüm ağırlığıyla yeniden Mutki'ye saldırır. Sonuçta Ali Yunus güçleri de yenilip geri çekilmek zorunda kalırlar. Olay, tarihe Mutki Ayaklanması olarak geçer.

İlginç olan bir olay da şudur: Binbaşı Zeki'nin öldürülmesi üzerine Tümen Komutanlığının birliklere verdiği emirde şunları okuyoruz:

"....
a- Askere silah atanlar bu işi köyce yapmışlarsa, bunların köyleri yakılır ve hayvanları müsadere edilir.

b- Bunlar, köyden bir kısım halk ise, bu işlem sadece bunlara karşı uygulanır.

c- Askeri kuvvet karşısında silahlı olarak çekilen ve kaçanlar takip edilir, yakalanır ve YOKEDİLİR....."

RESUL AYAKLANMASI -22 MAYIS - 3 AĞUSTOS 1929-

Olayın ulusal bir niteliği yok. Ancak Sason, Beşiri, Eruh, Mutki ve civarında daha önce başgösteren isyanlar ve devletin verdiği kayıplar, güvenlik güçlerini tümüyle "öç alma" duygularıyla doldurmuştu. Kaldı ki bu duygu zaten devlet tarafından empoze

edilmekteydi.

Eruh ilçesi Jandarma Komutanı Teğmen Ziya, Jilyan aşiret reisi Resul ve kardeşi Agit'e karşı kin ve düşmanlık duymaktaydı. Düzmece bir ihbar ile "silahları var" gerekçesiyle Resul ve Agit'e tutuklama kararı çıkartan teğmen aşiret köylerinde silah arama çıkar. Teğmen Ziya Resul'un evinde hiç silah bulmadığı halde onu tutuklayıp ilçeye götürmek üzere geri döner. Resul'un kardeşi Agit'de bunun üzerine Teğmenin yolunu keser, Resul'u kurtarır ve karşı koyan jandarmaya zayıat verir. Devletin öç alacağını bilen halk silahlanıp dağa çıkar. Dağda toplam 200 kişi toplanmıştır. Bunlardan yalnızca 150 kadınının 30-40 mermisi vardır, diğerlerinin ise hiç mermisi bile yoktur. Buna rağmen devlet hayli bir askeri gücü seferber eder. 2. Tümenin I. ve 2. taburları, Jandarma Taburu, 2 Süvari Bölüğü, 1 Milis Müfrezesi, I. Alayın iki taburu, 6. Alayın I. ve 2. taburları çok sayıda dağ topu, cephane, zırhlı araç ve üç savaş uçağı ile Resul ve kardeşine karşı savaş açılır. Buna rağmen "asiler" umulandan fazla direnmiş, devlet askeri güçlerine çokça zayıat vermişlerdir. Sonuçta cephanesizlikten geri çekilip dağılmışlardır. Harekat 3 Ağustos'ta sona ermiştir. Her zamanki gibi bölgede geniş çaplı öldürme, sürgün ve köy yakmaları gündeme gelmiştir.

SAVUR HAREKATI -20 MAYIS - 9 HAZİRAN 1930-

Aslında Savur (Stewrê) ve yöresinde ayaklanma belirtileri yoktur. Ancak diğer bölgelerde muhtelif zamanlarda başgösteren isyanlara karşı devletin uygulamaları dolayısıyla her tarafta huzursuzluk, güvensizlik vardır. Devlet, henüz etkinliğini sağladığından emin değildir ve her an her yerde isyan beklentisi içindedir. Silah arama, eşkiya yakalama adı altında her tarafta, bu arada Stewrê'de de bitmek bilmeyen baskılar uygulanmaktadır. Öteden beri, bölgede daha geniş çaplı bir askeri operasyon düzenleme planları yapılmaktadır. Böylece hem silah toplanacak ve hem de kuşkulular yakalanıp yok edilecek ve halka gözdağı verilip sindirilecektir. Bu amaçla askeri güçler günler öncesinden bölgenin stratejik noktalarında yığınak yapma faaliyetlerine girişirler.

Silah arama adı altında, bölgede terör estiren Seyyar Jandarma Bölüğüne, yöre insanları silahla karşı koyunca, planlanan geniş askeri operasyonda gündeme gelir. Albay Salih komutasında Stewrê bölgesinde, bir uçak filosunun da dahil olduğu ağır silah ve büyük kuvvetlerle askeri hareket başlatır. Harekat sırasında, bir çok köy top ve uçak ateşiyle harabeye çevrilir. Bir çok köy yakılır. Yöre ileri gelenlerinin hemen tümü sürgün edilip, bir çok kişi de öldürülür. Harekat tüm Mardin ve civarı ile Dicle nehrine kadarki Diyarbakır ilçelerini de kapsayıp genişler.

Görüldüğü gibi Stewrê hareketi bir ayaklanma neticesinde değil, devletin Kürdistan'da genel etkinlik ve egemenlik sağlama kararı çerçevesinde gündeme gelmiştir. ■

Bir ülkenin gelişkinlik düzeyinin önemli göstergelerinden birisi de cezaevleridir. Çünkü cezaevleri; sorgu, yargı ve infaz sisteminin, yani devletin aynasıdır, yalan söylemez. Onun için devlet, cezaevleri alabildiğince gözlerden irak tutmaya çalışır.

Türkiye cezaevleri Türk Devleti'nin yüzkarasıdır. Bu çirkinlik gizlenemez boyutlardadır. Siyasi tutsaklar 12 Eylül'den beri onlarca kez bu çirkinliği dünyaya duyurdular. Yara, kanamaya devam ediyor. Devrimci tutsaklar ise direnişlerini sürdürüyorlar. Hem de canlarından dirhem dirhem vere vere...

Bunun son örneklerinden biri Malatya cezaevi direnişi. Direnişe seyirci kalan burjuva basını, tutsakların istemleri hakkında spekülasyonlar yapmaktan geri kalmadı. Tutsaklar neler istiyor? İstekleri aşağıda. Bu istekler, kimi özgüllükler hariç, tüm cezaevlerindeki siyasi tutuklu ve hükümlülerin ortak istekleri niteliğindedir.

Devletin, basının ve kamuoyunun büyük bölümünün seyirci kalmayı yeğlediği Diyarbakır'daki tutsakların direnişlerini ve karşı karşıya oldukları sorunlarının neler olduğunu kısa bir özet olarak kendi ağızlarından okuyun.

AÇLIK GREVİMİZİN ÖZGÜL TALEPLERİ:

1- Temsilcilik kurumunun tanınması, tutsaklar ile idare arasındaki bütün diyaloglar bu kurum aracılığıyla sürdürülmelidir.

2- Eylemimizden dolayı hiç kimseye "disiplin cezası" adı altında "ceza" verilmemeli ve disiplin cezası kaldırılmamalıdır.

3- Sürgün ve keyfi sevkler derhal durdurulmalı, normal sevkler en az bir hafta önceden temsilcilere bildirilmelidir.

4- Avukatlarımıza istedikleri kişiyle (sayıya ve yargılandıkları davaya bakılmaksızın) görüşme hakkı sağlanmalıdır.

5- Koşullararası ziyaret haftanın her günü yapılmalı, bu konudaki tüm kısıtlamalar ortadan kaldırılmamalıdır.

6- Resmi ve dini nedenlerle tatil sayılan günlerde tutsaklara açık görüş verilmeli, görüş sabahdan akşama kadar koğuş ve havalandırmada olmali, görüşe gelen herkesin içeriye alınması sağlanmalıdır.

7- Bayanlarla daha önce görüşülen yerde sabah saat 9'dan akşam saat 17.00'a kadar görüşme imkanı sağlanmalı, her bayana getirilen "bir tutuklu ile görüşme hakkı" yerine bayanın istediği sayıdaki insanla görüşme hakkı sağlanmalıdır.

8- Ziyaretçilerimizle haftada 2 (iki) gün görüşme olanağı sağlanmalı. Ayrıca görüş günleri dışından uzaktan gelen ziyaretçilerimize "Savcılık izni" vb. gibi zorluklar çıkarılmamalı, böylesi özel görüşmelerde ziyaretçilerimizle en az iki saat görüşebilmeliyiz.

9- Cezaevinde periyodik olarak yapılan asker aramalarının talana dönüştürülmeden yapılması, geçmiş aramalarda alınan eşyalarımızın iade edilmesi, insanlık dışı aramalar tutsaklara dayatılmaması.

10- İdarenin şimdi vermeyi taahhüt ettiği/edeceği bu haklarımızın Özgür-Der, İHD, Avukatlar ve Milletvekillerinin önünde de teyit etmeli ve bundan sonraki süreçte periyodik olarak bu komisyon cezaevini ziyaret edip sorunları yerinde görme olanağına sahip olmalıdır.

11- Açlık grevinde kaldığımız süre içinde idare yemek çıkarmasın, ancak Açlık Grevinden hemen sonra orda artan iştah bedelimizi de eklenerek bizlere diyet olarak verilsin.

12- Görüşçülerimizin getireceği her türlü yiyeceğin (çiğ veya pişmiş) içeriye alınması, arama adı altında yiyeceklerimizin dağıtılmadan bize verilmesi; bu yiyecekler içinde çay, şeker ve sigara da dahil edilmelidir.

13- Tepsili ve ızgaralı fin, buzdolabı ve fotoğraf makinesinin içeriye alınması, ayrıca tutsakların ihtiyaç duyması durumunda cezaevi mutfağından ve soğuk hava deposundan yararlanma olanağının sağlanmasıdır.

14- Haftada bir gün karşılanan dış kantin ihtiyacımız her gün karşılanmalı, buna bağlı olarak kaliteli ve nisbeten ucuz alınmasına dikkat gösterilmeli, iç kantin bulunan malların çeşitleri artırılmalı, kaliteli malların getirilmesine özen gösterilmeli, kâr amacı güdülmemelidir.

15- İdarece verilen yemekler hem miktar olarak az, hem de kalitesiz. Yemeklerin miktarı ve kalitesi artırılmalı, bir insanın ihtiyaç duyabileceği kalori baz alınmalı. Cezaevi doktoru ile beraber Temsilcilik kurumuna da mutfağın temizliğini kontrol edilmelidir.

16- Tutsakların folklor, masa tenisi, santraç gibi sportif ve kültürel faaliyetlerinin geliştirilmesi için olanak sağlanmalı, ayrıca, İdare her koğuşa voleybol topu, file ve basketbol için top vermeli.

17- Tutsaklara gerek postayla, gerekse elden yatırılan para miktarına bakılmaksızın bekletilmeden tutsaklara verilmeli.

18- Sabun, toz deterjan, bulaşık deterjanı, süpürge ve paspas gibi temizlik gereçleri idarece karşılanmalı.

19- Her tutsağa iki takım nevresim, yastık kılıfı gibi ihtiyaçları verilmeli ve bunlar üç ayda bir yenileriyle değiştirilmeli.

20- Ölüm ve benzeri acil durumlarda tutsaklar telefon açabilmeli, aynı şekilde gelen telefona da muhatap çağrılmamalı; ancak tutsakların telefon sorununun kökten çözümü için cezaevi idaresinin uygun göreceği yere en az iki tane çağırılmalı ankesör konulmalıdır.

21- Tutsaklara gelen mektup, koli, kitap, dergi gibi yayınlara bekletilmeden verilmeli, gönderilen mektup, koli de aynı şekilde bekletilmeden gönderilmeli, gelen kitaplar ve dergiler içinde toplatılmış olanlar olsa bile suç unsuru oluşturmayacağı için birer adedi verilmelidir.

22- Tutukluların sağlık sorunu içler acısıdır. Bunun için bir çözüm bulunmalı. Tutukluların sağlık sorununa önem verilmeli, acil sevkler bekletilmeden yapılmalı, hastanede tutuklulara ayrılan koğuş sürekli hava alacak biçimde üst katta veya daha uygun bir yerde olmalı, ayrıca cezaevinde kalıcı bir Diş Doktoru bulunmalı ve tutukluların dişlerinin dolgusu yapılması gerekli olursa, burada yapılmasının sağlanması.

23- Kapalı aile görüşlerimizde gelen çocuklarımızın içeriye alınması sağlanmalı, ayrıca yetersiz olan görüş kabinleri çoğaltılmalı ve ses iletişiminin sağlanması için camların delinmesi sağlanmalıdır.

24- Banyo son derece yetersizdir. Banyo süremizin uzatılması, koğuşlara belli saatlerde düzenli sıcak suyun verilmesi, yetersizlikten kaynaklanan su kesilmesi gece saat 24.00 ile sabah 6.00 arasında yapılmalı, onun dışındaki saatlerde suyun kesilmemesi, koğuşlarda boya ve badana yapılmalı, kırık olan kapı ve pencelerin tamir edilmesi idarece yapılmalıdır.

25- Yemekhane ve yatakhane kapısının 24 saat açık tutulması sağlanmalıdır.

26- Verdiğimiz dilekçelerin yerine ulaşmadığı kaygısı içerisindedir. Verdiğimiz dilekçelerin kabul ve kayıt numaraları tarafımıza bildirilmelidir.

27- Açlık greviden sonra doktorun uygun göreceği bir süre diyet uygulanmalıdır.

GENEL TALEPLERİMİZ:

1- Geçmişten beri cezaevlerinde uygulanmaya çalışılan insan onuruyla bağdaşmayan Genelgeler bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmamalıdır. Siyasi tutsaklar, aileleri, İHD ve Demokratik Kitle örgütlerinden oluşan bir heyetin görüşü alınarak yeni, insan onuruna yansır bir şekilde Genelge hazırlanmalıdır. Adalet Bakanlığı bu kurumların temsilcilerine belli aralıklarla sorunları yerinde görüş ilgililere sunmak için cezaevlerini ziyaret etme izni vermelidir.

2- "Anti-Terör Yasası" olarak bilinen yasa, uluslararası geçerli tüm demokratik yasalara, Avrupa İnsan Hakları ve AGİK sözleşmesine aykırı (delet terörünü meşrulaştıran) bu yasa iptal edilmeli ve bu yasa sonucu verilen bütün cezalar ortadan kaldırılmamalıdır.

3- Açlık grevleri, ölüm oruçları ve işkenceler sonucu ölen veya sakat kalan bütün insanların aileleliyen devlet tarafından tazminat ödenmeli, yaşayanların tedavisi için bütün masraflar devlet tarafından karşılanmalı.

4- Olağanüstü Hal kaldırılmamalı, Devlet Güvenlik Mahkemeleri lağvedilmelidir. Bu sonuçlardan dolayı verilen bütün cezalar ortadan kaldırılmamalıdır.

5- Poliste işkence zoruyla alınan ifadeler mahkemelerde delil olarak kullanılmamalı, polis ifadeleri dosyalardan çıkarılıp atılmamalı ve poliste işkenceye uğrayan insanlara devlet tarafından tazminat ödenmelidir. ■

BASIN AÇIKLAMASI

Yaklaşık iki aydan bu yana bulunduğumuz cezaevinde yaşama geçirilmeye çalışılan çeşitli çapta provakasyonlara ve hemen her keresinde olduğu gibi, ilk provakasyonların uygulamaya konulduğu cezaevi olması itibarıyla, daha da yoğunluk kazanan hak gasplarına karşı başlattığımız ve devam ettirdiğimiz açlık grevimiz ve çeşitli protesto eylemlerimize basın bu denli duyarsız kalması, devletin cezaevine yönelik uygulamalarına daha da bir hız kazandırmakta ve dolayısıyla da bu duyarsızlık, devletin baskıcı uygulamalarının zeminini güçlendirmektedir.

İki aydan beri devam eden açlık grevimize rağmen idare ve dolayısıyla devlet, kesinlikle bir adım atmamakta, bu eylemliliğe kulaklarını tıkamakta ve bildiğini okumaya devam etmektedir. Özellikle bulunduğumuz cezaevinde bu iki aylık süreç içerisinde gerçekleştirilen işkenceler, tutsakların canlarına kasteden provakasyonlar, sürgünler ve baskıcı uygulamalara halen en yoğun biçimde devam etmektedir. Cezaevi dış güvenliğine bakan askerlerin tutsakları provoke etmeye yönelik tavırları da yoğunluğundan hiç bir şey yitirmemiştir. Duvarlara yazdıkları "Bir Türk Dünyaya Bedeldir", "Ne Mutlu Türküm Diyene!" yazılarından, her sabah yaptıkları eğitimlerde "Türk-Kürt Kardeşir, PKK Kalleştir" sloganları atmalarına kadar, tahrik edici hareketleri yetmiyormuş gibi, havalandırmalarımıza, cezaevi avlusuna bakan kimi koğuşlarımızın pencerelerinden koğuş içerisine taşlar ve demir parçaları atarak ve pencere kenarlarında hakaretvari konuşmalarda bulunarak, biz tutsakları provoke etme ve böylelikle de cezaevinde bir terör estirme çabaları alabildiğine artmıştır.

Cezaevinde tüm bunlar ve bunlara karşı eylemliliğimiz devam ederken, basının sanki hiç bir şey yokmuş gibi kamuoyunda bir hava yaratması elbette düşündürücü olmaktadır. Oysa istemlerimiz doğal ve insani istemlerdir.

Buca, Bayrampaşa vb. cezaevlerinde sorunlar çözüme kavuşturulurken, basının da duyarsızlığı sayesinde bulunduğumuz cezaevinde bu tür uygulamaların devam etmesi kuşkusuz devletin Kürt halkına yönelik uygulamalarının ve politikalarının bir deva niteliğinde olmaktadır. Bu da bizler için anlaşılabilir. Ancak anlaşılır olmayan bir şey varsa o da basının bu uygulamaları destekler tavrının bir ifadesi olan duyarsızlığıdır.

Bulduğumuz cezaevinde baskıcı ve provoke edici uygulamalar devam ediyor. Bunlara karşı eylemliliğimiz de sürüyor. Bu konuda tüm kamuoyunun duyarlı olmasını bekliyoruz. 31.3.93

Diyarbakır Cezaevi Tutuklu Temsilciliği
Bedrettin KAVAK-A. Hakim GÜVEN

BEYTAŞ'TA EYLEM

Malatya Yeşilyurt Gedik mevkiinde kurulmuş olan Beytaş Kireç Fabrikasında çalışan, işçiler 16-17 Nisan günlerinde iki günlük iş bıraktılar. Beştaş'ta çalışan 25 işçinin toplu olarak iki günlük şalter indirip, iş bırakmalarının nedeni, kendilerine verilen ücretin az olması....

Eylem sırasında emniyet güçlerini çağıran işveren, işçilerin yaptığı eylemin yasal olmadığını söyleyerek, işlerinin başına dönmelerini istedi.

Yaptığımız görüşmede işçiler:

"Hiçbir sendikaya bağlı bulunmadığımızdan, yani haklarımızı arayabilecek hiçbir kuruluşa bağlı olmadığımızdan faydalanmak isteyen işveren bizleri sömürüyor.

Bizler daha önce Elazığ, Tüm Çimse-İş Sendikasına ve Maden-İş Sendikası Malatya Şubesine başvurup, sendikalı olmak istedik. Maaşesef sendikalardan olumsuz cevap aldık. Tüm Çimse-İş Elazığ Şube Başkanı Erdem Tolu, Beytaş Müdürü Malfüt Güner'le "aile dostu" olduğunu, bu tür girişimde "dostluğunun" bozulacağını açık-açık söyleyerek, bizleri geri çevirdi. Maden-İş Sendikası Temsilciliği de,

"Beytaş'taki işçilerin az" olması ve ayrıca "sözleşmelere Zonguldak'tan gelecek oldukları" için "zarar" edeceklerini, bundan dolayı bizimle ilgilenemeyeceklerini söyledi." Bu sendikaları "sarı sendika" olarak nitelendiren işçiler, bunların işçiden ziyade işverenin yanında olduklarını beyan ettiler.

Fabrikanın aylık üretim potansiyelinin 60 ton olmasına rağmen bu potansiyelin iki katı, 120 ton, iş çıkartan işçilerin almış oldukları aylık ücret 960.000 TL. ile 1.200.000 TL arasında değişiyor. İşçiler, "Daha önce, yani üretimin 60 ton olduğu zaman, işveren bizlere ücreti iki katına çıkarırsanız maaşlarınıza zam yapacağım demişti. Bizler de bunun üzerine gücümüzün çok üstünde ve olağanüstü bir gayretle çalışarak üretimi iki katına çıkardık. Fakat ücretlerimiz de hiç bir değişme olmadı" dediler. Üretim iki katına çıktığı zaman "Fabrikadaki memurlarına ve kireç bayilerinin içkili kutlama toplantıları yaptı"ğını söyleyen işçiler, bunu işverene söylediklerin de, işverenin verdiği cevabın "Biz Beytaş olarak iş ilişkilerinin sıcak kalabilmesi için bu tür içkili toplantılar yapıyo-

ruz. Ayrıca Beştaş'ın onurunu yükseltmek için bu tür toplantılara gerek duyuyoruz" dediğini belirttiler. "Bizler esnafın nezdinde sahtekar durumuna düştük. Esnafa olan borcumuzu ödeyemiyoruz. Esnaf haklı olarak bizim için "Sizler Beştaş'ta çalışıyorsunuz. Nasıl olur da borcunuzu ödeyemezsiniz?" diyor.

Eylemin ilk günü olay yerine çağırılan emniyet teşkilatından bir yetkilinin, bir işçinin üzerindeki ceketi göstererek "Bak ben bu ceketlerden giymiyorum" diyerek işçilerin haksız olduklarını vurgulamak istemesi üzerine "Ben bu ceketi bit pazarından aldım. Üzerimizdeki giyside gözünüz mü var?" şeklinde öfkesini dile getirdi.

Eylemin ikinci günü olay yerine gelen Yeşilyurt Kaymakamı; işçilerin sorunlarını dinledikten sonra, işçilere yaptığı konuşmada; "Sizler haklısınız! 29.4.1993 gününe kadar çalışın. Sorunlarımızla bizat ilgilenip çözüme kavuşturabilmek için çaba sarfedeceğim." diyerek işçileri yatıştırıp işbaşı yapmalarını sağladı.

Nisan 29'da ne olacak? Sorusuna işçiler: "Hakkımızı alacağız" cevabını vermekteler. ■

MALATYA BELEDİYE İŞÇİLERİ HAK ARAYIŞINDA

Newroz / Malatya

Malatya Belediyesi, işçilerin 1 yıllık birikmiş 16.234.500.000 TL. borcunu ödemeyince, Belediye-İş sendikası çeşitli eylemler koymaya başladı.

16.4.93, saat 12'de üzerlerinde "alacaklarımızı istiyoruz, yetkili arıyoruz, soruyoruz terimiz soğudu alacaklarımız nerede" vb. önlükler giyen Belediye-İş Şube Başkanı, yönetim kurulu ve işçiler toplu olarak sendikadan Belediye önüne kadar yürüdüler. Polislin müdahale etmesine rağmen bir süre orada kalarak taleplerine yönelik slogan atan 100 kadar işçi tekrar sendikaya geldi.

17.4.93 günü tekrar Belediye'ye kadar yürüyen işçiler, alacaklarının verilmemesi halinde eylemlerini sürdüreceklerini belirttiler. Eylem sırasında Malatya halkının işçileri desteklediği görüldü.

Belediye-İş Sendikası Malatya Şube Başkanı Osman Nuri Solmazgül tarafından yapılan açıklamaya göre, 1992 Ağustos ayında bu yana ikramiye, tazminat, tasarruf fonu, sözleşme farkı, Mart 1993 devlet ikramiyesi, mesailer, 93 Nisan işyeri ikramiyesi, S.O.S. İşletme Müdürlüğü tarafından ödenmesi gereken 92 Ağustos işyeri ikramiyesi, toplu iş sözleşme farkı, Mart 93 ik-

ramiyesi, Nisan 93 işyeri ikramiyesi, mesailer vb. toplam sonucunda biriken işçi alacağının 16.234.500.000 TL olduğu belirtilti.

Diğer yandan "Belediye-İş Sendikası tarafından sözleşme masasına götürülen Belediye Başkanı Münir Erkal'ın "Nisan ayında Emlak Vergilerini tahsil ederek işçiyeye olan borçlarını ödeyeceklerini" açıklamıştır.

Ancak "Bugün için paramız yok" diyerek görüşme taleplerimiz red edilmiştir. Basına, borcu olmadığını defalarca açıklama yaparak duyuran Belediye Başkanı, bu gün işçi alacakları sözkonusu olunca borçlu olduklarını söylüyor.

Daha önce Belediye işçileri tarafından yapılan temizlik vb. gibi işler, taşeron Esenlik şirketine verilerek, 900.000 liraya sendikasız işçilere yaptırılıyor. Belediyeye ait araçlar Esenlik şirketi emrine verilerek hurdalar haline getirilmiştir.

Bu taşeron şirketin çalıştırdığı işçiler komik, bir ücretle çalışmak, sosyal bir haktan yararlanmamak, işimi kaybederim korkusuyla her türlü haklardan muaf tutulmak durumundalar. Esenlik şirketinin işçileri "Açız başka çaremiz mi var?" diyorlar, açıklamalarında bulundular.

Belediye işçileri ise "Belediye Başkanı Münir Erkal'ın seçildiği

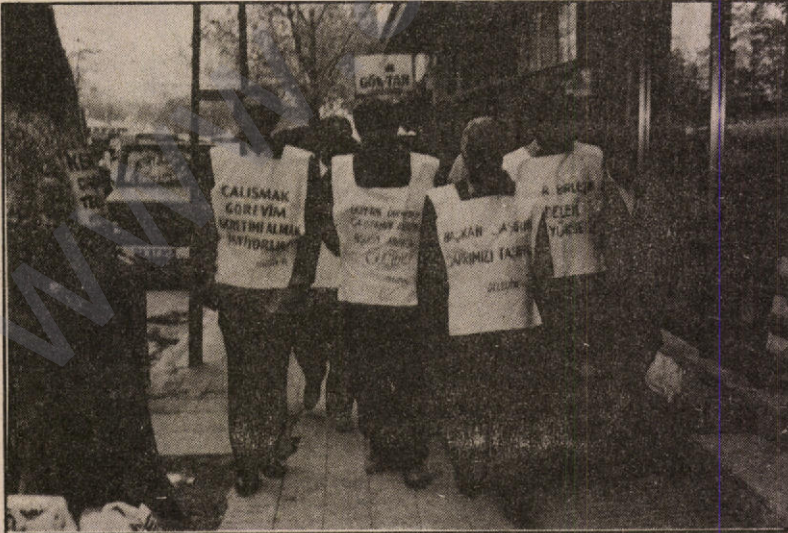
gün bize, Ömer'in adaletini getireceğini söylüyordu. Bugün Ebu Ce-hil'in adaletini uyguluyor." diyerek kızgınlıklarını belirtiyorlar.

Belediye-İş Sendikası Başkanı O. Nuri Solmazgül: "Bugüne kadar işçilerimizin yaptığı hizmetlerden dolayı Malatya halkından eleştiri almadık, 17 yıllık işçiyim böylesi bir olay olmadı. Sözleşme masasında alınan haklarımız veriliyordu, sendika olarak bir yaptırım gücümüz vardı" sözlerinin ardından, "Bu örgütlü gücü kırmak için taşeron şirketler kurularak, sendikasız işçilerle sendikalı işçilerin örgütlü güçlerini kırmayı amaçlamaktadırlar" diye düşüncelerini dile getirdi.

Emeğe saygılı olduğunu söyleyen Belediye Başkanının taşeron şirket aracılığıyla sendikasız ve düşük ücretle işçi çalıştırarak emeğe ne ölçüde saygılı olduğu anlaşılıyor.

İşçilere, "Bizi bazı vaatlerle bölmeye çalışacaklardır, uyanık olalım, korkmayalım, bu hepimizin haklarının gaspidir. Alacağımızı elde edinceye kadar mücadelemizi sürdürmeliyiz." diyen Solmazgül; "Borçlu olduğunu söyleyen Belediye Başkanı, Esenlik taşeron şirketine para aktararak yatırım yapmakta" iddiasında bulundu. "Müdürlere, muhtarlara, yandaşlarına yemekli toplantılar vererek seçim yatırımı yapmaktadır" diyerek Belediye Başkanını eleştiren Sendika Başkanı Solmazgül, "gece birle-re kadar çalıştınız, bugünde kendi hakkınızı almak için çalışınız" diyerek işçilere birlik çağrısında bulundu. Malatya mahalli başından kuşularının olduğunu söyleyen işçiler ise: "Bu basının Belediye'den bazı çıkarları var, çünkü, işçilerin hiçbir sorununun olmadığını yazmaya özen gösteriyorlar, yazarlarsa da küçük sütunlarda geçiştirme yapıyorlar. Bizler Belediye İşçileri olarak esnafın gözünde sahtekar duruma düştük, bu basının yazdik-larında dolayı".

Ve daha sonra Belediye Bahçesine giden işçiler, oturma eylemi başlattılar. ■

NECİP FAZIL KISAKÜREK LİSESİ

SENARYONUN AFİŞİ OKUL TABELASI OLURSA!

J. Xezal

Bir lise; sessiz ama baskıcı.. Görünen yönü: İyi ama, şiddet var... Yumuşak ama, sert iklim esintili...

Evet bir lise! Hayır, binlerce lisenin genel durumunun farklı bir yorumlanmasıdır, farklı ama, gerçek bir yorumlanmıştır söylenecekler. Sözlerin anlamı gayet net. Sözler, olaylar açıklandığı zaman daha belirgin bir anlam taşıyacaktır. İsterseniz olayı filmsel anlatalım:

Filmin Adı: Dayak, sistem ve talepler

Konu: Bir Arama üzerine gelişen olaylar

Başrol Oyuncuları: Sistem, Ömer Öner, Mehmet Soysüren ve öğrenciler.

Konuk Oyuncu: Turan Dursun (Din Bu)

Konunun Geçtiği Yer: İstanbul Necip Fazıl Kısakürek Lisesi.

Oyuncuların Roller: Ömer Öner: (Müdür Baş Yardımcısı), dayacağı atan hain öğretmen... Mehmet Soysüren: (Öğrenci) Dayacağı yiyen mazlum çocuk. Ve öğrenciler: (demokratik talepleri olan, aynı okulun isimsiz öğrencileri). Sistem: Yine kendi rolünde, sanat özelliği göstermeyen yeteneksiz oyuncu!

Konuk Oyuncunun Rolü: Turan Dursun, 4 Eylül 1990'da öldürülen yazar ve gazeteci... Din Bu, Turan Dursun'un önemli eserlerinden olan (Dinsizliği aşıl原因) baş aktörü olan bir kitap.

Olay: 9 Nisan 1993 günü Necip Fazıl Kısakürek Lisesinde geçiyor. O gün (sadece bir sınıfta) önemli bir istihbarat olayını

(Ohh ihbarlar almış başını gidiyor!) değerlendiren Müdür Baş Yardımcısı Ömer Öner tarafından bir arama yapılıyor. Yapılan aramada mazlum öğrenci Mehmet Soysüren'de Turan Dursun'un 'Din Bu' adlı kitabı çıkıyor. Mehmet'in hemen yanındaki sıra arkadaşında Said-i Nursi'nin resim ve yazıları, diğer bir öğrencide de Volkmen içerisinde ilahi kaseti bulunuyor. Film bu ya, nedense Müdür Baş Yardımcısı Ömer Öner, son iki öğrencinin farkına bile varmıyor. Sınıfın ortasında kalbim gümgüm, gözlerim dürbün, altın kural yüzyirmi, fırla ok gibi! Eyvaaaah! Mehmet'in suratında güller açıyor! Ömer Öner hızını alamadan (Ama hedefi de şaşırmadan) bir sağ kroşe, bir sol kroşe ve, gol... Ama Mehmet Dirençli, yere düşmüyor. Suratındaki İkbahar belirtileriyle yerine oturuyor. Bay Ömer gururlu, ra-

kibini "ulu bir amaç" uğruna dize getirmiştir. Artık güç "He Man" da değil, ondadır. Okul içerisinde ikilik çıkmasını, kendi çapında dinsizliğin yayılmasını engellemiştir. İşini Allah adına başlayıp, Allah adına bitirmiştir.

Bu sefer de demokrasiden talepleri olan aynı okulun isimsiz öğrencileri bu durumu kabullenmeyerek, (Be imansızlar size ne dayak yemiştir! Yemiştir herhalde bir nedeni vardır) bir şikayet dilekçesiyle okulun Müdürlüğü olan Necati Değirmenci'ye başvuruda bulunurlar. (Necati Değirmenci suya sabuna dokunmayan(!) ama çok çalışan, parantez içerisinde belirtecek olursak, dini konularda kimseye sırayı kaptırmayan, müdürlüğün yanında öğrencilerin dini bilgi ihtiyacını gidermek için din derslerinde zararsız bir iki nutuk atan, "iyilik meleği biridir". Tabi dilekçe ciddiye alın-

"İsimsizler" basın açıklaması yaparken

maz. Demokrasiden talepleri olan aynı okulun isimsiz öğrencilerinin bastırmasıyla seçilen temsilcileri ile yapılan konuşmada, Mazlum "öğrencinin dayağı hak ettiği, dinsizliğin propagandasını yaptığı" savunuluyor.

"Ben istediğimi yaparım" nidalarıyla kükreyen bay Ömer Öner isimsizlere de okulda ikilik çıkardıkları için "ceza" alabilecekleri tehdidinde bulunur.

Tabi bu arada mazlum öğrencinin ailesi olayı duyunca Ömer'i savcılığa vermek ister. Ama önce gelip Ömer'le konuşurlar. Doğal olan bu görüşmeden sonra, Bay Ömer, tatlı diliyle yılanları deliğinden çıkarıyor. Sihirli kavalının hoş nameleriyle aileyi hipnotize ediyor. (Ve hipnotizenin etkisi halen geçmemiştir, etkili bir panzehir araştırması yapılmaktadır!)

Demokrasiden talepleri olan aynı okulun isimsiz öğrencileri, bu seferde olayı bütün kamuoyuna duyurabilmek için ayaklarının dermanı kesilene kadar her yere başvurup, destek ve fikir yardımı istemeye çalışır. İlginçtir, başvurdukları her yerden olumlu yanıt alırlar. Ama gün 20.4.1993'ü vur-

duğunda, büyü bozuluyor. Demokrat periler sözünü tutmuyor. Verilen destek sözlerine rağmen: Destekçi olacaklar öğrencileri hızlıca sırtüstü yere düşürüyor. Ama isimsizler yılmıyor. Onların haklı taleplerini ciddiye alan parti ve dergi çevrelerinin desteğiyle ayağa kalkıp basına açıklamalarını yapıyorlar. Açıklamalarında, "Dayağın bir suç olduğu, hele hele bir kitap yüzünden atılan dayağın bir demokrasi ayıbı olduğu, laiklik ve demokrasiye daha çok ihtiyacımız olan şu dönemlerde, taraflı bir politikayla Mehmet'e saldırılmasının demokrasiye saldırı" sayılması gerektiğini belirterek suç duyurusunda bulunacaklarını açıklıyorlar. Bu açıklama sırasında İdare tarafından tesbit edilen, belirlenen(!) "yasadışı, taraflı ideolojiye ait olan örgüt üyelerinden I. kat sorumlusu, II. kat ve III. kat sorumlularından 10 kişi idare tarafından belirlenmiş olup, gerekli işlemlere başlanmıştır" .. Haklarında disiplin soruşturması açılan isimsizlere yapılan suçlamalar: "İşyana teşvik, boykota çağrı, bölücülük yapma, bildiri dağıtma, öğrenciler arasında ikilik çıkarma, okulda bulunan (Öğrencilerin elinden alınan

basın açıklamasındaki) bildiri-lerdeki sloganları atma..." vb. türündedir. Herhalde buradan isimsizlerin adlarının ne olduğunu anlayabilirsiniz. Aynı zamanda isimsizler keyfi olarak idare tarafından okulun ve soruşturmanın genel sağlığı açısından, nazikçe "velileriniz gelene kadar" denip, okulun dışına postalanmışlardır. Gösterilen davranış Milli Eğitim Bakanlığı Disiplin Yönetmenliği kararlarındanmıştır.

Film sonrasında sizlere lisenin tarihini anlatmayı unuttuk. 3 yıllık bir geçmişi bulunan okul "Necip Fazıl Kısakürek" adıyla bütünleşmiş bir lisedir. Kadro Necip Fazıl ideolojisini savunanlarla doldurulmuştur. (Filmin başından sonuna kadar adını vermediğimiz ama kendini heralanda gösteren yetenezsiz öğrencilerin farkına varmanız gerekiyordu. Ancak, bu sefer çok belirgin bir şekilde karşımızdadır.) İşte sistemin demokrat ve laik düzeni, devletin kendi okulunda, Necip Fazıl Kısakürek ve ideologlarının böylece yetişmesine hizmeti sürdürüyor.

Olaylar ve film bitmemiştir, biteceğe de benzemez ve film diye çevrilir... ■

LİSELERDE POLİS EĞİTİMİ

16.4.93 Tarihinde okuluma-za siyasi ve Narkotik şubelerinden oluşan bir polis ekibi geldi. Bizler dersteyken okul idaresi tarafından labaratuara çağrıldık. Bize polislerin ders vereceklerini söylediler.

Önce Narkotik Şubeden gelen polis, bizlere içki ve uyuşturucudan uzak durmamızı öğütledi. Bu arada işin siyasi yönüne kayarak islam dininin ne kadar iyi bir din olduğunu içkiyi, uyuşturucuyu haram kıldığını anlattı.

Daha sonra, siyasi şubeden gelen ekibin "terörle ilgili" bir konuşma yapacağı söylendi. "Terörle" ilgili konuşmalarda

"Teröristeler vatan hainidir, onlar okullara girerek siz gençlerin beyinlerini yıkıyorlar, çeşitli vaatlerle aldatıp, sizleri kendi taraflarına, çekip kullanmak istiyorlar." yönlü nutuklar atıldıktan sonra, sadede gelerek, "Aranızda böyle kötü yola düşmüş kimseler varsa doğru yola gelsinler" diye konuşmalar devam etti. Daha sonra bizlere "idare ve polisle işbirliği" yapmamız çağrısında bulunuldu.

Konuşmalar bittikten sonra bir video kaset seyrettirdiler. Bu kasette öldürülen köylüler, yakılıp yıkılan köyler gösteriliyor, bu olayları meydana getirenin PKK olduğu söyleniyordu.

Devamla "kimsenin devletin elinden kurtulamayacağı, bu kimselerin mutlaka devlete teslim olmaları" gerektiği anlatıldı. Hala düşünüyoruz: Eğitim müfredatının neresine konabilir bu polis dersi?...

Bu tür düzmece kasetleri bizlere (tabi halka da) gösterek devrimcilere karşı kinlendirmeye çalışmaktadırlar.

Bu tür bir uygulama ırkçı, faşist bir tutumdur. Biz Malatyalı bir gurup devrimci, yurtsever öğrenci olarak bu tutumu protesto ediyoruz.

**Malatya'dan
Bir Gurup Liseli Okur.**

YENİ BİR DÖNEME GİRERKEN GENÇLİĞİN SORUMLULUKLARI

H. Şiyar

Gelişen olaylar, verilen toplumsal-ulusal mücadeleler ve dünya konjoktüründeki değişimler, devrimci sosyalist unsurları daha geniş bir yelpazede kafa yormaya ve daha çok araştırmaya sevk etmiştir.

Günün özgül koşulları ışığında bağımsızlık savaşını veren, ulusal-toplumsal mücadeleyi üst boyutlara taşıyan halklardan biri olan halkımız da tarihi bir dönüm noktasını oluşturan gelişmelerle yüz yüzedir. Kendi somut etnoğrafyasını, tarihini, ulusallığını, dil, kültür, iktisadi yaşam, toplumsal değer yargıları, ruhi şekillenme vb. bütün nitelikleriyle, toplum olarak işgalci ve emperyalist güçlere karşı kendini ifade etmenin mücadelesini vermektedir.

Kürt halkının mücadelesinde sektörel kuvvetlerden biri olan ve ülkemizin sosyal kategorik bir yapısını oluşturan gençlik; içinde bulunduğu konumu gereği, dinamik, aktif eylemci bir karakter taşıyor. Gençliğin bu eylemci, aktif durum (gençliğin tabiatı gereği) mücadelenin hızlanmasına, ivme kazanmasına, kitleselleşmesine aktivite katmaktadır. Bu gençliğin enerjik yönünü belirlerken salt bu oluşumda kalması geniş ve toplumsal boyutlu savaşında kimi zafırların ve hataların oluşmasına zemin hazırlamış olur. Gençlik, gelişen olayları objektif olarak görebilmek, somutun tahlilini somut şartlara uygun olarak yapabilmek, meseleleri derinliğine ele alıp bilimsel temellerde sorunu çözmeye eğiliminde olmak zorundadır.

Bilinen gerçeklerden hareketle; halkımızın ulusallaşma sürecinin dinamik olduğu bu dönemde, halkın tüm kesim ve katmanlarını ister istemez alakadar eden ulusal mücadele, devrimci ve sosyalist insanları daha derinden ilgilendirmektedir. Bu durum, ülkemiz devrimci ve sosyalist gençliğinin daha çok çelişkilerin üzerine yoğunlaşmasını zorunlu kılmaktadır.

Mevcut durumda varolan ve

genelde ülkemiz parçalarında geçmişten bugüne uygulana gelen yöntemlerle işgalci devletler, bütün çürümüş ve yozlaşmış kurum ve kuruluşlarıyla asimile etmeye ve jenosid planlarıyla halkımızı toplumlar tarihi sahnesinden silmeye çalışmaktadırlar. Ne var ki bu baskıcı ve dejenere politikaların, Kürt halkının haklı mücadelesini ve kültürel, toplumsal değerlerini yok etmeye gücü yetmemiştir.

TC'nin topyekûn imha girişimleri, jenosid politikaları sürerken halkımızın yükselen ulusal ve toplumsal kavgasını bilimsel yöntemle tahlil etmek, tarihi fırsatları iyi değerlendirip olumlu çıkışlar yapmak zorundayız.

Biz gençlik olarak halkımızın haklı mücadelesini iyi kavrayıp verilen mücadelenin müfrezesi olmayalım.

Kürt öğrencileri kendi toplumunun sosyalist, aydın ve bilim adamı adayları durumundadırlar. Toplumsal olayları kavramada, sağlıklı politikalar üretmede beyin ordusunu teşkil etmektedirler. Kürt halkının mücadelesinde rehber olacak öğrenci gençlik, halkı aydınlatmada, kitleselliği oluşturmada büyük bir düşünsel yeteneğe sahiptir. Ve öğrenci gençlik bu yeteneğini pratiğe dökmeye gecikmemelidir. Üniversitelerde, orta dereceli okullarda, buldukları öğretim kurumlarında, akademik-demokratik taleplerini, örgütlü bir biçimde dile getirmeli, gelişen ulusal-toplumsal mücadeleye kan pompalamalıdır. Anadil dışı eğitime, çarpıtılmış tarihe, yozlaşmış burjuva kültürüne karşı sesini yükseltmelidir.

Düşmanın politik yönelişlerini, stratejik-taktik planlarını iyi değerlendirerek olayları kendi enerjik beyninin süzgecinden geçirmelidir. Çelişkileri kavrayamamış, yaşamı somut bir gözle göremeyen Kürt gençlerine ışık kaynağı olmalı, gençlik kitlesini doğru yönde kanallize ederek nihai hedef olan Bağımsız-Sosyalist bir ülke şiarına taşınmalıdır.

Ulusal mücadelenin boyutlandığı böylesi bir dönemde toplumun yeniden inşasında baş rolü alacak olan işçi ve emekçi gençliktir. Kendisini sarmalayan sömürü ve işgalci düzenin manyetik alanından kurtarmalı, büyük bir yurtseverlikle işgalcilere karşı mücadele veren müfrezelerin içinde olmalıdırlar. Ülkemizin tabii güzelliklerini kimyasal silahlarıyla tahrip eden, yeraltı ve yerüstü kaynaklarına hayasızca tecavüz eden, bu yetmiyormuş gibi Kürt toplumunu ve aydın insanlarını öldüren, ülkemizin işçi ve emekçi kesimini Kürt burjuva işbirlikçileriyle sömüren, Kürt dilini, kültürünü, tarihi değerlerini ayaklar altına alarak insanlık dışı uygulamalarda bulunan burjuva erkin bu davranışları halka en iyi bir şekilde gösterilmelidir.

Toplumumuzun genç işçi ve emekçi kesimi bu gibi iğrenç uygulamalara sessiz kalmayıp, güçlü bir sınıf bilinciyle baskıcı ve yoz düzene karşı kavga vermelidir.

Sonuç olarak, işgalci güçler, toplumumuzun ulusallaşma sürecini sekteye uğratarak, coğrafik olarak dört parçaya bölerek, toplumun kültürel değerlerine (dil, edebiyat, müzik, folklor vb.), ekonomik rezervlerine (en başta petrol, verimli topraklar, ucuz insan gücü), saldırma, talan etme mantığıyla yaklaşıyorlar ve halkımızın kendisini siyasi anlamda ifade edebilecek etkenlerden arındırmaya çalışıyorlar. İşbirlikçi ve emperyalist güçlerin, toplumun fonksiyonel dinamik yapısını oluşturan gençliği de bu dejenereasyon ve yoz uygulamaların kışkacına aldığı açıktır.

Bilinen bu gerçekliklerden hareketle; ulusal ve toplumsal kurtuluş sürecinde gençlik; Diyalektik Materyalizmi kılavuz alarak, işçi, köylü, öğrenci, ve işsiz gençlik; bütünleşmeli ve mücadeleye Marxist felsefe doğrultusunda güçlü değerler katmak üzere seferber olmalıdır.

Gelecek Gençliğindir.

"Sosyalist sistem dağıldı, umud kapitalizmde" çığıklarını hep duyduğumuz; insan haklarını, özgürlüğü, demokrasiyi, eşitliği savunan baş aktörler olarak ekranlardan izlediğimiz; açlığı, sefaleti ortadan kaldıracak ve sözde refah bir dünya yaratacak umut tacirleri olarak karşımıza çıkan emperyalist-kapitalist sistemin sözcülerinin dillendirdikleri şeylerin gerçek dışı birer aldatma olduğunu biliyoruz. Tüm propagandalara rağmen kapitalizmin umut olmadığını ortaya seren yığınla veri ortada. İşte baş aktör ABD'deki durum. Sorunun sadece bir yanı. Kapitalizm çürüyor. Ve, insanları dişlileri arasında öğüterek...

29 Nisan 1993'de ABD'de yayınlanan bir raporu, İngiltere'de yayınlanan "The Guardian" gazetesi haber yorum olarak yayınladı. SIMON TISDALL tarafından 30 Nisan 1993'de yayınlanan aşağıdaki yazıyı aynen çevirerek yayınlıyoruz.

ABD RAPORU KORKUTUYOR 'YİTİK KUŞAK YADA KAYBOLAN KUŞAK'

Ceviren: Süleyman DEĞİRMENCI

ŞİDDETLİ DEĞİŞİMLERİN UCUNDAKİ GENÇLİK AMERİKA'YI ŞİMDİ ÖZÜNDEN SALLIYOR

1- Eğitimdeki iflas, hantallık ve sürekli yükselen anarşi ortamında Amerika, bir yitik kuşak üretiyor.

2- Rapora göre, geçen yılki seçim propagandalarına konu olan hayatı önemdeki bir çok tartışma noktalarından biri de, ailenin önemi ve gençlikteki suç işleme oranının sürekli ve hızlı bir artış göstermesiydi.

1986-91 Yılları arasında 10 ile 17 yaş gurubundaki gençlerin hırsızlık, öldürme, tecavüz ve saldırılardan dolayı tutuklanma oranı %48'dir.

3- Şiddet ölümleri gençler arasında çok hızlı bir artış gösteriyor. 1985-91 yılları arasında ABD'de 13 bin genç öldürülmüş, 12 bin genç de intihar girişiminde bulunmuş. (Bu rakam, yayınlanmış resmi raporların sonucudur. Birde kayda geçmeyenler düşünüldüğünde, bu rakamın ne kadar korkutucu olduğu kendiliğinden anlaşılır. ç.n) Bu rakamlarda etnik azınlıkların oranı daha fazla ve dikkat çekicidir. Gençlik içerisindeki şiddet ölümlerinde Afrikalı Amerikalıların oranı %78'dir. Bu, beyazlara oranla 8 kat fazla demektir.

4- Bu rapor, hiç bir dini örgüt veya kilise ile bağı olmayan, tarafsızlığı kabul edilmiş Toplumsal Siyaset Merkezi tarafından para karşılığı olmadan hazırlanmıştır. Diğer bir çok saygın toplumsal örgüt ve hareketler (ki bu toplumsal

örgüt ve hareketler Amerika toplumunda devam edip giden ayrımcılığı ve diğer kangrenleşen toplumsal hastalıkları sürekli tartışma gündemine getiren örgüt ve hareketlerdir) çok ciddiye alındı ve toplumun geleceği açısından korkutucu bulundu. 1985-90 yılları arasında çocuk ölümü oranları artarken, bu artış beyaz, silah ve eyaletler arasında farklılıklar gösteriyor. Düşük ağırlıklı doğumlar esas olarak etnik guruplar arasında daha yüksek orandadır. Ulusal çaptaki orta öğrenimi bırakma oranı yaklaşık % 3,5'dir.

5- Rapor, uyuşturucu kullanımından, suç işlemekten, düşük ücret ve işsizlikten dolayı sürekli büyüyen problemleri neden göstererek şöyle diyor: "Biz, gençlerimizin bu sorunlarını çözememe ve eğitimlerini tamamlayamamalarından dolayı sürekli geriye doğru gidiyoruz"

6- Rapora göre 1990 yılında ilk çocuk sahibi olan yaklaşık 1.7 milyon Amerikan ailesinin % 45'inin çocukları, istatistiklere göre düşündürücü bir durum sergiliyor. Bu orandaki çocukların Anne-Babaları ya çocuk yaşta, ya liseyi bitirmemiş, ya da Anne-Babaları evli olmayanların (evlilik dışı-gayri meşru) çocuklarıdır. Rapora göre bu olumsuzluklar, her iki taraf (Anne-Baba ve çocukları) açısından derin problemler yaratacak boyutta ve onların gelecek çocuklarına da yıkıcı sonuçlar bırakacak niteliktedir.

7- Merkezi çocuk sayımı projesinin koordinatörü olan JUDITH WEITZ: "ABD'de hergün bir evlenmemiş genç yaşta-kiler (13-17 yaş gurubu), evlilik dışı çocuk do-

guruyor. 1985-90 yılları arasında bu oran %16 artış göstermiştir" diye belirtiyor.

8- Yine raporda, çocuk sahibi olan bu insanların aile kurma ve evlenmeye (parasal, fiziksel, psikolojik olarak) hazır olmadığını belirterek, "Bu kuşak için gerekli toplumsal tedbirler alınmazsa, gelecekleri büyük tehlikede olan bir kuşak yetiştirmeye devam etmiş olacağız" deniyor.

9- Bu rapor, Amerika'nın elli eyaleti ve Colombia bölgesi üzerinde yapılan araştırmalar sonucu hazırlanmıştır. Hillary Clinton (ABD yeni Başkanı Clinton'un hanımı) Çocukları Koruma Fonu eski başkanı. Donna Shalala İnsani Sağlık Sekreteri olduğundan dolayı, merkeze yakın toplumsal baskı gurupları, Clinton yönetiminin bir önceki Cumhuriyetçi Bush yönetiminden farklı olarak bu konulara çözüm getireceğinden umutlular.

10- Bu tür araştırmalar geçen yılın başkan yardımcısı olan Doon Quayle tarafından herkesin sevdiği bir Televizyon programında açıklanmıştır.

11- "Atlantik" isimli toplumsal-siyasal dergi, Doon Quayle'nin konuşmasını "Doon Quayle haklıdır" şeklinde büyük manşetle verdi. Dergi, "Bu olumsuzluklara ulaşmış yetişkinlere yardım edebilme olanağının olmasına rağmen ailenin çözülüşü önlenemiyor. Ve bu durum çok sayıdaki çocuklara ve toplumsal yapıya zarar veriyor." diye belirtiyor.

12 Nisan 1993 / Londra

Küba Komünist Partisi (PCC) den Dennys Guzman Peres:

"KÜBA'DA SOSYALİZM FARKLI UYGULANMAKTA"

Röportaj: Ebu Şehmuz Demir

Sayın D. G. Peres, Almanya'da buluşunuzun sebebini öğrenebilir miyiz?

- Burada DKP'nin (Alman Komünist Partisi) davetlisi olarak bulunuyorum.

KP içinde göreviniz nedir?

- Küba Komünist Partisi Merkez Komitesinin Avrupa uluslararası ilişkiler sorumlusuyum.

Sosyalist sistemin dağılmasından sonra Küba ne gibi zorluklar yaşadı?

- Evet, bununla ilgili şunları söylemek istiyorum. Sosyalist ülkelerin dağılması hayli olumsuz bir etki yaptı, özellikle Sovyetler Birliğinin dağılması bizi daha çok etkiledi. Sorunu kavramak için bizim Sovyetler Birliği ile yaptığımız ithalat ve ihracat alanındaki işbirliğimiz gözönünde bulundurulmalıdır. Bu ilişkinin ortadan kalkmasıyla birlikte ekonomik sorunlar gündeme geldi. Sosyalist ülkelerin dağılmasının genel etkisi politik olmamıştır bizim için, aksine ekonomik etki olmuştur. Bu durum ekonomik alandaki politikamızı değiştirmemize, ithalat ve ihracatta değişiklik yapmamıza neden olmuştur. Ekonomik etki kendisini Küba'nın ele almış olduğu tüm geliştirmekte olan alanlarda gösterdi. Özellikle de eski sosyalist ülkelerle olan işbirliği alanlarında daha çok gösterdi ve tabii Küba halkı bundan etkilendi. Örnekler, Küba'nın 13 milyon ton petrol, yani akaryakıt aldığını görüyoruz. Bu, 1992 den itibaren 1.8 milyon tona düştü. Geçen sene 1992 daha önce elde edilen petrolün, yani akaryakıtın yarısından daha azıyla idare etmek zorunda kaldık. Bu, fabrikaların kapanmasına, umumi trafiğin durmasına, elektriklerin kesilmesine neden oldu ve bu ilk darbeydi bizim için. Bazı ülkelerle olan ilişkilerin gerçekleştirilmesi için

Castro, hep halkın ve pratiğin içinde yer almış bir liderdir.

ve özellikle Sovyetler Birliği ile yapılan ticaretle ilgili büyük bir darbeydi bu. Bu ekonomik darbeyle ancak biz Kübalıların yaptığı, savunduğu ve net bir strateji ile savunacağı gerçek bir devrim karşı koyabilir sonucuna vardık. Yalnız karşı koymakla kalmayıp, aynı zamanda devrimci ilkelerin önemli kazanımlarını da savunmaya ve onlara ket vurulmasına izin vermemeye de karar verdik. Prensiplerimizden de vazgeçmedik.

İşte bu sorunlara bir de Amerikan ablukasını ekledi ve böylece iki kat ambargoyla yüzyüze ol-

mamıza kadar vardı işin boyutu. ABD ile ticari ilişkimiz yok ve eski Doğu Avrupa ülkeleriyle olan ticaretimiz, bu ülkelerin dağılmasıyla birlikte tamamen ortadan kalktı. Küba halkı ve sadece böyle bir devrim buna karşı koyabilme ve devam etme gücüne sahiptir.

Sosyalist sistemin dağılmasının Küba'ya olan direkt etkisi bunlardır. Birşey daha eklemek istiyorum. Bunun için sosyalizm düşüncesi, kimi düşmanların bize inandırmaya çalıştıkları gibi, ölmedi. Başarısız olan uygulanmış olan sosyalizmdir. Dağılan sosyalist ülkelerdeki uygulama farklıydı. Sosyalizm başka uygulanmaktadır, dünyanın başka bir yerinde daha başka uygulanmaktadır. Biz devrimci güçlerin yeniden toparlanacağını biliyoruz.

Küba, ABD ve diğer ülkelerin ambargolarına karşı ne gibi önlemler aldı?

- Kısaca ambargoya karşı çok şey yaptık. Hemen hemen tek başımıza 30 yıllık abluka karşı koymamız, Amerikan hükümetinin halkımızın açlıktan ölmesine dair önlemlerin başarıya ulaşmasını engelledi. Bu konuyu uluslararası alana ve Küba'yla dayanışma komitelerine taşıdık.

Biliyorsunuz geçen yıl uluslararası alanda ablukanın kaldırılması için olumlu adımlar atıldı. Böyle bir haksız politikaya karşı yalnız devletlerin değil, aynı zamanda elinden gelen herkesin çeşitli biçimlerde karşı koyarak destek vermesi gerekir. Düşmanlar ambargo diye söylemeye çalış-

şıyorlar, ama ambargo ile abluka arasında fark vardır. ABD'nin tavrı ve ablukası uluslararası haklara bir saldırdır. Amerikan'ın payı olan ve üçüncü dünya ülkelerinde faaliyet sürdüren taşımacılık şirketlerinin Küba ile ticareti yasaklanmıştır. Böylelikle hangi ulustan olursa olsun, hangi bayrak taşırsa taşısin Küba'ya mal taşımaları halinde bu şirketlerin 6 ay süreyle Amerikan limanlarına girmeleri yasaklanmıştır. Bu, ulusların haklarını zedelemektir. Ulusların hakkı tüm devletlerce dikkate alınmalıdır. Bu durumun, dünyada Küba ile büyük bir dayanışma hareketini gündeme getireceğini düşünüyoruz. Hiçbir insan, kim olursa olsun, hangi düşünceyi taşırsa taşısin, hangi dine mensup olursa olsun, bir halkın öldürülmesini, yok edilmesini kabul edemez. Bu ulusların haklarına topluca saldırdır. İnsan haklarına saldırı, insanın temel yaşam hakkına olan saldırdır. Yaşamak için insanın yemesi gerekir ve abluhanın amacı bizi yiyeceksiz bırakmaktır. Bu demektir ki, insan haklarından bolca söz edenlerin ablukeyi da kaldırması gerekir.

Örneğin Avrupa'da ve Türkiye'de Küba'yla dayanışma komiteleri oluşturulmakta, Kü-

ba KP bu komitelerle ilgili ne düşünüyor?

- Dayanışmaları kabul ve teşekkür ediyoruz. Bizim için dayanışmanın şu anda önemli olduğunu söylemişim. Bizim halkımız içinde hatırlanmak önemli. Dünyada, Avrupa'da, Türkiye'de, Hindistan'da. Hindistan gibi yoksul bir ülke aralık ayında gemiyle 10.000 ton buğday gönderdi. İşte maddi ve manevi dayanışmanın büyük bir örneği, bu önemli. Çünkü, Küba halkı gibi kendi çıkarını bir tarafa bırakarak dayanışmada bulunmuş, Kübalılar, dünyanın Küba'yı unutmadığının farkındadır. Ve şu zor şartlarda halkların dayanışmasının devam edeceğini düşünüyoruz. Dünyanın tüm kadın ve erkeklerinin halkımıza karşı yapılan çirkin propaganda ya rağmen hayal kırıklığına uğramayacaklarını düşünebiliriz. İnsanların batı yayımlarının yazdıklarından farklı olarak Küba'da olup bitenlerden haberleri var. Bundan dolayıdır ki partimiz, bu dayanışma komitelerinin çok olduğunu tahmin ediyor. Her ülkede, dayanışmanın çeşitli biçimlerde artacağını biliyoruz. Bu özverili bir dayanışmadır ve biz bunun gerçek dayanışma olduğunu kabul ediyoruz. Bu, karşılık

beklemeden yapılan dayanışmadır. Biz Kübalılar bu dayanışmayı değerli buluyoruz. Dünyanın birçok yerindeki komitelerin tavırlarını yüksek değerde görüyoruz.

Uluslararası komünist güçlerle ve diğer güçlerle olan ilişkileriniz ne düzeyde?

- Komünist partilerle uzun sürelerdir ilişkilerimiz var, aynı zamanda sol partilerle de ilişkilerimiz var, uzun süredir sosyal demokrat güçlerle de ilişkilerimiz var ve aynı zamanda sol parti olmayan güçlerle de ilişkilerimiz var.

Tüm politik güçlerle açık iletişim kurmaya, dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar, karar verdik. Tabi kimi partilerle çok, kimi partilerle az noktalarda birleşiyoruz.

Genel olarak geniş bir diyalogtan yanayız, çünkü bu diyalogun halklar arasındaki kaynaşmaya yardım edeceğini düşünüyoruz.

Parti olarak halkın bir parçasıyız, aydan gelmedik. Bundan dolayı bütün güçlerle ilişkilerimiz geniş ve daha da genişliyor.

Hertürden dayanışmalara teşekkür ediyoruz.

Biz de size teşekkür ediyoruz. ■

Medico İnternasyonal'in Kürdistan'daki gazetecilerin korunması için açıklama yaptı. Açıklamayı aynen veriyoruz.

"Türkiye Gazeteciler İçin Tehlikeli Ülke"

"Geçen yılın Şubat ayından buyana Türk askeri, ölüm komandoları tarafından ve Türkiye Kürdistan'ındaki MİT tara-

findan 13 gazeteci öldürüldü. Bu süre içerisinde en az 57 gazeteci hiç bir gerekçe gösterilmeksizin polis tarafından tutuklandı. Çoğu, Kürtlerin yönetimindeki Özgür Gündem veya Yeni Ülke gazetelerinde çalışmaktaydılar.

Bu gazeteler İnsan Haklarının çiğnenmesi ile ilgili yayınlar yapıyorlardı. (kimi gazeteler yayınlarını durdurmak zorunda kaldılar). Alman Gazeteciler Birliği Türkiye'yi gazeteciler için tehlikeli ülkelerden biri ilan etti. Medico İnternasyonal İnsiyatifi Türkiye ve Kürdistan'da tehlike içerisinde olan yönetmen ve gazetecileri mümkün olduğu kadar korumak istiyor. Bu korumaya, zarara uğramış gazeteci

ve yazarlardan, Almanya'da bulunanlar ile kurulacak dostluk bağıyla ulaşılmak istenmektedir. Bu gibi direkt ilişki, ölüm komandoları için caydırıcı etki gösterebilir ve insan hakları ihlallerinin bugüne kadar olandan daha fazla kamuoyuna ulaşmasına yardımcı olabilir."

"Türkiye ve Türkiye Kürdistan'ındaki gazeteciler için koruma" hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyenler aşağıdaki adres ve telefona başvurabilirler"

**Medico International
Obermalanlage 7
6000 Frankfurt 1
Germany
Tel: 9-9-49-69-4990041**

YA EMPERYALİST BOYUNDURUK ya da DEVİRİM

S.Özçelik

1 980'ler sonrası dünyada gerçekleşen siyasal değişimler süreci, Doğu Bloku'nun siyasal arenadan tasfiyesiyle; iç savaşlarla dünyanın bir çok bölgesinde ırkçı, fanatik, milliyetçi çatışmalarla ve siyasi coğrafyaların bölünmesi parçalanmasıyla devam ediyor.

Doğu Bloku'nun dağılmasıyla, bu ülkelerin eski siyasal coğrafyasında birden bire umulmadık boyutlarda ve kapsamlarda milliyetçi, etnik, dinsel-fanatik çatışmalar, savaşlar başladı.

Emperyalist devletlerin dolaylı ve direkt müdahaleleriyle, bu çatışma ve savaşlar, gerici emperyalist burjuvazinin siyasal ve ekonomik çıkar formülasyonları doğrultusunda halkları birbirlerine kırdırmanın ve ilerici dinamikleri tahrip etmenin temel araçları ve uygulama biçimleri olarak karakterize olmaya başladı.

Yeni Dünya Düzeni, yeryüzü halklarını birbirlerine kırdırılıp, düşman kılınmasıyla dünyanın bir kez daha yeniden emperyalist tekkellerin çıkarları doğrultusunda parsellenmesini ve halkların bir kez daha emperyalizm tarafından zapturapt altına alındığı bir dünyayı ifade ediyor.

Emperyalistlerin bu yeni dünya düzeninde Kürt halkının payına düşen, eskiden olduğu gibi, (ne eksik nede fazla) sömürgeci emperyalist köleliğin zincirleridir.

Emperyalizm ve bölge sömürgeci devletleri Kürt ulusal özgürlük hareketine yönelik geleneksel militarist politikalarını sürdürmek yönünde, dün olduğu gibi bu gün de, gerici emperyalist bir mutabakat içerisindedir.

Görülen odur ki, emperyalist dünya koalisyonu bölgemizde ulusal ve toplumsal kurtuluş talepleriyle gelişen halk hareketlerini, veya emperyalist talana, sömürüye ve ulusal boyunduruğa karşı gelişen devrimci, ilerici mücadeleleri bölge sömürgeci devletleriyle birlikte ablukaya almak, bölgede gerici, sömürgeci statükonun muhafazasını süreklileştirmek açısından tüm gücüyle bu hareketlerin tasfiyesini hedeflemektedir.

Günümüz koşullarında Kürt halkının kurtuluş hareketi, bölgedeki sömürgeci statükoyu tehdit edip sarsan bir düzeye ulaşmıştır ve bu, başta ABD olmak üzere İngiltere, Fransa, Almanya gibi emperyalist devlet ile ve bölgedeki sömürgeci devletleri, yeni güvenlik sistemleri oluşturma arayışlarına yönelten en önemli devrimci politik faktör duruma gelmiştir.

Emperyalizmin ve sömürgeci devletlerin yeni ittifak biçimlerine ve yeni güvenlik sistemleri arayışına

yöneldikleri bu siyasal süreçte, başta Kürt ulusal kurtuluş hareketi olmak üzere, Ortadoğu halklarının devrimci, anti-emperyalist, ilerici dinamiklerinin ve örgütlü güçlerinin önünde duran kaçınılmaz tarihsel görevleri şudur: Bölge çapında anti-emperyalist, anti-sömürgeci devrimci bir cephenin organizesi ve Ortadoğu düzleminde halkların devrimci dayanışmasının ve ittifakının gerçekleştirilmesi...

Bölgesel çapta anti-emperyalist cephenin bir ön basamağı durumunda olan, Kürt ulusal kurtuluş hareketinin, kendi birleşik, merkezi, çok sesli ulusal cephesini yaratması, gerçeğe dönüştürmesi tarihsel bir zorunluluktur.

Tüm parçaları kapsamına alan ve tüm ilerici, yurtsever ulusal güç ve organizasyonları çatısı altında toplayan ulusal cephe organizasyonu, ulusal özgürlüğün gerçeğe dönüşümü açısından, kaçınılmaz veya ertelenmesi mümkün olmayan bir zorunluluktur.

Egemen sömürgeci statükonun tarihsel gerçeğinden kaynaklanan ulusal güçlerin bölünmüşlüğü, farklı siyasal zemin ve süreçlerde şekillenmeleri, geniş kapsamlı bir ulusal kurtuluş cephesinin inşası yönünde küçümsenmeyecek engelleri içinde barındırmaktadır. Bununla birlikte, ciddi ve uygun olarak ülke ile halkın çıkarlarını temel alan, içerisinde devrimci özverileri de taşıyan çaba ve siyasal hedeflemeler sonucunda bir cephe hareketi yönündeki öngörülerin siyasal gerçeğe dönüşmesinin temelleri güçlenecektir.

Kürt ulusal kurtuluş hareketi kendi ulusal cephe organizasyonunu oluşturduğu, gerçeğe dönüştürdüğü aşamada, Arap, Fars ve Türk halklarının devrimci, demokratik anti-emperyalist güçleri ile birlikte bölgesel ve halklar cephesinin oluşumu yolunda ciddi bir temel atılmış olacaktır.

Halkların sömürüye, sefalete ve köleliğe mahkûm edilmek istediği bir dünyada, emperyalizmin süreklileştirmek istediği boyunduruk zincirini etkisizleştirip parçalayacak olan biricik siyasal güç, halkların örgütlü, devrimci dinamik güçleridir.

Anti-emperyalist halklar cephesi için güçlü bir siyasal birikime ve nesnel gerçekliğe sahip olan Ortadoğu halkları, bölgeyi, emperyalizm açısından bir devrimler kabusu alanına dönüştürebilir.

Emperyalizmin dünyayı kendi çıkarları doğrultusunda bir kez daha biçimlendirmeye yöneldiği günümüzde, halkların önünde iki yoldan, iki tercihten başka bir üçüncü yol yoktur: Ya emperyalist boyunduruk altında kölece yaşamak ya da ulusal ve toplumsal kurtuluşun yolunu açacak olan devrim... ■

SENDİKAMIZDA ÖNCÜ VE YÖNLENDİRİCİ OLMAK

A. Aslan

Türkiye ayıplar ülkesi! Düşünceyi örgütlemek dün olduğu gibi bugün de yasak. Hatta düşünceyi dile getirmek, yazmak bile yasak. İnsan hak ve özgürlükleri uğruna örgütlü tepkiler geliştirmek yasak. Kısacası sermayenin egemenliğini rahatsız edecek, sarsacak her şey yasak!

Burjuvazi kurulu düzenini: İşçiyi sömürerek, işkence yaparak, kadını aşağılayarak, bireysel çıkarları yücelterek, kolektivismi soysuzlaştırmaya çalışarak, sokak-ev infazları gerçekleştirerek, Kürt halkını eritmeye çalışarak, Kontr-gerilla, özel tim, kurucu vs. ile kendi militarist gücünü sürekli arttırarak, dini her işe alet ederek, resmi ideolojiyi hergün yeniden üreterek, boyalı basını kendisine kul ederek ayakta tutmaya çalışıyor. Tüm bunlarla burjuvazi egemenliğine tepki göstermeyen örgütsüz bir toplum yaratmak istiyor. Buna izin mi vereceğiz? Burjuvazinin bu saldırılarına seyirci mi kalacağız? Elbeteki hayır. O halde ne yapmalıyız? Öncelikle insan hak ve özgürlükleri için örgütlü tepkiler geliştirecek bir toplumsal muhalefeti yaratmalıyız ve bu genel toplumsal muhalefette sağlık emekçileri olarak yerimizi almalıyız. Sendikal alanda militan ve kitlesel bir mücadele örgütleyebilmeliyiz. İtaatkar memur olmaktan kurtulup hakları uğruna kavga veren bir kitle olmalıyız. Yapacaklarımız bunlarla sınırlı değildir. Bilinçli ve kararlı bir şekilde hareket ederek, işkolu olarak sağlık emekçilerinin tabandan gelen örgütü sendikamız Tüm Sağlık-Sen'in sağlıklı politikalar üretmesini sağlayarak, hedefimize ulaşabiliriz.

Sendikamız Tüm Sağlık-Sen kurulurken, sağlık emekçilerinin ekonomik ve demokratik örgütü olarak ortaya çıktı. Sınıf sendikacılığını savundu, savunmaya çalıştı. Bizler, yani Tüm Sağlık-Sen'in kitlesi olan sağlık emekçileri: Eylemler düzenledik, grevler yaptık. DYP-SHP koalisyon hükümetinin oyununa gelip sendikamızın yasallaşması konusunda verilen sözlere kanmadık, mücadele ettik. "Demokrasi" aldatmacasını yutmadık, Ankara'ya yürüdük, verilen sözlerin takipçisi olduk. Koalisyon oyaladı,

biz sıkıştırdık. Diğer kamu sendikaları ile sürekli olarak birlik yaratmaya çalıştık. Evet, zaten yığınlar nezdinde meşru olan sendikamız yasallaştı. Fakat bu yasallaşmanın içi boştur. Bu yasallaşmayla hükümetin gerçekte görüntüyü kurtarmayı hedeflediği başından belliydi. Biz grevsiz, toplu sözleşmesiz sendika, danışma büroları olmak istemiyorduk ve istemiyoruz. Yaşamsal haklarımız için devletle masaya oturup pazarlık yapmak istiyoruz.

Sendikamız yasallaştı ama, yapacaklarımız bakımından işin başındayız daha. Tüm Türkiye ve Kuzey Kürdistan'da örgütlülüğümüz ancak 20 bin civarında ve bu ise sağlık emekçilerinin yüzde 10'u bile değildir. Görüldüğü gibi örgütlenme alanında bile daha

çok yol almamız gerekmektedir. Ve asıl çabayı bundan sonra göstermeliyiz.

Sınıf sendikacılığını savunarak buraya kadar gelen sendikamızın geçmişinin bir muhasebesini yapmak yararlı olur kanısındayım.

Sendikamızın önündeki en büyük sorunlardan olan örgütlenme ve eğitim çalışmaları, sendikal mücadelemizin köşe taşlarını oluşturmaktadır. Bu sorunları çözerek sağlık emekçilerinin sesi

olup, kitleyi kucaklayabiliriz. Bu iki canalcı sorunu birbiri ile paralel yürütmek zorundayız. Örgütlerken eğitmeli, eğitirken örgütlemeliyiz. Bildiğimiz gibi örgütlenme ve eğitim çalışmalarının birlikte yürütmediği durumlarda, örneğin örgütlenme ağının çok iyi kurulduğu bir durumda, yani eğitimsiz, bilinçsiz bir işçi ordusunun zorlu sürelerde direnmeyip dağıldığının örnekleri tarihimizde çoktur. Kitleyi sürekli büyütebilmek, kararlı, inançlı bir hale getirmek örgütlenme ve eğitimin süreklileştirilmesi ile mümkündür. Bu sorunlar çözülmediği takdirde kitlelerin dağılması beraberinde korkuyu yaratır. Bunun bir de tersi durumunu düşünelim. Yani nitelikli, bilinçli, politik ama nicelik olarak yetersiz bir örgütlenme... Yığınları kucaklayamamış marjinal kalmış bir sendikal örgütlenme ekonomik mücadelede nasıl başarılı olur? Sendikal mücadelenin temel direklerinden bir tanesi de kitleselliğidir. Sendikamızın yaptırım

gücünün ne kadar çok kitleyi mücadeleye çekebildiğiyle orantılı olduğunu biliyoruz.

Tüm Sağlık-Sen sağlık emekçilerini kucaklayabilmiş midir? Evet ama bu kucaklama ancak sağlık emekçilerinin yüzde yedisiyle sınırlıdır. Yani yetersizdir, hem de çok yetersiz. Sendikamız örgütlenme konusunda yeterince üye yapma kampanyaları düzenleyememiştir. Bu durumun sendikamızın henüz yeni olmasıyla ve 80 sonrası alanında ilk olmasıyla doğrudan ilgisi vardır elbette. Ama herşeyin açıklaması buraya dayandırılmaz. Memurlara yönelik sendikal örgütlenmenin yeni olduğunu ve önünde ciddi engeller bulunduğunun bilincindeyiz. Memurlara yönelik örgütlenme konusunda böylesi handikaplar olmasına karşın biz mücadelemizi çok yönlü sürdürmeliyiz ki, amacımıza ulaşabilelim.

Osmanlıdan günümüze kadar gelen itaatkar memur anlayışını kafalardan silip atmak ancak güçlü bir kadronun ve yoğun bir emeğin sonucunda mümkün olabilir. Bu güçlü kadro, sendikamızın en yetkili organları olan Türkiye Temsilciler Kurulu, Merkez Yönetim ve devamında Bölge Yönetimleridir. Yani temsilci ve delegelerimizdir. Bu temsilci ve delegelerin -sendikamızın yöneticilerinin aksine- kitleye güven vermiş belli tabanı olan insanlardan oluşması gerekir. Seçilen yöneticilere düşen görev ve sorumluluklar gerçekten de çok ağırdır. Onlar öncü ve yönlendirici olmalıdır.

Sendikamızda bugüne kadar çeşitli seçimler yaşadık. Bu seçimler çok ciddi ve demokratik bir şekilde yapılmadı. Bunun nedenleri vardı ve bu nedenler aşılmayacak gibi değildi. Sendikal alan, sol grupların birbirleriyle yarışıp at oynattıkları alan olmamaıydı. Böylesi bir pratiği maalesef yaşadık. Sosyalist gurupların birbirleriyle yarışları, daha fazla kitle kazanmak ve ortak iş yapma yönünde kanalize edilseydi sonuç daha sevindirici olurdu. Bu yarış daha çok varolanı bölüşmek için yapılan bir yarıştı ve sendikal hedeflerin karşısına dikiliverdi. Oy pazarlıkları zaman zaman, hatta genellikle haketmeyen insanların yönetime gelmesinin sebebi oldu. Bu güne kadar, günlük, haftalık, aylık basını takip etmeyen, sendikal mücadele tarihini bilmeyen, gündemi belirleyemediği gibi -İstisnai durumlar hariç- gündemi yakalayamayan, kitleye gitmeyi değil, kitlenin gelmesini bekleyen yönetim, bir araya geldiğinde de daha çok üretimsizlik üretti. Yönetimin dışındaki biz temsilciler ve üyeler ise pratik çalışma ruhunu yaratamadık, düşünceleri tartışmak, açık olmak gerekirken bu yola pek fazla baş vurmadık.

Yönetime aday olmak, iyi bir yönetici niteliklerine sahip olmak demek değildir. Bu tür yönetimlere girecek kişilerin gerçekten de samimi, bireysel çıkarları gözetmeyen birileri olması gereklidir. Önyargılı olunmamalı, pratik çalışmalıdır.

Kitlenin niteliği, bilinç düzeyi, genel olarak yaşam şekli, kitleye götürülecek eğitimin nasıl olması

konusunda sendika yöneticilerine ışık tutacaktır. Kitleyi tanıyabilmek ise kitle ile içiçe olmak ve sürekli tartışma ortamını canlı tutmak ile orantılıdır. Sendikamız Tüm Sağlık-Sen'in kitlesinin niteliği aşağı yukarı biliniyor. Hitap ettiğimiz bu kitle sendikadan korkan, güven duymayan, haklarını aramaya alışmamış, korku duvarlarını yıkamayan, herşeyi ayağına bekleyen, örgütlenmenin bilincine varmamış bir kitle. Peki biz şimdiye kadar bu kitleyi örgütlü ve bilinçli bir şekilde hareket geçirebildik mi? 15 Temmuz 1992'de grevli ve toplu sözleşmeli bir sendika için bir günlük grev kararı aldık. Bunu daha çok büyük şehirlerde, İstanbul, İzmir, Ankara'da yapabildik. Yaklaşık 6 ay sonra aynı hedefe ulaşabilmek için tekrar grev kararı aldık. Kitleyi bu sefer greve katamadık. Sonuç olarak iyice geriledik. 15 Temmuz'daki başarıyı daha sonraları tırmandıramamızın temel sebeplerinden bir tanesi de bu yükseliş döneminde kitleye sendikanın ancak grev ve toplu sözleşme hakkı olduğu zaman mücadelede başarıya ulaşabileceğini anlatamayışımızla ilgilidir. Yani sonuçta, eğitim çalışmalarının yapılmaması, daha sonraki süreçlerde hayal kırıklığına uğramıza sebep oldu. Günübürlük politikalar içerisine girerek sadece eylem dönemlerinde kitleye gidip, diğer zamanlarda kitleyle uğraşmadığımız, başboş

Toplumsal muhalefette gerçekten yerimizi almak, hitap ettiğimiz kitlenin sorunlarına sahip çıkmak, sınıf sendikacılığında kararlı olup çıkarsız mücadele etmek istiyorsak, bu işi hep beraber ortak ve demokratik bir şekilde yapmak zorundayız.

biraktığımız için bugün pasif bir kitle ile karşı karşıyayız. Acele etmeden, ağır ağır ama sağlam temeller üzerinde yürümek zorundayız. Yoksa bu senaryoyu tekrar tekrar oynarız. Kitlemizin nitelik düzeyini gözeterek buna uygun ve daha dikkatli davranmalıyız. Eğitimin önemi gün geçtikçe artmaktadır.

Kitleye yönelik eğitim, kitlenin niteliği gözönüne alınarak, işyeri örgütlenmelerinde, yani sağlık emekçilerinin işyeri olan hastahanelerde başlamalıdır. Bahçeye çıkamayan insanı eğitim merkezine götürmeye çalışmak hayalcilikten başka bir şey değildir. Bölge yönetimlerinin değiştiği böylesi bir dönemde önümüzdeki en acil hedeflerden biri de bu olmalıdır. Dar gruplarla, çeşitli konularda başlatılan eğitim çalışmaları işyeri bütününe yansıtılmalı, konu ile ilgili yazılı kaynak dağıtılmalı ve bu çalışmalar süreklileştirilmelidir. Eğitim çalışmalarının konusunu genel politik sorunlarla da ilgili olmalı, sadece sendikal sorunlarla ile sınırlı kalmamalıdır.

Sendikamızın Tüm Sağlık-Sen'in eğitim ve örgütlenme sekreterliği bu güne kadar yeterli çalışmalar yapamamıştır. Bu durum bölgelerde de böyledir. Bizim bölgemizde ise daha düzenli olarak 7 kişilik yönetim haftada bir kez bir araya gelmeyi bile başaramamıştır.

Sonuç olarak; toplumsal muhalefette gerçekten yerimizi almak, hitap ettiğimiz kitlenin sorunlarına sahip çıkmak, sınıf sendikacılığında kararlı olup çıkarsız mücadele etmek istiyorsak, bu işi hep beraber ortak ve demokratik bir şekilde yapmak zorundayız. ■

ULUSAL MÜCADELE VE İŞÇİ SINIFI ÜZERİNE DEĞİNMELER

-I-

Dursun Yaprak

"Kuzey Kürdistan'da yıllık kentleşme hızı, 1950'li yıllarda binde 52.7, 1960'lı yıllarda ise binde 54.7'dir. 1970'li yıllarda yıllık kentleşme hızı binde 43.5'e düşerken, 1980'li yıllarda ise yine yükselerek, binde 48.3'e ulaşmıştır. Kent nüfusu, 1970-1980 yılları arasındaki 10 yıllık zaman dilimlerine göre, yüzde 7.6 ile rekor seviyede.. (artmıştır)."

"Genel nüfus sayımının 1985 yılı verilerine göre, Kuzey Kürdistan'da, ücretlilerin toplam faal nüfus içindeki oranları %22'dir. Bu rakama, sömürgecilerin resmi verilerine göre %25, gerçekte ise çok daha yüksek olan işsizler ile, faal nüfus kapsamına girenlerin hemen hemen tümünün işgücü satıcısı durumunda olduğu ülke dışındaki (metropol'de ve diğer ülkelerdeki) 4 milyonu aşkın Kürdü de eklediğimizde, Kürt toplumundaki faal nüfus çoğunluğunun işgücünü satarak geçindiği ortaya çıkar."

"Kuzey Kürdistan'da...köylülüğün toplam nüfus içindeki oranının giderek azaldığını ve 1990'da yüzde 51.8'e düştüğünü (görüyoruz)."

"1981 Köy Envanter Etüdüleri'ne göre, Kuzey Kürdistan'ın nüfusu 2000'den daha az olan kırılık kesimlerinde yaşayan ailelerin yüzde 41'i toprak-sızdır."

"...1980 Genel Tarım Sayımı verilerine göre, Kuzey Kürdistan'ın 12 ilindeki tarımsal işletmelerde 50.076 devamlı ve 1.192.237 mevsimlik işçi çalışmaktadır. 1985 yılı verilerine göre ise, Kuzey Kürdistan'da işçi sınıfının %57'sinin kırsal alanda yaşadığını (görüyoruz)."

Yukardaki satırlar Sait Aydoğmuş'un uzun yıllardan bu yana yaptığı araştırmalarının bir kısmının yer aldığı Newroz Ateşi Dergisinin üçüncü ve dördüncü sayılarındaki konuk yazar sütunundan rastgele aldığımız satırlardır.

Araştırmacı-yazar, S. Aydoğmuş, "Üniter" istatistiklerden K. Kürdistan gerçeğini çıkarmaya çalışıyor. Resmi istatistiklerin güvenilmezliği ve rakamları Kuzeye özgü hesaplamaların kimi zorlukları gözönüne alındığında, rakamların artı ve eksi payları üzerinde (hala yapılmayı bekleyen) tartışmalar yürütülebilir. Ancak, ilk olarak ülkemiz proletaryasının toplum içindeki niceliğini, kapitalizmin gelişme trendini; sonrasında da köylülüğün parçalandığını ve tarımda açığa çıkan yoğun işgücünü; ve nihayet, ülkemiz proletaryasının kır ile olan küçümsenmeyecek ilişkisini göstermeleri bakımından, bir hayli çarpıcı rakamlar olduklarını

herhalde inkar edemeyiz.

Aslında istatistiklerin dilini soğuk bulanlar, Kuzey'e bütünlüklü baktıklarında, günlük özlemler vasıtasıyla bile benzer sonuçlara ulaşmakta zorlanmazlar: Kör sabahlarda cami avluları önünde oluşan amele pazarları bile, Kürt proletaryası gerçeğinin nasıl da görmezlikten gelinemeyeceğini anlatır...

xxx

Çok somut bir gerçekle yüz yüzeyiz. Bu somutluk (ülkemiz işçi sınıfı somutluğu ve sorunları, vb.) üzerine bir çok şey söylenebilir. Ancak, herhalde ilk söylenmesi gereken, bu somutluğun hafife alınmasına ilişkin gizli ve açık görüşler üzerine olmalıdır. Çeşitli anlamlarda ifade edilebilen ve nihayetinde böylesi bir yoğun gücü yok farzetmeye varan düşünce tarzları beyinlerden silinmedikçe, başka "çok şey" söylemenin de anlamı kalmıyor.

xxx

Yok farzetmenin açık ve kaba biçimi üzerinde fazla durmaya gerek yok: Yıllar öncesinden ödünç ve artık bir nostaljik üslubdan öte ciddiyeti kalmamış "yarı-feodalite"den bahseder, bu "dert"ten kurtulursunuz... Fakat bu şartlarda da 'sosyalist' olmanın bir yolunu bulursunuz. Kaynağı 1960'ların özgün uluslararası dengesi içinde boyvermiş, işçi sınıfının hemen hemen hiç olmadığı kimi Afrika ve Asya ülkelerinin ulusal mücadelelerine dayanan formülasyonunuz hazır: Hareketin aydınlardan oluşacak önder kadroları, sosyalist tutumda ısrarı elden bırakmazlar; köylü kitleler de, önderlerin iman gücünden başka somut bir arka planı olmayan bu sosyalist yönelimi izler... "Temel güç köylülük, ideolojik öncü işçi sınıfı"dır... Böylece, Marx'ın kemiklerini sızlatırcasına, sosyalizm yolunda işçi sınıfı olmaksızın bir başka kütle (herhalde babalarının hayrına) ilerler...

İşçi sınıfının kuvvetle toplum sahnesine çıktığı ülkelerde bile, O'nun ideolojisinin etkinliği binbir çabayı gerektirmiş; bir somutluk ortada yok ise O'na ilişkin toplumsal projenin öncü güç olduğundan bahsetmenin hayaletlerin gücüne inanmaktan başka bir anlamı olmadığını düşünmüştük; böylesi ezber formülasyonlarda bu tür sorulara yanıt bulamazsınız.

xxx

Daha zoru, gizli ve dolaylı yok farzetme ve ya var sayarak bu güçten yüz çevirme tutumlarıdır ki, Kürt sosyalist çevrelerinin ağırlıklı olarak bu tutumda olduklarını söyleyebiliriz.

Örneğin, "Ülkemizin Kuzeyinde yoğun bir işçi nüfusu bulunmaktadır, ancak..." dersiniz. Birçok "ancak" sonrasında olduğu gibi, bu "ancak"tan sonraki belirlemeniz de cümlelerin solunu alıp götürür. Evet, "...ancak, komünistlerin üzerinde yükselcekleri ve yönlendirmeye çalışacakları bir kendiliğinden sınıf hareketi henüz görülmemektedir" diye tamamlarsınız. Vuslat, boyverdiğinde zaten her kimlikten Kürt politikacısının ilgisini zorunlu olarak çekecek bir 'kendiliğinden işçi hareketi' günlerine kalır. Eh, o zamana kadar da, ara tabakalara ağırlık veren tutumlar belirlersiniz. Bunlar içinde örneğin öğrenci gençlik ile aydın kitle pek makbuldür, çünkü her toplumda sesleri daha bir alımlı ve parlıtlıdır bunların. Bir işçi hareketliliğinin ve işçi gruplaşmalarının etkisinde veya yön göstericiliğinde kazanılmamışlarsa, aynı kolaylıkla da kaybedebileceğinizi (tabii ki komünizm adına) hesaplamak ve bizzat ülkenizdeki yakın tarihin benzer süreçlerinden ders almak ise, hazır kolaylık ve parlıtlı nedeniyle, aklınıza pek gelmez...

xxx

Bu, kabalaştırma ve karikatürize etme yönleri bulunan satırların amacı, işçi sınıfı dışındaki emekçi ve aydın güçlerin rollerini ve önemlerini gözardı etmek değil elbette. Ya da her komünist hareketin işin başında bir aydın kadronun düşünsel ve fiziki ön açıcı çabalarıyla boyverdiği gerçeğini atlamak da değil. Amaç açık: 'Kendiliğinden bir işçi hareketliliğini' beklemenin ve sınıf içinde örgüler kurabilmek gibi daha az parlıtlı, meşakkatli ve/fakat zorunlu çabalardan, bu ya da buna benzer gerekçelerle uzak durmanın anlamsızlığını anlatabilmek...

xxx

İki küçük gözlem:

Kuzey Kürdistan'da bir yer. Bu yerin belediye başkanı 'sosyal demokrat' bir partiden ve belediye işçileri de aylardır ücret alamıyor. O yerin İHD şubesinde, bir sohbet, bu konu açılıyor. Lokalde "yurtsever, devrimci ve komünist" (evet; bu tanımları hızla birleştirerek) olduklarını söyleyen kimi belediye işçileri de var. Sohbet koyulaştıkça, bu "önde gelen" işçilerin aylardır ücret alamamayı ve örneğin yetkili sendikanın (sapsarı bir sendika ve belediye başkanıyla akşamları kadeh tokuşturan bir sendika yönetimi var) vurdumduymazlığını dert etmedikleri ortaya çıkıyor. Çünkü bizzat kendileri vurdumduymaz: "Adam (belediye başkanı) kötü bir adam değil ki; yurtsever bir insan... Para olsa verir." Böyle diyorlar. Patronlarına karşı bir tepkiyi düşünmüyorlar bile. Bunlar "solcu" işçiler; ancak solculukları sınıf içindeki çalışmalarıyla değil devrimcilere para yardımı falan yapmış olmalarıyla 'kazanılmış' bir solculuk... (Belediye başkanının solculuğunun, belediyecilik anlayışı ve işleyişinde en küçük bir değişiklik yapmaksızın, işlere solcu kişileri almaktan ibaret olması gibi.) Kendi işverenini savunabilen bir işçi cehaletini çizen bu arkadaşlar, şunu eklemeyi de unutmamış-

lardı: "Yahu bizim işçiler adam olmaz... Laftan anlamıyorlar ki; zırcabil hepsi."

İkincisi şu: Kuzey'in sanayice biraz gelişkin olduğu bir yerde, yüz civarında işçinin çalıştığı (İstanbul'dan baktığınızda atölye, oradan baktığınızda fabrika diyebileceğiniz) bir özel işyeri. İşçiler, sefalet sınırına çoktan düşmüş ücretlerinin arttırımı için greve hazırlanıyorlar. Sendikaları falan yok; grev dedikleri fiili direniş şeklinde iş bırakımı. Ancak, "işveren" yurtsever!.. Yurdunu, işçileri hariç, çok seven bu patron, araya etkili ve zaman zaman bağış yaptığı yerel devrimci kadroları sokuyor. Böylece işçiler, yurtsever bir patronu zarara uğratmamak ve ona karşı grev yapmamak konusunda 'ikna' ediliyor... Ücret konusu mu? Bu, sonradan ve elbette "dostça görüşmelerle" hallediliyor; Bilebildiğim son ücretleri ortalama bir-birbuçuk milyon TL arasındaydı...

Biraz daha yalın olan ve/fakat benzer örnekleri çok bulunan böylesi gözlemlerden neler çıkarmak gerek?

Bir çok şey çıkabilir de; bence asıl çarpıcı şey şu: Kuzey'in sosyal ve siyasal platformlarında işçi yok!...

Kimilerinin iddiaya kalktığı gibi "Kürt işçi sınıfı diye bir sınıf olmadığından" mı? Bunu ancak körler ya da sayı saymasını bilmeyenler iddia eder ve şimdi söylenecek olanlar onlara ilişkin değil.

İşçi var da; 'İşçi Sözü' yok...

Ya da şu: Kuzey'in işçileri nitelik olarak öyle donanımsız ve eğreti bir düzeydeler ki, her meydana kendi dışındaki sınıf güçlerine bırakmaya çok müsaitler; bırakmışlar...

xxx

Vebal kimin? ..

Milyonlar her çağda ve her mekanda "korkak, cesur, hakim ve cahildirler." Kütlelere özel bir vebal de, sevap da atfetmek mümkün değildir; ileriye doğru gelişimde bir fikir verecek ve dolayısıyla sorumluluk kaynağını gösterecek şey, "önde gelenler"dir; öncü işçilerden, işçi sınıfı politikacılarına kadar...

Düzey, "öncü"lerin perspektifiyle ölçülebilir...

Bu kısa bölümü, Kürt devrimci, komünist kadrolarının, Kürt işçilerinin nabzını tutma, onlarla temas edebilme yetenekleri ve perspektifleri anlamında; "öncülerin düzeyinin kütlenin düzeyinden ileri olmadığı" iddiasıyla tamamlıyorum.

xxx

Hareketimiz açısından büyük bir potansiyel olumluluk, bu 'geriliğin' devamı halinde trajikomik bir şekle bürünebilir. Yerel kadrolarının çok büyük kısmı proteleterlerden oluşan hareketimiz ve/veya yerel kadroları, bizzat içinden geldikleri sınıf ile temasda sıçramalar yaratmakta tembel ise, sorunun üzerinde döne döne durmaya ihtiyaç var demektir.

Bu ihtiyaç çerçevesinde, sorunun "biz'e ilişkin olan ve olmayan yönler ayrımını koymaksızın, notlarımıza yine devam edeceğiz. ■

Bireysellik Halkların Kurtuluş Mücadelesine Hizmet Değildir

S. Zana

Bir halkın ulusal ve sınıfsal kurtuluş mücadelesini engellemenin en kolay yolu, o toplumda bireysellik ve bencilliği-egoizmi geliştirmektir. Zira, örgütsüz bir halkın her zaman yenilgiye mahkum olacağı gibi, hiçbir şekilde kurtuluş olanağı ve şansıda olmaz.

Örgütsüz bir halk; korkak, güçsüz ve umutsuzdur. Halk; gücünü, cesaretini ve umudunu halkın ortak gücü olan örgütlülüğünden alır. Birey olarak insan; ne denli fedekar, yiğit, kahraman ve cesur olursa olsun, bireysel olarak hareket ettiği sürece bir halkın ulusal ve sınıfsal kurtuluş mücadelesine hizmet etmek ve uzun erimli varlığını sürdürmek şansından uzaktır. Ve geleceğin umut ve güveni olan "inanç"ını insanlara mal etme olanağından mahrumdur. Bir halkın kurtuluş mücadelesine hizmet etmenin tek yolu örgütlü mücadele olduğu gibi, inancı pekiştirirken örgütlülüğün kendisidir. İnancısız ve örgütsüz bir toplumun ayakta durma şansı ve olanağı yoktur.

Köleciler toplumdan - Spartaküslerin döneminde - günümüze değin devrimciler örgütlenmeye, karşı devrimciler ise örgütlülüğü bozmaya çalışmışlardır. Bu artık her toplumda bir savaş stratejisi haline almıştır. Bunu yaşamın bütün alanlarında görmek mümkündür. Özellikle işkencehanelerde işkencelere maruz kalanlar iyi bilirler bunu. Çünkü, işkenceci güruhların en fazla baş vurdukları nasihatlerden biri de "sanane el alemden", "sen kendi hayatına bak", "güzel yaşamak varken elalemle sorunları neyine", "gelip, seni kurtarsınlar" gibi bireyselliğe teşvik edici şeylerdir.

Düşman için tehlikeli ve önemli olan bir insanın demokratlığı, yurtseverliği ve devrimciliği değil, onun için önem ve tehlike teşkil eden o insanın radikal bir anlayışa sahip bulunması ve örgütlü oluşudur. Hatta, bireysel ve kendi halindeki devrimciliğe yoğun bir teşvik vardır. Bu tür devrimciliği birçok yazar, gazeteci ve sanatçının kişiliğinde görmek mümkündür. TC'nin bugün Kürtlerden istediği de budur. Kürdüm diyebilirsiniz, Kürtçe yazıp çizebilirsiniz fakat, tehlike arz eden örgütlere ve örgütlenmelere tabi olamazsınız. Sözkonusu örgütlerin illegal olmaları şart değil. Bütün örgütlü faaliyetleri boğma ana hedefdir. Özellikle demokratik basına karşı yürütülen baskı ve baskıcı politikalar had safhadadır.

İşgalci güçler yüzyıllar öncesinden günümüze

dek Kürt halkının bireysel ve aşiretsel yapısından yararlanmak istemişlerdir ve yararlanmışlardır. Bugün ülkemizde yaşanan köy koruculuğu, muhbirlik ve ajanlık gibi ihanetin yaygın oluşunun nedenlerinden biri de Kürt halkının bireysel ve aşiretsel yapısıdır. TC günümüzde de bütün gücüyle bunu pekiştirmeye çalışıyor. Bunun en açık örneği Türkiye'nin genelinde resmi olarak evlilik yaş sınırı 18 iken Kürdistan'da bu yaş sınırı ondörde kadar indirilmiştir. Bu fiziki ve biyolojik olarak bir Hakkarilinin bir Kayseriliden farklı olduğundan ötürü değildir sanırım. Bunun tek nedeni toplumumuzu bilinçli olarak kültürel geriliğe hapsedmek çabasıdır. Politik yöntemlerle başaramadıklarını işkence, zulüm ve barbarlık gibi insanlık dışı uygulamalarla başarmaya çalışıyor. Bütün bu çirkeflik ve insanlık dışı uygulamaları boşa çıkaracak tek güç halkın ortak gücü olan örgütlülüğüdür.

Kişisel Çıkarların Bulunduğu Yerde Toplumsal Refah Olamaz!

Kazanımlar insanların emek gücüyle mümkündür. Dolayısıyla kişisel kazanımlar ancak diğer insanların ezilmesi ve sömürülmesiyle sağlanır. Bu nedenle kişisel çıkar her zaman ve her zeminde toplumsal çıkarlar ile çelişki ve çatışma içindedir. Bundan ötürüdür ki kişisel çıkarların bulunduğu yerde; toplumsal huzur ve toplumsal refahın bulunması mümkün değildir. Bu her toplumda ve yaşamın her alanında böyledir. Toplumsal huzur ve refah ancak toplumsal çıkarların ön planda tutulmasıyla mümkündür.

Kişisellik; toplumların önemli toplumsal çıkarlarından biri olan "örgütlülüğü" de ciddi bir şekilde etkilemekte ve zedelemektedir. Kapitalizmin idrak edilmesi gereken ve önemli dayatmalarından birisi de budur. Ekonomik zorlamalar sonucu, insanları kişisel çıkarları dışında düşünmemeye itmektedir. Bunları emperyalist toplumlarda daha net olarak görmek mümkündür. Çünkü, aile fertleri arası ilişkilerden tutulmuş işçi, işveren, patron ilişkilerine kadar bütün ilişkiler çıkarlara dayalı bir şekilde ayarlanmış ve düzenlenmiştir. Sözkonusu toplumların, o denli gelişmişliklerine rağmen bünyesinde sorunlar taşımasının nedenlerinden biri de budur. Ve aile kurumunun, ahlaki kuralların ve töre yapısının

köhnemişliğinin tek nedeni de budur.

Kaldı ki sınıflı toplumlarda iki sınıfın aynı dü-zen içinde, aynı haklara sahip olmaları mümkün değildir. Çünkü, sınıfsal çıkarlarda bireysel çıkar ile toplumsal çıkarlar gibi her zaman için birbirine zıttır. Bir sınıfın hakkını savunmak diğer bir sınıfın hakkını kısmakla mümkündür. Sınıflı toplumlarda bütün gelişmişliklerine rağmen bütün sorun ve çelişkiler çözümlenemiyorsa; çözümlenemez çelişki ve sorunlar olduklarından ötürü değil, amaç; toplumsal çıkarlardan önce sınıfsal çıkar olduğu içindir. Örneğin burjuva demokrasisinin bulunduğu toplumlarda; alt yapı, eğitim, sağlık vb. toplumsal sorunların çözümlenmesiyle toplumsal sorunlar asgariye indirilebilmiştir.

Hatta yıllarca sosyalist dediğimiz toplumlar da son yıllarda yaşananların temelinde, yönetici kadroların bürokratlaşması ve dolayısıyla sınıfların teşkil olması gibi nedenler aramak gerekiyor. Yani kişisel çıkarların bulunduğu yerlerde toplumsal huzur bozuluyor. Aile dahil bütün sosyal birimlerde, her toplumda ve yaşamın her alanında durum böyledir.

Örgütsel işleyişlerde ise bu durum daha hassas, daha sakıncalı ve daha tehlikelidir. Çünkü, örgütsel işleyişlerdeki bencillik; örgütsel bunalımları, örgütsel sorunları, geri adım atırmayı ve hatta dağılmayı beraberinde getiriyor. Salt kişisel çıkarlar değil, grupsal çıkarları her şeyden üstün tutmak da bu tür olumsuzluklara neden oluyor. Ya da oportunist veya küçük burjuva nitelikli bir yapı haline gelip, kurulu düzenin bir parçası konumuna geliniyor.

Bunları getirirken, söylediklerimiz insanlar kendi çıkarlarını düşünmeden yaşamalılar anlamında anlaşılmalıdır. Öyle bir iddia da olamaz. İddia kişisel çıkarlar her şeyin üstünde tutulmamalı noktasındadır. Kapitalist ülkelerdeki yaşanan gayri ahlaki ve gayri insani şeylerin temelinde kişisel çıkarların herşeyin üstünde tutulması gerçeği vardır.

Herşeyden önce, bireyin huzuru, refahı, yaşam standardı ve hatta kültürel ve sosyolojik yapısı, içinde bulunduğu toplumun, yapısı ile doğrudan doğruya ilintilidir. Yani bireyin ekonomik yapısını -durumu- belirleyen o toplumun toplumsal ekonomik durumudur, yapısıdır. Bugün spekülâtörler ülkesi Türkiye'de görmek mümkündür. Muhtarından tutalım Cumhurbaşkanına kadar hakim oldukları tek düşünce kendi kişisel hayatlarını garantiye alabilmek ve mali olarak biraz

daha fazla kazanmaktır. Toplumsal sorunlar ise hiç kimsenin umurunda değil. Ve bir çobanı ilgilendirdiği kadar onları ilgilendirmiyor. Durum bu olduğu sürece de Türkiye'de gelişme ve düzelme olamaz ve beklenemez.

Kollektivizm ve Eşitlik

Gerçek anlamda toplumsal çıkarların herşeyden üstün tutulduğu toplumlarda kollektivizm, eşitlik, huzur ve refah mevcuttur. Bunu Küba, K.Kore, Vietnam ve hatta Çin gerçeğinde görmek mümkündür. Kollektivizm ve eşitlik salt düşünmekle olmuyor. Mutlaka canlı hayatta uygulamak gerekiyor.

Egoizm, salt eşitlik ve kollektivizme değil, aynı zamanda insanlara ve insanlığa da zıttır. Çünkü, bütün olayları kendi çıkarları doğrultusunda değerlendiren bir insan; başka insanların haklılığını anlayamaz. Başka insanların haklılığını kabullenmeyen bir insan, insani değerlerden ve insan hak ve hukukundan anlayamaz. Bu gerçeği emperyalist toplumlarda -burjuva demokrasisinin mevcut olduğu Batı Avrupa ülkelerinde-

mültecilik parası ile geçinen ilticacılar, en tortu işlerde çalışan yabancı işçiler ve hatta yerli emekçileri iyi bilirler. Dışardan güllük, gülistanlık gibi görünse de.

Devrimci bir örgüt; egoizm ve kariyerizm gibi zaafı taşımaya gelmez.

Devrimci bir örgüt; egoizm ve kariyerizm gibi zaafı taşımaya gelmez. Çünkü bu, her zaman yılgınlık, güvensizlik ve dağılmalara neden olur. Örgütsel anlayış ve işleyişlerde dikkatle üzerinde durulması gereken noktalardan biri de budur. Yani, kollektivizm mekanizmasının tam olarak -eksiksiz- çalıştırılmasıdır. Bir örgüt kollektivizm mekanizmasını tam olarak çalıştırmadığı sürece yılgınlık, geriye adım atmak ve dağılmaktan kurtulamaz.

Çünkü bu, her zaman yılgınlık, güvensizlik ve dağılmalara neden olur. Örgütsel anlayış ve işleyişlerde dikkatle üzerinde durulması gereken noktalardan biri de budur. Yani, kollektivizm mekanizmasının tam olarak -eksiksiz- çalıştırılmasıdır. Bir örgüt kollektivizm mekanizmasını tam olarak çalıştırmadığı sürece yılgınlık, geriye adım atmak ve dağılmaktan kurtulamaz.

Kaldı ki kişisel çıkarlarına düşkün bir insanın radikal çizgiye sahip -perspektife- bir örgütte yer alma şansı yoktur. Zira, örgütlü bir insan; bütün kişisel çıkarlarından vazgeçip, bir halkın ve ulusun çıkarları için varolan örgütün bir parçası -hücresi- durumuna gelmek zorundadır. Kişisel çıkarları örgütsel çıkar ile ve dolayısıyla, toplumsal çıkarlarla derin bir çelişki ve çatışma içinde oldukları için, bir arada yürütülmeleri mümkün değildir. Ve işte, savaşın en önemli dayatmalarından biri de budur. İnsanları yapılarına göre kenumlandırmak, sınıflandırmak ve bireysel, kariyerist eğilimlere kapı aralamamak... Çünkü, bireysellik hiç bir halkın mücadelesine hizmet etmemiştir. ■

YEREL YÖNETİMLER ÜZERİNE

Konuk Yazar: Ali YÜKSEL

Bu gün Türkiye'de tam anlamıyla sistem tartışılmaktadır. Sistemin çürümüş olduğunu -ki doğrusuda budur- tespit edip, yıkılması için çaba harcayan küçük (!) kesim bir tarafa bırakılırsa, geride kalan büyük (!) kesim sistemi koruma ve/veya sistem içinde çözüm arayışı içinde... Aslında sistemin içinde çözüm arıyorlar. Ama sorunları tespit ederken sistemin çürümüş ve sallantıda olduğunu görüyorlar. Ancak birçok farklı nedenle -ki temel olarak üç guruba ayırabiliriz- sistemin değişmesini istemektedirler.

Üç ana guruptan birincisi: Çıkarları gereği sistem yaşamalıdır diyenlerdir. İkinci gurupta, birinci gurubun etkisinde ve hizmetinde olup sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel anlamda eşit bir düzenin kurulacağına inanmayanlardır. Üçüncü gurupta ise çoğunluk vardır ancak yönetilen kesimdir.

Konu sistem olunca, yönetimde işin içine girmektedir ve burada asıl olarak yönetim biçimiyle ilgilenmek istiyoruz.

Kuşkusuz sorun sistemdir, dolayısıyla (TC için) Merkezi Yönetimdir.

Sistemin tamamlayıcısı ve Merkezi Yönetimlerin en büyük yardımcısı (bu güne kadarki oluş şekliyle) yerel yönetimlerdir.

Bu yazıda sistem içerisinde çok önemli yeri olan ve o oranda da halka yakın olan, dolayısıyla sistemle sorunu olan insanların -her boyutta ve her şekilde- ilgilenmesi gerektiği yerel yönetimler üzerinde duracağız.

Bildiği gibi yerel yönetimler kaynağını ve dayanacağını Anayasa'dan (kimin Anayasası olduğu ayrı bir sorun) alırlar. Görevleri, buldukları yerleşim bölgelerinde halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Seçim sistemleride yine Anayasa'da belirtilmektedir.

Yerel yönetimleri nasıl kullanabiliriz, demokrasi'nin hayata geçirilmesinde, yerel yönetimlerle neler yapılabilir.

Yerel yönetimlerin, demokrasinin oluşumuna yardımcı olacağı ilk nokta tüme varımdır. Bir diğer anlamda kamuoyu oluşumudur, toplumla iççeliğidir.

İkinci nokta devlete ulaşmada ve devleti yönlendirmede göreceği işlevlerdir.

Hemen bütün sistemlerin şikayet ettiği bürokrasi yerel yönetimlerde minimuma indirilebilir.

Kuşkusuz sistemdeki, devlet yapısı içindeki bozuklukların -gerek yapısal ve gerekse yapısal olmayan- yerel yönetimlerle giderileceğini iddia etmiyoruz.

Kaldığı bu sorun başta ekonomi olmak üzere

sosyo-ekonomik ve kültürel boyutludur.

Yerel yönetimleri, katılımcı demokrasinin oluşumunda önemli rol oynayacak ve giderek toplumsal eşitlikçi bir düzenin kurulması için önemli bir basamak olarak görmek gerekir.

Kıscası yerel yönetimler, öz yönetimler olabilir mi diyoruz ve devleti sorgulamak istiyoruz.

Bu soruları cevaplayabilmek için TC örneğinde biraz dolaşmak gerekir.

TC'nin kuruluşundan bugüne kadar yerel yönetimler siyasi olarak önemli bir güç olmuşlardır. Özellikle 1924 Anayasasında yerel yönetimlere çok önemli yetkiler verilmiştir.

Bunun temel olarak iki nedeni vardır. Birincisi; ülke bir savaştan çıkmıştır ve biran önce imar ve bayındır çalışmalarının yapılması kendini dayatır. İkinci; Atatürk'ün siyasi yönelimidir.

Ancak daha sonraları, özellikle 1950'den sonra yerel yönetimlerin yetkileri bir şekilde kısılmaya başlandı.

Bu uygulamada yöntemi, yasal düzenlemelerden çok, ekonomik yaptırımlar oldu.

Buna endişe de yerel yönetimlerin Merkezi Hükümete rakip olmaları idi. Bu endişenin çok yersiz olduğu ve özelde yerel demokrasiye, genelde sosyo-ekonomik gelişime darbe vurduğu kanısında-yım.

Uygulama bugün biraz düzelmiştir. Ancak eksiklikler hala vardır ve devam etmektedir.

İlk eksiklik -ki bilinçli bir uygulama olduğu açıktır - anlayıştadır.

Merkezi yönetim; yerel yönetimlere yönetim ve demokrasi olgusunu, başarıp-başaramama şansını tanımalıdır. Diğer bir deyimle yerel yönetimlere hatta da yapabileme hakkı vermelidir.

Gelişmiş ülkelerin deneyimlerinden veya yaşamın kendi gerçekliğinin de ortaya koyduklarından hareketle, teorinin doğruluğu (veya yanlışlığı) hayata yansımada anlaşılabilir ve yaşamın kendisi de yaşanan deneyimlerin üstüne kuruludur.

Kısaca yerel yönetimlerin gücü artırılmalıdır. Yerel yönetimler ülke yönetiminde -giderek artan oranda- söz sahibi olabilmelidirler.

Çözüm ve yöntem önerisinden önce yaşanan aksaklıklardan örnekler vermek istiyoruz.

İlk olarak Devlet ile (hükümet demek belki daha doğrudur) yerel yönetimler arasındaki ilişkiler hala kurumsallaşmamıştır. İktidara gelen her hükümet yerel yönetimleri kendi politikası ve amacı doğrultusunda kullanmak istiyor, (Bu durum bir noktaya kadar kabul edilebilir) merkezi hükümetin isteği doğrultu-

sunda hareket eden yerel yönetimler hiç bir sorunla karşılaşmadan devletin olanaklarından faydalanıyorlar. Ancak merkezi hükümetle aynı yönelimde olmayan yerel yönetimler, devletin olanaklarından bırakın faydalanmayı hak ettiklerini bile almakta zorlanıyorlar.

Bir başka sorun, yasama erki ile yürütme gücü arasındaki eşgüdümsüzlük. Diğer anlamda yürütme gücünü elinde bulunduran yönetim, yasama erkini de kendine uydurmaya çalışıyor; uydurmadığı noktalarda ise yürütme gücünü kullanıp yasama erkini geri bırakıyor. Aslında bu sorun sistemin tümü için geçerlidir.

Örneğin, Merkezi Hükümet, gerekli gördüğünde yerel yönetimlerin elinden birçok yetkiyi almaktadır. Hatta zaman zaman yerel yönetimlerin başkanlarını da görevden alabilmektedir.

Sorunların önemli bir kısmında yerel yönetimlerin kendi yapısal sorunlarından kaynaklanmaktadır.

Merkezi Yönetimlerde olduğu gibi yerel yönetimler de kurumlaşmamışlardır.

Yapılacak işlerde bir organizasyon sözkonusu değildir. İşe göre eleman temini yerine, elemana göre iş temini sözkonusudur.

Birimler arasında işbirliği değil rekabet var, her birim diğer birimin açığını yakalamak derdinde. İnsanlar, bir diğer deyişle memurlar, ben niye üretmiyorum düşüncesi ve anlayışı yerine, kim üretiyor ki anlayışına hakim.

Kuşkusuz bu durumun en büyük nedenlerinden birisi, yıllardan beri artarak süregelen sorunlar paketinin sisteme yarattığı çöküntüdür.

Bir başka neden, ücretli kesimin gelirindeki sürekli düşüş ve bu düşüşü önlemenin yollarının da kapatılmış olmasıdır.

Diğer taraftan, yerel yönetimlerle, Merkezi Yönetim organları (DSİ, TEK, Bayındırlık, MEB vb.) arasındaki ilişki ve işbölümü de tanımlanabilmiş değil. Örneğin, bir belediyenin yapımını programına aldığı bir yolun altyapı programını Bayındırlık ve /veya TEK aynı yıl içinde programına almıyor. Kaldığı bu sorunu çözmek kolay değil, çünkü Bayındırlık ve/veya TEK gibi kuruluşların yıllık ve beş yıllık programları merkezden planlanıyor.

Dolayısıyla bu ve benzeri yatırım kuruluşlarının yerleşme bazındaki müdürlükleri, Valilik yerine yerel yönetimlere bağlanmalıdır.

Sonuçta: somut durum olarak yerel yönetimler özerk ve bağımsız değildirler.

Yönetim ve üretim olgusu kapsamı içerisinde kurumsallaşma süreçlerini hünüz tamamlamamış durumdadırlar.

Merkezi Yönetim ve yerel yönetimler arasında olması gereken bir kurumsal ilişki yok. Sadece Hükümetten hükümete geçebilecek ve iktidarı elinde bulunduran gücün yerel yönetimleri kendi çıkarları

doğrultusunda kullanması veya kullanmak istemesi sözkonusu.

Halk ile yerel yönetimler arasında düzenli bir ilişki yok. Ve bizce en önemli eksiklik burada yatıyor.

Her iki taraf da birbirlerinin önemini anlayabilmiş değildirler. Kuşkusuz bu durumda suçlu yalnızca iki taraftan biri değildir. İki tarafta, sistem ve TC'nin Osmanlıdan başlayarak gelen tarihsel geleneklerin etkisi içindedir.

Yerel yönetimler başarılı olmak istiyorlarsa halkla çok iyi bir iletişime girmeli ve kamuoyu oluşturmali. Yapılan proje, plan ve çalışmaları halk desteklemeli. Bu çalışmalarda halk olayın içinde olmalı. Bir diğer deyimle planlamaya katılım olmalı.

Tabiki, bu olay iki günde olabilecek bir durum değil. İlk olarak uzun süreli bir eğitim ve bu süreçte hemşehrilik bilinci verilmeli. Aynı zamanda şehir hizmetlerinin bir maliyetinin olduğu ve bu maliyetin şehirde yaşayanların tümü tarafından ödenmesi gerektiği bilinmelidir.

Bilinmesi gereken bir diğer nokta hemşehrilik bilincinin oluşması için şehir nüfusunun sabit sayıda olması veya her yıl yeni gelen nüfusun absorbe edileceği bir şehir yapısı olmalı. Kısaca göç olgusu bir düzene girmeli ve kontrol edilebilmelidir.

Sonuç olarak Türkiye'de bir sistem sorunu vardır. Ve bu sorun mevcut sistemin revizyonu ile çözülebilecek bir sorun değildir.

Sistemin tamamıyla yeniden yapılanması bir zorunluluktur. Bu yapılanma moda yöntemle tümevarım

Sistemin tamamıyla yeniden yapılanması bir zorunluluktur. Bu yapılanma moda yöntemle tümevarım olmalı ve amaç ise toplumun çoğunluğunun refahı olmalı. Bir diğer deyişle ezen-ezilen çelişmesini ortadan kaldırmaya yönelik olmalıdır.

olmalı ve amaç ise toplumun çoğunluğunun refahı olmalı. Bir diğer deyişle ezen-ezilen çelişmesini ortadan kaldırmaya yönelik olmalıdır.

Sosyo-politik, sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel anlamda toplumun bütün katmanları üretime ve dolayısıyla yönetime katılmalıdırlar

Bu çalışma yapılırken, özellikle son 40 yıldır ülkeyi yönetenler devredışı tutulmalıdır.

Çünkü 40 yıl demek iki kuşak demektir. Bu kadar uzun bir sürede bir şey üretmeyenlerin, bu günden sonrada birşey yapamayacakları açıktır.

Yukarıda yöntem tümevarım olmalıdır derken amacımız; yeni sistem oluşurken başlanması gereken noktanın yerel yönetimler ve yerel demokrasi olması gerektiğini vurgulamaktır.

Devlet yerel yönetimlerin güçlü olmasından ve güçlenmesinden korkmamalıdır. Aksine sevinmelidir. Çünkü sorumlulukları azalacaktır.

Güçlü yerel yönetimlerin oluşması, ilk olarak halkın yönetime katılımını çoğaltacak ve hızlandıracaktır.

Böylesi bir oluşum öz yönetimler olarak tanımlayabileceğimiz, halkın kendi kendisini yönetmesi olgusunu da daha işler hale getirecektir. ■

ÖRGÜT

Başlığımız yalın bir soru. Böyle bir soru sormak ve böyle bir soruya yanıt vermeyi amaçlayan bir yazı kaleme almak kimilerine göre gereksiz olabilir. Bildiği ve bilincinde olduğu için soruyu ve yanıtını gereksiz bulanlara bir diyeceğimiz olamaz. Ancak, tümünden gereksiz demek de bugünkü gerçeğimize uymaz. Çünkü, on-oniki yıllık bir süreç yaşadı ve bu süreç kuşaklar arasında kopukluklar yarattı. 1960 ve 1970 kuşakları örgüt ve örgütlü mücadelenin yabancıları değiller. Fakat, 1980'li yıllarda gençlik yaşına basanlar için aynı düşüncüyü ileri sürebilmenin olanağı yok. 1980'li yılların gençleri iki nedenle bu konuların yabancıları. Birkere gençler. Yaşları gereği politikayla, hele hele örgütlü mücadeleyle yeni yeni karşılaşılıyorlar. Bu karşılaşma bazen doğrudan bazen de düşünsel düzeyde oluyor. Bu, konunun yabancıları olmanın doğal nedenidir. Bir de doğal olmayan neden var ki, o da 12 Eylül darbesi ve onun yolaçtığı yeni koşullar içerisinde genç kuşaklara teorik ve pratik birikim aktarma, bir başka deyimle kuşaklar arası sıkı bağ kurma olanaklarının kısıtlılığı. 12 Eylül, kuşaklar arasına ciddi engeller koydu. Bu engellerin bir kısmını iradi çabalarla aşıyor olsa bile önemli bir kesim engel olma özelliğini sürdürüyor. Son on, oniki yılın sadece yalın sonuçlarından ikisini hatırlatarak, kuşaklar arası kopuşu açıklamaya çalışalım.

12 Eylül darbesinden bugüne binlerce şehit verdik. Şehitlerimiz şu veya bu siyasi harekettendi ve ortak değerlerimizdir. Sözü ettiğimiz sürecin kadrosal planda devrimci harekete verdirdiği kayıp kuşaklar arası kopukluğun önemli bir nedenidir. Ayrıca 1980 öncesi yılların yetiştirdiği kadroların çok büyük bir bölümü, son on yılın çok büyük bir bölümünü veya tümünü cezaevlerinde ve tutsak olarak geçirdiler. Ağır baskı ve işkencelere hedef oldular. Baskı, işkence ve cezaevi süreci beraberinde birçok sonucu doğurdu. Tutsaklığın temel özelliği: dış dünyayla bağların en aza inmesidir. Tutsaklık koşullarında dış dünyayla ve genç kuşaklarla sıkı bağlar geliştirmek, genç kuşaklara deneyleri ve birikimleri aktarmak kabul edilir ki güçtür. Dahası, ağır baskı, işkence ve cezaevi koşulları insanları beden ve ruhen yordu ve yıprattı. Birçokları sağlıklarını yitirdi. Bu zor koşullar, devrimci hareketimizin zaafı, kişisel zaafı ve dünyadaki olumsuz gelişmeler toplamından olmak üzere birçok kadro inançlarını yitirdi. Sağlığından olan veya inancını yitiren çok sayıda kadro böylece devre dışı kaldı.

Diğer yandan, ülkemizin içinde bulunduğu koşulların ve ulusal bilinçlenmenin etkisiyle genç kuşaklar içerisinde mücadeleye katılma istek ve kararlılığı giderek artıyor. Ne ki, onlar gençler. Gözleri kara. İdealleri ve hümanizmaları güçlü. Delikanlılığın coşkusuna sahipler. Başegmez mücadelede militan olma azim ve kararlılığı her alanda dışa vuruyor. Ülkemizin yabancı güçler tarafından işgaline son verme, Ulusumuzun egemenlik hakkının kazanıl-

ması kavgasına katkıda bulunma, insana yaraşır bir gelecek kurma (sosyalizm) mücadelesine katılma gibi yüce amaçların kendilerinden beklediği özverinin farkında gençlerimiz. Bunları bilenlerin ve bilince çıkarılanların sayıları az değil.

Ancak, üzerlerine düşen görevleri nasıl ve hangi araçlarla yapacaklarını da tam olarak bilemiyorlar. Bilemezler de. Bu nedenle teorik, politik ve pratik desteğe gereksinimleri var. Yılların olumlu ve olumsuz deneylerini yaşayıp öğrenen ve onlara aktaran, yol gösteren tecrübeli dayanaklara, yani yönetici kadrolara ihtiyaç duyuyorlar. Bu gereksinimin ise asgari düzeyde bile olsa karşılandığı söylenemez. Yeterince karşılanmanın ise yukarıda değindiğimiz nedenlerle kadrosal dayanakları yok.

İşte bu yazı, gençlerimizin açlık hissettikleri sorunlardan birine yanıt vermeyi amaçlıyor. Sorumuza tekrar soralım. Örgüt Nedir?

Genel anlamda ÖRGÜT: Bir işi yapmak, bir amacı gerçekleştirmek için birden fazla kişinin biraraya gelerek ortak bir eylemlilik içerisinde bulunmalarınıdır. Doğaldır ki, biraraya gelip ortak bir eylemlilik içerisinde bulunan insanların maddi çıkarları veya idealleri ortaktır. Ortak çıkar veya idealler için kafa ve kol gücünün yanı sıra sosyal ilişkiler, kişisel beceriler, teknik ve maddi olanaklar da birleştirilmiş demektir.

Kısa tanımımıza dikkat edilirse anlaşılır ki, AMAÇ'la ÖRGÜT'ün YAPISI arasında doğrudan bir bağ vardır. Amaça bağlı olarak örgütün niceliği ve niteliği farklı olacaktır. Örneğin, devlet, temsil ettiği sınıfın çıkarlarını ve iktidarını korumak amacıyla oluşturulmuş çok geniş kapsamlı bir örgüttür. Devlet başkanından..... karakoldaki bekçiye kadar uzanır. Ve aynı zamanda oldukça çok örgüt toplamdır. Örneğin, işçi sendikalarının her şubesi, her federasyonu birer örgüttür. Tüm bunların toplamı olan İşçi Konfederasyonu da bir örgüttür. Sendikaların asıl amacı, işçi sınıfının ekonomik, demokratik haklarını savunmak ve geliştirmektir. Örneğin; bir siyasi partinin kendisi bir örgüttür. Ama örgütler toplamı olan bir örgüttür. Her il ve ilçe, hatta köy ve mahalle birimi de kendi başına birer örgütlerdir.

Örneklere de anlaşılacağı gibi, örgüt tanımının içeriği geniş kapsamlıdır. On milyonlarca üyesi bulunan bir parti de bir örgüttür; üç kişilik bir hücre de bir örgüttür. Burjuvazinin de çıkarlarını savunan ve koruyan örgütleri vardır, işçi sınıfının ve emekçilerin de örgütleri vardır ve olacaktır. TC'nin kitle bilincine kazımaya çalıştığı düşünceye, yani örgüt-

NEDİR?

tün ve örgütlülüğün suç olduğu propagandasına aldanılmamalı. Değişik düzlemlerdeki örgütler ve örgütlenmeler sınıflı toplumun tarih sahnesine çıktığından beri vardır. Doğal bir haktır ve insanlar haklarıyla insandır. Örgütlü olma da insan olmanın bir gereğidir. Örgütsüzlük hak sahibi olamamak, verilenle yetinen olmak ve kurtuluşu hiç bir zaman yaşayamamak demektir.

Onun için, her gencin, her insan gibi bulunduğu alanda, ekonomik, sosyal ve siyasal konumuna uygun bir biçimde ve mutlaka örgütlü bir yapı içerisinde yer alması gerekir.

Örgüt, bir gereksinmenin ürünü olarak varedilir. Gereksinme duymak ise asgari bir bilinç düzeyini, kendiliğinden bir bilinç düzeyini gerektirir. Böylesine bir bilinç düzeyine sahip olan, yani örgüt ve örgütlülük gereksinimi içerisinde bulunan bireyler, doğaldır ki birey olmanın ötesine geçmek isteyeceklerdir. En yakınından başlayarak ortak eylemlilik arkadaşları arayışına girmek artık kaçınılmazdır.

Kendiliğinden bilinç, ekonomik ve demokratik hak bilincinin üstüne çıkma öğelerini besler. Bu toprakta beslenen kendiliğinden bilinç siyasallaşır. Ekonomik, sosyal, kültürel, sanatsal ve ulusal bütünlük içerisinde düşünmeye başlayan, bu bütünlük içerisinde kendisini sorumlu hisseden her birey, artık ulusal bir kişiliktir. Ulusuna ve halkına karşı sorumluluk bilincine ulaşmıştır. Sorumluluklarının gerektirdiği görevleri yerine getirmek için araçlara gereksinmesi vardır. İlk ve en önemli aracı ÖRGÜT olacaktır. Örgütlü bir yaşam ve örgütlü bir mücadele içerisinde felsefi düşünüşle sınıf çıkarlarını, oradan da insanlığın kurtuluşunu içselleştirecektir. O artık siyasi bir kişiliktir, komünizandır, komünist olacaktır.

Tamda burada alanı daraltalım. Yukarıda çizdiğimiz yolu katetmiş bir genç, bulamıyorsa, kendisine yardımcı olacak birilerini beklememelidir. Onun yerine ve ilk iş olarak kendisine iki arkadaş aramalıdır. Onlarla önce kafa gücünü birleştirmeli, amaç, politika, araç ve mücadele biçimleri konularında hemfikirlik sağlamanın ortamının olup olmadığını açığa çıkarmalıdır. Diyelim ki üç kişiyiz ve genel anlamda anlayış birliği var. İşte bu en küçük ve en temel örgüttür. Her alandaki güçlerini birleştirmiş üç kişilik bir örgüt... Amaç, araç, politika ve mücadele yöntemleri konularında birlikte olunabilecek merkezi bir örgütlenme ile (Parti) bağ kurulamıyorsa, üç kişinin ortak çabasıyla bu arayış sürdürülmelidir.

Üç kişilik örgüt ne yapacaktır. Önce temel konularda anlayış birliği sağlamak için düşünsel üretim ve tartışma.... Dünyada ve ülkemizde yaşanan gündel olayları ve yerel sorunları tartışıp ortak sonuçlara varma.... Ortak sonuçları toplum içerisinde yayma... Bunları yapabilmek için gerekli olan sosyal bağlantılar oluşturma... Teknik araç-gereç ve mekan gibi gereksinimleri karşılamanın yol ve yöntemlerini bulma... Somut hedefler ve eylem biçimleri belirleyip hayata geçirme... Ve tüm bunların yapılışında yeteneklere ve olanaklara uygun olarak üç kişinin arasında görev paylaşımı.... Kim neyi, ne zaman ve hangi yollarla gerçekleştirecek, bunun belirlenmesi...

Ve tüm bu sorunların ciddi bir düzen içerisinde gündemleştirilip, öncelik sıralaması yapılarak, tartışılması... Tartışma sonunda karar... Kararların olduğundan iknaya ve oybirliğine dayanması... Bunun olanaklı olmadığı hallerde oylama ve oy çokluğuyla karar alma yöntemi... Herkesin oy birliğiyle veya oy çokluğuyla alınmış kararlara mutlaka ve mutlaka uyması... Genel ve yerel her gelişmenin anında ve ortak sürdürülen her pratik eylemin sonrasında mutlaka ciddi bir değerlendirilmesinin yapılması... Varsa tespitlerde ve eylemlerde yanlış ve hatalar, bir daha aynı konularda hata ve yanlış yapmamak üzere belirlenip aşılması...

Üç kişilik bir örgütteki her üç kişiden her biri görev ve sorumluluklar bakımından eşittirler. Ancak, ortak eylemliliğin düzenini sağlamak ve hızlı akışını gerçekleştirmek üç kişinin müdahaleci olduğu bir biçimde yürümez. Bir düzenleyici, bir sorumlu (sekreter) seçmek gerekir.

Diyelim ki propaganda ve diğer eylemlilikler bir süre sürdürüldü ve bunların etkisi sonucu olarak 9-10 kişilik bir arkadaş sayısına ulaşıldı. Bu kişiler ilk çekirdeği oluşturan üç kişi arasında ve uygun bir biçimde (yerleşim, sosyal konum, siyasi görevler vd.) paylaşılmalı, çekirdekten her bir kişi diğerlerinden üçü veya dördü ile direk ilgilenmelidir. Onların yetiştirilmesini, görevlendirilmesini ve olanaklarını çekirdek etrafında toparlamayı üstlenmelidir. Yeni üçlüler veya dörtlüler ilk çekirdeğin alt gruplarıdır. Bir süre alt arkadaş grupları olarak ilişkiler sürdürülecektir. Amaç, bu süreci iyi değerlendirmek ve alt gruplar içerisinde en ileri olanlarla yeni örgütler yaratmaktır. Yani örgütlü insan sayısını artırmak ve etkinlik alanını genişletmektir.

TC'nin toplumun örgütlenmesinden öcü gibi korktuğunu belirtmeliyiz. Bu korkunun saldırısı olacaktır. Korunmak gerekir. Ama korkmadan.. İlişkileri, sorumlulukları ve araç-gereçleri düşmana kaptırmamanın önlemleri alınmalıdır. ■

Not: Bu yazı Patfya Komünist a Kurdistan'in Merkez Yayın Organı Dengê Kurdistan'in 16. sayısından alınmıştır.

ENFORMASYON, İLETİŞİM ve TOPLUMU DÖNÜŞTÜRME

Remzi Bilget

İçinde bulunduğumuz sürece ilişkin çeşitli tanımlamalar yapılıyor. Bu tanımlamalardan birkaçı şöyle: Çağımız, teknoloji çağı, bilim çağı, iletişim çağı vb... Daha önceleri sosyalistlerin başat yaptığı tanımlama olan "sınıf mücadeleleri çağı" ifadeleriyle eskisi kadar sık karşılaşmıyoruz. Bunda değişik etkenlerin sonucunu görmek mümkün.

Sık sık söylendiği gibi, Sosyalist Sistem dağıldı. Sınıf mücadelesinin ana eksenini sosyalist sistemle kapitalist sistem arasındaki çelişki ve çatışma yok artık. Buna paralel ulusal kurtuluş mücadelelerinde bir durgunluk söz konusu. Sınıf mücadelesinde derinlik ve keskinlik şimdilik belirgin ya da etkili bir düzeyi yansıtmıyor. Sınıf mücadelesinde, sosyalizm kavgasında durgunluk dönemi yaşanıyor. Ve bu durgunluk genelde sosyalist sistemin ve buna koşut dünya komünist hareketinin içinde bulunduğu dağınıklığa, yeniden üretimsizliğine ve bunalımına bağlanıyor. Bunlar önemli oranda doğruluğu barındırıyor. Başka nedenlerde var ve bunlar önemli. Konumuzla direkt ilgisi bakımından üzerinde duracağımız olgulardan birisi de, sıkça tekrarlanageldiği üzere "çürüten, yokolan kapitalizm" olgusunun, tam da bu tesbitlerin

çok tekrarlandığı 1970'lerden sonraki süreçte, tersine, kendini yeniden ürettiği, konumlandığı ve adım adım dünya hegemonyasını pekiştirdiği gerçeğidir.

Sosyalist sistemde ya da dünya komünist hareketinde konjoktürel bakış açısının zayıfladığı, teknoloji- de, uluslararası politika üretiminde ya da ülkesel bazda toplumla bütünleşmede düşüş eğrisinin çizildiği süreçte, tekelci kapitalist sistem veya emperyalizm, ekonomide, teknoloji- de ve önemlisi enformasyon ve iletişimde ileri mevzilere yerleşti. Günümüzde üçlü emperyalist kutuptan ve bunların çatışmasından söz edilse de (bu bir gerçektir) asıl olan şudur: Sosyalizmin dağılmasında ve dünya komünist hareketinin geri mevzilere itilmesinde emperyalist güçlerin ekonomide, teknoloji- de, enformasyon ve iletişimde komple bir boyutlanışının ve sosyalizme karşı etkili bir saldırısının varolmasıdır. Konuyu biraz açarsak:

Sermaye ulusallıktan çıkıp uluslar üstü olma düzeyine gelmiştir. Şu ya da bu ulus veya ülke sermayesi nitelermeleri gerçekliği yansıtmıyor artık. Dünya sermayesi sözkonusu ve farklı alanlarda dünya tekellerinin hegemonyası belirleyici durumda.

Bu gerçekliktir ki, dünya politikasının da belirleyeni ortaya çıkarıyor. Gelişmiş emperyalist ülkelerde, gelişmekte olan ve geri kalmış ülkelerdeki politik ve sosyal yaşamın yönlendiricisi, belirleyeni de bu dünya tekelleridir. Şöyle de denebilir: Dünya tekellerinin merkezleri üçlü emperyalist odaklarda konumlanmıştır; dolayısıyla dünya insanlığını ilgilendiren ekonomik, sosyal, siyasal, ekolojik, bilimsel ve her türden sorunun odaklandığı yer bu üçlü emperyalist kutuptur. Belirtmek gerekir ki, üçlü emperyalist kutup da birok bakımdan iç içe girmiş ve tekleşme yolunda ciddi mesafeler almıştır. Her konuda olmasa da dünya hegemonyası yönelimlerinde birleşiklikleri var ve bugün bunun yansımalarını Ortadoğu'da, Afrika ve Amerika kıtalarındaki bölgesel bunalımlarda daha somut gözlemek mümkün. Üçlü kutupta etkin olan güç, ABD menşeli olmaktadır.

İleride emperyalist odaklar arası çelişki ve çatışmalar daha da derinleşecek. Bu, ekonomik toplumsal yasaların diyalektik yorumu gereği de böyledir. Ancak, sürecin kısırlığı ya da uzunluğu,

karşıt güçlerin konumlanışına, aktivitesine de bağlı. Mevcut koşullarda emperyalist sistem daha güçlü ve çok yönlü bir donanıma sahip. Bu donanımda olmasının değişik verileri mevcut; ekonomik güç olarak yoğun bir birikime sahip. Toplumsal sorunlarda sosyalist sistemden ve sosyalist ideolojiden esinlendiği ve bunu içselleştirip kapitalist sistemle uyumlu kıldığı (sağlık, sosyalleşme, toplumsallaşma vb.) yanları da var. Yani sosyalizmin sunduğu önermeleri kısmen toplumsal yaşamda devreye sokabiliyor. Uzun tarihi birikimiyle, siyasal otoritesiyle yönetebiliyor, etkisizleştirebiliyor. Nasıl? Bunların üzerinde genişçe durulabilir. Ancak, konuyla ilgili yanı üzerinde durmak gerekiyor. Enformasyon, iletişim ve toplumu dönüştürme noktasında emperyalizm hayli mesafe katetmiş durumda. Dünya halkları yoğun bir şekilde emperyalist propaganda bombardımanına tabi tutulmuş ve toplum bu propaganda sağanağının şiddetiyle şaşkına dönmüştür. ABD merkezli burjuva propaganda biçimleri şöyle ya da böyle tüm dünya toplumunu etkiliyor; yanlış düşünelere, yönelimlere ve davranış girdabına itiyor.

- Artı değer uğruna insan yaşamını hiçe sayıp dünyayı kana bulayan dünya kapitalizmi, bir Granada ve Somali işgalini basın ve TV vb. iletişim araçlarıyla 'insanlık adına' hareketler olarak empoze edebiliyor.

- Doğanın tabii dengesini alt üst eden nükleer, kimyasal yatırımlarıyla ya da gözü dönmüşçesine doğal kaynakları tahrip etmesiyle dünyayı yaşanmaz kılma çabalarını, insanlığın gelişimi yolunda atılan adımlar olarak gösterebiliyor.

- Bölgesel, kıtasal ve hatta atmosfere kadar uzanan ürkütücü bir şekilde sürdürdüğü ekolojik yapıyı tahrip girişimlerini bilimsel çalışmaların ilerlemesi olarak lanse edebiliyor.

- Teknolojik gelişim, yenilenme adına dünya insanlığını mekanikleştirmeyi sürdürebiliyor.

- Demokratik öze sahip birçok ülke yönetimlerini anti-demokratik, demokrasinin kırıntılarının bile mevcut olmadığı yönetimleri demokrasi cenneti olarak sunabiliyor.

- İnsan haklarını, ulusal hakları ayaklar altına almakta tereddüt göstermediği halde, bu hakların savunucusu kimliğine girebiliyor.

Bunlar ve sayılabilecek yığınla sorunda kapitalist dünya düzeni sömürsünü, sömürgeciliğini ve vahşi yönetimini sürdürebilmek için doğruyu yanlış, iyiyi kötü, olumluyu olumsuz veya tam tersi kötüyü iyi vb. topluma empoze edebilme yeteneğini sürdürüyor.

Oysa genel doğru olarak insanlık, yaşadığı bir olumsuzluktan sonra dersler çıkarır ve ikinci kez olumsuzluklara itibar etmez. Fakat durum bu değil, emperyalist hükümler altındaki insanlık, burjuvazinin topladığı enformasyona dayanarak iletişim araçlarıyla empoze ettiği propaganda ve reklamının etkisiyle aynı döngüyü döne döne yaşamakta. Toplum, ipnotizma edilmişçesine şaşkın, düşünmez, yorumlayamaz konuma sokulmuş ve şekilden şekile dönüştürülebilir bir hamur haline getirilmiştir.

GELECEK KAPİTALİZM DEĞİLDİR

Tüm bunlara rağmen kapitalizm insanlığın geleceği değildir, kader değildir. Herşeye rağmen kapitalizm kendi çöküşünün dinamiklerini üretmeye devam ediyor. Kan emiciliği, sömürgeçliği, dünyanın ekolojik yapısını yokedeşi, insan ve ulus haklarına yönelik barbarlığı vs. yönleriyle toplum nezdinde ayyuka çıkmaya devam ediyor.

Diyalektik ve materyalist toplum yasaları işliyor. Ve kapitalizmin umut olmadığı, bir tarafa atılması gerektiği kendini dayatıyor.

Ancak şu biliniyor, objektif veriler tek başına değişime yetmiyor; ya da somut gerçeklerin kapitalizm aleyhine dönüşmesini kendiliğindenciliğe bırakmak toplumsal dönüşümün yavaş yürümesini getiriyor. Objektif verilerin olgunluğunu, toplumu dönüştürmeye aktarabilmek için ona uygun yataklar açmak gerekiyor. Kapitalizmin insanlığın başında esen karayel olmasının önüne geçebilmek için önce onun hızını kesebilecek barajlar oluşturmak, çöküşe gidişi yönünde kanallar açmak zorunlu oluyor. Bir diğer anlamıyla, kapitalizmin tarihe gömülmesinin koşulları hergeçen gün daha da olgunlaşıyor. Ancak tek başına bu yeterli değil. Çöküşe gidişi hızlandırmak, çöküşü gerçekleştirebilmek ve geleceği kurabilmek için, bunu yapacak olan güçlerin donanımlı silahlara, mevzilere sahip olmaları, saldırma yeteneklerini ortaya koyabilmeleri ve her yönüyle toplum nezdinde alternatif duruşu alabilmeleri gerekmektedir. Subjektivitenin varlığı, bunun olgunlaşması gerekiyor. Nasıl?

İDEOLOJİK DONANIM GEREKİYOR

Dünyayı tanımak gerekiyor. Mevcut üretim ilişkilerini, toplumsal sorunları, bilmek gerekiyor. En küçük toplum birimlerinden ülkesel, bölgesel ve dünya çapında toplum bütünlüğüne kadar enformasyona sahip olmak, bunu yoğunlaştırmak ve geleceğe yürüyüşe ışık tutacak perspektifler oluşturmak gerekiyor. Bu ise komünistlere komple bir çaba ve kollektif bir üretimi dayatıyor. Araştırmak, incelemek, bilgi depolamak ve kollektif bir güçle bunları harmanlamak... Devamla bunları sentezlemek, politikalar oluşturmak ve sınıf savaşımını bir üst boyuta tırmandırmak... Bu şart. Sıkça duyduğumuz gibi Marksist toplum bilimi çöktü-şe uğramadı. Bilim sürekli gelişimi öngörüyor. Marksizmde öyle ve mevcut dünya konjoktüründen hareketle bir üst düzeyde yorumlamalar, tahliller, tanımlamalar gerekiyor. Tek tek ülkelerde ve dünya komünist hareketine kendini dayatan bir görev bu. Bu ise yeni bir ideolojik donanım demektir.

Bu nedenle emperyalizmin gelişim düzeyini tanımak, üretim ilişkilerinin yeni düzeyini çözümlenmek, yeni toplumsal dinamikleri ve bunların özelliklerini bilmek ve özellikle yaşanan sosyalizmin eksikliklerini, zaafalarını ortaya serip dersler çıkarmak vb. doğrultusundaki çabalara hız vermemiz kaçınılmaz.

Sağlam bir ideolojik zemin ve bu güçlü temelden kan alan güncel, dinamik, savaşkan bir politik yönelim... Komünistleri sosyalizm utkusuna vardırarak olan işte budur.

TOPLUMU DÖNÜŞTÜRMEK İÇİN...

Sosyalizm ideolojisinin insanlık aleminin kurtuluşu için güçlü bir bayrak olabilmemesinin gereği olan belirtilen görevleri yerine getirebilmek için çok yönlü çabanın önemli ayaklarından bir tanesi bilgi birikimine sahip olmaktır. Emperyalist kapitalizmin hükümlerini pekiştirirken temel aldığı verilerden birisi de toplumun kılcal damarlarına inebilecek kadar enformasyon toplamanın önemini tesbit etmiş olmasıdır. Burjuvazi bilgi topluyor, harmanlıyor ve toplumun ihtiyaçları, eğilimleri ya da zaafalarını ortaya çıkarıp ona göre toplumu basın, TV ve tüm iletişim araçlarıyla propaganda ve reklam bombardımanına tabi tutuyor. Zayıf halkalardan yakalanan toplum, burjuvazinin istediği yönlendirme altına giriyor. Öyle ki, tüm barbarlıklar, insancıl girişimler olarak görülebiliyor, ya da kapitalizm toplumun umudu olmasa da; yaşanması zorunlu bir sistem oluveriyor!

Topluma sömürü sistemine karşı tutum aldırabilme ya da sosyalizm etkisi doğrultusunda harekete geçirebilmek için gerekli olan sağlam ideolojik donanım ve politikaların yaşama geçirilebilmesi yönünde kapitalizmi deşifre etmede, insanlığın geleceğinin kapitalizmde değil sosyalizmde olduğunu gösterebilme de güçlü

bir propagandaya ve ajitasyona ihtiyaç var. Biliniyor ki en zayıf yanlarımızdan birisi, bu silahları kullanamayışımızdır. Somuta inecek olursak, toplumu etkileme, dönüştürme yolunda burjuva yasalarının sınırları dahilinde olan birçok olanağı değerlendiremiyoruz.

- Bilgi biriktirme merkezlerimiz yok.
- Onlarca TV kanalının yayın yaptığı bir ortamda, bizim sesimizi iletebileceğimiz bir TV kanalının olması bir yana, bunun yakınında bile bulunamıyoruz.
- Birkaç elemanla dahi devreye sokulabilecek radyo yayını yapabilmekten uzağız.
- Devrimcilerin zaman zaman denedikleri günlük gazetelerin yaşama süreleri bir veya iki yılı geçmiyor.
- Topluma inebilme yolları olan parti, dernek, sendika, vakıf vb. kurumları ya oluşturmaktan uzağız ya da buralarda çalışmayı önemsiz buluyoruz. Veya böylesi çalışmaları omuzlayacak performansla sahip değiliz.

- Başta yerel yönetimler olmak üzere idari yönetimlere aday olamıyoruz, aday olabilecek gerekli birikimleri edinme yönünde çaba sarfetmiyoruz.

- Mahalli yönetimlere ya da meclise girmeyi toplumu dönüştürmede güçlü araçlar olarak değil, Marksist çizgiden sapmanın göstergeleri olarak değerlendiriyoruz. Buraları, sosyalist yönetim biçiminin nasıl olacağı yönünde en etkili aynalar haline getirmek ve topluma inebilmede değerlendirmek mümkünken, gereken önemi veremiyoruz.

Geleceği kurmak istiyorsak, şimdiden kapsamlı adımlar atmamız zorunlu. Yukarıda belirtilen noktalarda varolan eksiklikler, zaafılar aşılmalı ve harekete

geçmeliyiz. Her alanda varolmadan, her cephede savaş yürütebilmek zordur. Başarıya ulaşabilmek ise mümkün değildir.

Her zeminde mücadele etmek, alternatif durumuna gelmek şart. Bunun için ise öncelikle mücadele sürdürdüğümüz alanları tanımalı, neyle, nasıl ve hangi donanımla savaş sürdürebileceğini ortaya koyabilmeliyiz.

Yani, bir radyo, TV, basın yayın araçlarını kullanabilecek teknik birikime sahip olunmadan bu araçlar kullanılmaz. Yerel yönetimlere ilişkin somut alternatifler, önermeler sunulmadan aday olunamaz; ekonomi bilinmeden maddi sorunlara çözüm bulunamaz; reel bilimler bilinmeden bu alanlarda somut politikalar üretilmez; sınıfın uzağında, sınıf politikası yaratılamaz, sınıf harekete geçirilemez. Yani, ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel alanlarda teknik ve bilimsel bilgi donanımlarına sahip olunmadan politikalar oluşturabilmenin olanağı yoktur. Toplumu dönüştür-

bilmemiz için ise bizim bu silahlarla donanmamız gerekiyor. Tersi Donkişot'un yeldeğirmenine karşı yaptığı savaş örneğine dönüştürüyor.

Sonuç olarak: Emperyalist kapitalizmin sosyalizm karşıtı ve buna bağlı olarak topluma karşı yürüttüğü savaşı ya da sömürü düzenini korumakollama yönündeki mü-

cadelesini boşa çıkarabilecek, toplumu dönüştürerek sosyalizmin gerçek kurtuluşları olduğunu kavratacak, bu uğurda savaşıma girmesini sağlayacak bir düzey tutturabilmek için her konuda ve her alanda engin teknik ve bilgi birikimiyle donanmış nitelikli kadrolara gereksinim var.

Buraya ulaşma yönünde yürürken, varolan potansiyeli en üst düzeyde harekete geçirmek göreviyle yükümlüüz. Şimdiden olmak üzere, her dalda ve her alanda bilgi toplamakla kendimizi sorumlu tutmalı, bilgi depolamalı ve biriken verileri işleyerek topluma sunmalıyız. Topluma inebilme araçlarının varolanlarını etkili kullanabilmeli, yok olanları ise yaratmayı önümüze koymalıyız. Bilmeliyiz ki, toplum durup dururken kendiliğinden değişmez. Gerçekleri, doğruları, topluma iletebilmek, geleceğin, kurtuluşun kendi ellerinde olduğunu kavratabilmek için etkili bir propaganda, ajitasyon zorunludur. Topluma öncülük iddiasında olanların görevi bu değil midir? Bilgi, aydınlatma, alternatifler sunmadan kitleleri ayağa kaldırmak, desteklerini almak, geleceğin-sosyalizmin temellerini atmak mümkün olmayacağı bir gerçekse, öncülük iddiası taşıyan tüm kadroların, bireylerin hareket geçmesi zorunludur.

Düşünürken pratiğe uygulamak, yaşarken yeniden üretebilmek becerisini ortaya koyamadan geleceği kuramayız. Bilgi biriktirmek, bilim üretmek ve bunu topluma en hızlı şekilde ulaştırabilecek araçlarla topluma götürmek ve maledebilmek... İnsanlığın özgür geleceğini örmenin temel koşullarından birisi budur.■

***Düşünürken pratiğe uygulamak,
yaşarken yeniden üretebilmek becerisini
ortaya koyamadan geleceği kuramayız.
Bilgi biriktirmek, bilim üretmek ve bunu
topluma en hızlı şekilde ulaştırabilecek
araçlarla topluma götürmek ve
maledebilmek... İnsanlığın özgür geleceğini
örmenin temel koşullarından birisi budur.***

DEMOKRASİ BİZE DE LAZIM

C. Baran

Demokrasi bilinci ve demokratik davranış, insanlığın yüzyıllardır sürdürdüğü demokrasi mücadelesinin birer ürünüdür. Bu anlamda demokrasiyi bilince çıkartmak, sosyal ve siyasal ilişkilere yansıtılabilmek ve benliğimize yedirebilmek, hem bireysel hem de toplumsal bakımdan düzeyli bir kültürel birikimi gerektirir.

Bu öylesine büyük bir birikimdir ki, feodaliteye karşı burjuvazinin verdiği ve işçi sınıfının da ağırlığını koymasıyla burjuva demokrasisine dönüşen mücadelelerden, günümüzde halen en iyi uygulama yöntemi bulunmaya çalışılan sosyalist demokrasiye kadar gelen uzun bir tarihsel dönemi kapsamaktadır.

Yüzyıllarla ifade edilebilen bu tarih dönemi, süren karşılıklı sınıf mücadeleleriyle, daima daha güzele ulaşmak uğruna dökülen teriyle, kanıyla, yıkılan köhneleşmiş yerine inşa edilen yeni kurumlarıyla, sosyal ve siyasal ilişkilerde yarattığı yeni düzenlemeleriyle, kısacası ürettiği maddi ve manevi bütün değerleriyle kavranmadan demokrasinin önemi anlaşılabilir.

Sadece kavramak yetmez, sosyal ve siyasal yaşamda uygulamak da gerekir. Ancak, demokrasinin önüne konulan engellere rağmen ve onları aşarak bugüne geldiğini bilince çıkarmamış veya kişisel, sınıfsal hırs ve çıkarlarına ters düştüğü için demokrasiye karşı çıkanlardan demokratik bilinç ve davranış beklenemez.

Demokrasinin geçirdiği tarihsel aşamalar açısından bakıldığında, feodalizmi, despotizmi, faşist diktatörlükleri yaşamamış kişi ve toplumların burjuva demokrasisinin kıymetini bilmeleri ya da burjuva demokrasisini yaşamamış kişi veya toplumların sosyalist demokrasinin kural ve değerlerini yaşamalarına sindirebilmeleri oldukça zordur. Toplumların iç siyasal ilişkilerindeki her yenilenme aşamasını birer basamak olarak kabul edip her yeni basamağın en sağlıklı biçimde ancak kendisinden bir önceki basamaktan çıktığını bilerek, ki öncekini çürütmüş olarak düşünürsek, hem bireyler hem de toplumlar açısından gerçek bir demokrasinin feodal bir yaşam tarzının tortuları üzerine kurulamayacağı kendiliğinden anlaşılır. Gerçekten de demokratik davranış düzeyine ulaşabilmek için, demokrasi için verilen yaratma ve yaşatma mücadelesini ve kurumlaşmış, gelenekselleşmiş demokrasiyi yaşamak gerekiyor. Bizzat yaratarak ve yaşayarak kavramanın dışında, ya bizzat yaşamadan da olsa yüksek bir tarih ve demokrasi bilinci alarak -ki bu bir toplumun tümü için mümkün olamaz, ancak tek tek aydın bireyler için mümkün olabilir- ya da toplum olarak bizzat yaratmayı gereksiz hale getirecek düzeyde demokrasiyi yaşayan dış kuvvetlerin çepçevre kuşatması ve kuşatmanın dolaylı da olsa ilişki ağı içinde olmakla mümkün olabilir.

Yeri gelmişken demokrasinin bir türünün artık iyice kokuşmuş ve aşılması zorunlu hale gelmiş olan burjuva demokrasisi, diğerinin ise insanlığı sınıfsız bir toplumsal yapıya ulaştırarak olan proleteryanın sosyalist demokrasisi olduğunu vurgulayalım.

Kürt halkı olarak, toplumların büyük çoğunluğunun demokrasisi yaratıp yaşattığı tarihsel dönemde bir devlet kuramadık ve kendi özgür irademizle demokrasiyle fazla alakadar olmadık. Burakalım özgür iradeyi, bağımlı ola-

rak bile böyle bir yapılanma sorunuyla uğraşacak düzeyde bir noktaya ulaşamadık. Düşmanın bizi halk olarak yoketmeye yönelik azgın saldırıları karşısında hep varolma noktasında direnmek zorunda kaldığımız için, biçimi ne olursa olsun hep yeniden yeniden toparlanma sorunuyla uğraştık ve kendi iç işleyişimizin, iç düzenimizin biçimine gereğince eğilemedik. Daha kötüsünü bile hiç tadamadık, ki iyisi için uğraş verelim. Ve maalesef bu objektif durumdan dolayı demokratik yapı ve davranış tarzı ile ilgilenmek bize hep lüks geldi. Ya da kimi zamanlar egemen devletlerin demokratikleşmesi için uğraş durmaktan kendimize en kötüsünden de olsa bir kurumlaşma yaratmayı dahi unuttur olduk. Halbuki toplumda kötüsünden bir kurumlaşmaya gidilemeden o kurumlaşmaya ve dolayısıyla toplumsal ilişkilere demokratik bir nitelik kazandırılmaz. Acı bir gerçeği vurgulamak gerekiyor; biz demokrasiyi bilemeyen bir toplumuz.

Ama bugün artık toplum olarak özgür ve demokratik bir yapıya kavuşma mücadelesi veriyoruz. Bu mücadelede epey mesafe katedildi. Güneyde arzu edilen seviye olan bağımsızlık olmasa da, bir Federe Devlet oluşturuldu. Ve Ortadoğu'da düzeyi azımsanamayacak bir demokratik seçim deneyimi yaşandı. Bu adımları peyder pey diğer parçaların da yaşayacağı şimdiden görünüyor. Katedilen mesafede aydınlarımızın ve siyasal öncülerin rolü azımsanamaz.

Toplumsal gelişim ve değişimin diyalektiğini kavramış olanlar, toplumlarda gerçekleşen tarihi gelişim aşamalarının birbirinden bıçak kesimi gibi ayrılma ile meydana gelen anlık olaylar olmadığını bilirler. Her yeni toplumsal düzende eski toplumun kalıntıları uzun süre yaşayabildiği gibi, her eski toplum da bağrında, diyalektik olarak geliştiği kaçınılmaz olan toplumun nicel birikimlerini doğurur. Nüveler halinde eski toplumun bağrında bulunan yeni toplumsal ilişkiler, nitelik bir değişime uğrayan toplumsal yapının yeni düzeninin gelişim dinamikleri olur.

Bu gerçeklikten hareketle, halkımız bir yandan ulusal varolma ve kurumlaşma mücadelesini sürdürürken bir yandan da mücadele sürecinde hedeflenen yeni toplumsal kuruculuğu demokratik bir yapıda şekillendirmenin hazırlığı sayılabilecek demokratik-siyasal ilişkileri bugünden yaratmakla yüzüzedir. Bu konuda en büyük görev siyasal ilişkilerimize ve aydınlarımıza düşüyor. Zaten böylesi bir zaruretendir ki bugün demokrasiyi stratejik devrim hedeflerinin arasına koymayan hemen hemen yoktur. Veya siyasal bir çok örgütün, partinin tüzüklerinde demokratik merkezîyetçilik işleyişi yazılıdır. Burada bu belgelerde yer alan düşüncelerinde kimlerin ne kadar tutarlı ve samimi davrandıklarını tartışmayacağız, ama bir şey herkeste yazılı belgeler arasına girebiliyorsa bunun toplumsal bir ihtiyaç olduğu hemen anlaşılmalıdır.

"Hele önce bir devlete kavuşalım, demokrasiyle daha sonra uğraşırız" veya "Bir Kürt devleti olsun da niteliği ne olursa olsun" gibi savunuların haklılığı olmadığı gibi, bunun Kürt Halkı'nı düşünmek ve sevmekle de bir ilgisi yoktur. Yüzyıllardır bağımsız bir devlet özlemiyle yaşayan Kürt halkının ve aydınlarının demokrasi konusunda

bugünden göstereceği duyarsızlığın yolaçacağı olası bir diktatoryal düzenin Kürt halkı için de, sosyalist ve demokratlar için de bir daha dönüştürülmesi veya değiştirilmesi çok zor bir felaket olacağını anlamak için kahin olmak gerekmiyor.

Kürt halkının asırlardır sopa siyasetiyle köleleştirildiğine ve bu kölelikten kurtulmak için amaçlanan yeniden dirilme ve toparlanma sürecinde iç ilişkilerimizde bir de bize ait bir sopa siyasetinin gerektiğine inanılır da olabilir. Bunlar Kürt halkının ancak zordan anladığına, çünkü buna alışkın olduğuna inanılır. Ve iç ilişkilerde uygulanacak demokrasinin, disiplinsizlikler, laçkaşmalar yaratacağını öne sürerler... Böyle bir anlayışa bir makale sınırları içindeki bir kaç cümleyle doyurucu cevap verebilmek pek mümkün değil. Ama şu kadarını söyleyelim; böyle bir anlayış, Kürt halkına güvensizliğin, onu hor görmenin, çağdaşlığa layık görmemenin bir başka biçimidir; Kürtçesidir.

İç ilişkilerimizde sopa siyaseti bazen kısa vadede olumlu siyasal ürünler kazandırsa bile, uzun vadede halkla bu konuda bir hesaplaşmaya, iyileştirilmeye zorlaşacak toplumsal yaralara ve büyük siyasal olumsuzluklara yol açacağı için daha bugünden bu yolu hiç düşünmemek ve denememek en iyisidir.

İç ilişkilerimizde uygulayacağımız demokrasinin kısa vadede somut yararlarını görmesek bile, gelecek ilişki biçiminin bu olacağının ve ancak uzun vadede somut yararlarının görüleceğinin bilinciyle, bugünden demokratik ilişki biçimini yerleştirme ve yayma çabalarını arttırmakta sonsuz yarar vardır. Devrimciler, halkın siyasal geleceğinin öncülleri ve kurucuları, bu gerçekliği bugünden görebilme yeterliliğinde olmak zorundalar.

Gerçekten de demokrasi kültüründen nasibini pek alamamış bir toplumda, gerek öncü güçlerin oluşturdukları siyasal örgütlenmelerde, gerekse de halkla ilişkilerde demokratik davranışı yerleştirebilmek, kavrayabilmek ve yaşatabilmek çok güçtür. Bazen karşındaki bunu gülünç bir ilişki biçimi olarak dahi karşılayabilir. Ve hatta çoğu zaman, sergileyeceğimiz bu ilişki biçiminden kendi kişisel çıkarları doğrultusunda yararlanma gayreti içinde olabilir. Bunlardan da ötesi, bizim demokratik ilişki ağımızı bir fırsat faktörü olarak değerlendirip bizi yoketme girişiminde de bulunabilir. Bunlardan hiçbiri ihtimal dışı veya bilinmeyen şeyler değildir. İşte önemli olan da, tüm bu olası kısa vadeli olumsuzluklara rağmen, geleceğin yaratıcıları ve öncülerinin daima böylesi meşakkatlerle yüzyüze kaldığının ve çoğu konuda ilk olmaları gerektiğinin geniş ufukluluğuyla, geleceğin ilişki biçimi olan demokrasiyi bugünden yaratabilmek, yaşatabilmek ve iyi bir örnek olabilmek yükümlülüğüyle hareket etmelerinin şart olduğudur.

Siyasal yaşamda sık sık karşılaşırız; demokrasi kültürüne sahip olamayalar, en ideal bir siyasal öncü veya öncülerle bile yüzyüze konuşup sıcak bir ilişki içinde olduğu zaman ondan/onlardan pek etkilenmez. Ancak hayatında hiç görmediği, sıcak bir ilişki içinde olmadığı, uzaklardaki bir öncüden daha fazla etkilenmeye hazır, etkilenir. Bunda demokrasi alışkanlığından yoksunluğun, geri kültürün ve hayalciliğinin en büyük etken

olduğundan kuşku yoktur. Çünkü bu türden insanlar, içinde yaşadıkları toplumsal yapıda hiçbir zaman kendisini idare edenlerle yüzyüze olma ve onlara söz söyleme, onları etkileme şansına sahip olmadığı için, uzağındakini, tanımadığını, sadece duyular aracılığıyla ve görmek istediği gibi görerek ondan insanüstülüğü hayal eder. Beyniyle değil duygularıyla hareket eder. Yaşamın gerçeklerinden çok, gönlündeki ve hayalindeki kahramanlık masallarının hükmettiği bir kurgu dünyasını tercih eder. Kendisine demokratik yaklaşım ve açıklığı ilke edinmiş olan siyasal öncüyle kurduğu sıcak ilişki, öncünün bir şakası ya da her insana özgü doğal bir davranışı veya bir konuda onun da görüşünü alma çabası, onu olumsuz etkiler ve öncüden soğutmaya kadar götürür.

Bağlı bulunduğu kurum yöneticileriyle birlikte bulunduğu bir toplantıda adamın biri "Bu yöneticilerin peşinden gitmek için onlarla yakın ilişki içinde olmamak lazım" diyorsa, bu belki bir ölçüde yöneticilerin hata ve eksikliklerini vurguluyor, ağırlıklı olarak da bu adamın nasıl bir yöneticilik anlayışına sahip olduğunu ortaya koyuyor. Toplumda çoğu zaman dilendirilmeyen bu anlayışın sayısız örnekleriyle karşılaşırız. Bu geri toplumun yaşayan bir gerçekliğidir. Bu toplumsal bir zaafur, aşılması gerekir.

Toplumun bu yapısını bilerek, ancak kısa vadede başarı şansı olan ama uzun vadede erimeye mahkum politik yapılanmaya ve yaklaşıma sahip olmaya çalışanlar, nitelik olarak toplumun bu zaafı yapısını üzerinde taşıyanlardır. Bunlar toplumu nitelik bir dönüşüme uğrattıkları yapılar olamazlar. Ancak toplumun bu yapısına ve çoğu zaman kısa vadede verimsizliğine rağmen, toplumun geleceğinin bilincinde olarak, uzun vadeli düşünerek, geleceğin ilişki biçimlerini bugünden yaratmaya koyulanlar toplu-

mu nitelik dönüşüme uğratma gücüne sahip olabilirler. Bu konuda iradi çabaların ve ısrarın rolü büyüktür.

Hedeflenen karakterdeki bir demokratik devlet mücadelesinde yarının kurumlaşmasının nüveleri olacak ve toplumun maddi olduğu kadar psikolojik olarak da yarınlara hazırlıklı girişinde yardımcı olacak siyasal ilişkilerin, örnek davranış tarzı ve kurumlaşmaların bugünden yaratılmasının son derece önem taşıdığını belirtelim. Bu nüveler kimi zaman düşman tarafından maddi yönüyle dağıtılsa ve yok edilse bile, manevi yönden; siyasal ve sosyal ilişkilerde yaratacağı gelenekler ve yarının bu yöndeki kurumlaşmalarına yakınlaşma bakımından, halkın bilincinde ve yaşamında silinmeyecek izler bıraktığının tarihi kanıtları, fazlasıyla mevcuttur.

Kürt komünistleri bu konuda, bugüne kadarki birikimleriyle siyasal dost ve karşılarından farklı olduklarını kanıtladılar. Bugüne kadar uygulanagelen, iç siyasal ilişkilerle mümkün olabilen azami demokratik davranış ve ilişkiyi geliştirme prensibini daha da ileri götürmek için çaba sarfetmelidirler. Bu konuda zaman zaman kafa ağrıttıkları sorunlar yaratılmış ve ileriye götürülmeye çalışılmıştır. Bu doğru gidişatı gölgelemeye, engellemeye yetmemelidir. Ve en önemlisi de yaratılan bu birikim halka da maledilmeli halkla ilişkilerin zemini olarak değerlendirilmelidir. Çünkü en çok da halkımızın demokrasiyi ihtiyacı vardır. ■

DÜŞÜNCELER

(...)
durmadan çoğalıyor faili meçhul cinayetler
ve ölü kuşlar satılıyor bütün çiçekçilerde
menekşeler nergisler yerine kuş ölüleri

(Ahmet Telli, Gidersen Yıkılır Bu Kent)

Günay Berfin

Günlerdir içimi kemiriyorum. İnsanların kuru göz yaprakları gibi dalından düşürülüp yok edildiği günleri yaşıyoruz. Ölüm haberleri geliyor dörtbir yandan. Gazeteler, dergiler, radyolar, televizyonlar ölüm haberleri kusuyor. Buna rağmen, yaşam bütün acımasızlığıyla devam ediyor. Ölüm haberleri öyle çoğalmış ki, artık günlük yaşam içinde olağan sayılıyor. Son yıllarda en büyük izlenim kaynağı olan televizyonlar şiddet filmleriyle dolu. İnsanlar bu ölüm sahnelerini güzel bir tiyatro oyunu seyrederek gibi izliyorlar. Ne zaman meydana geldiğini hatırlamıyorum, birara gazetelerde okumuştum; intihara kalkışan bir vatandaş, intihardan vazgeçtiği için yuhalanmıştı. Basın günlerce bu olaydan bahsetmişti. Bu davranış karşısında insan nasıl bir değerlendirme yapacağını şaşırıyor. En soylu insani duygulara, düşüncelere sahip olduğumu bildiğimiz Anadolu halklarına neler oluyor? Ama içten içe ölüme bilinçsizce gülümser hale geldik. Bizi böyle acımasızlaştıran nedir. Enflasyon mu, işsizlik mi, demokrasi söylemiyle iktidara gelen hükümetlerin baskısı mı? Bütün bunların bizim saldırgan oluşumuzda, ölüme alkış tutuşumuzda etkisini yadsıyamayız. Bütün bu olumsuzluklara bir de düzenin bin bir kılıklı yalanları ekleniyor.

(...)
insanlarım, ah benim insanlarım
antenler yalan söylüyorsa
yalan söylüyorsa rotatifler
kitaplar yalan söylüyorsa
duvarda afiş, sütunda ilan yalan söylüyorsa
(...)

Yukarıdaki Nazım'ın dizelerinde dile getirdiği gibi düzen yalan bir zemin üzerine kurulmuş. Bol kanallı televizyon antenleri sabahtan akşama kadar yalanla halkı kandırmaya çalışıyor. Kismen de olsa başarıyorlar. Bu yalan sağanağı hepimizi şöyle veya böyle yalanla çalıştırıyor. Bizde günlük yaşamımızda yalanı şarkı söyleyebildiğimiz gibi dilimizden eksik etmiyoruz. Sadece yalan söylemekle kalmıyor, düzenin bir başka zihninde yaşıyoruz. Bu da birbirimizin boğazını sık-

ma, birbirimize çelme takma hazırlığında oluşumuzdur.

Kitap yalan söyler mi? diye düşüneneceğiz. Günümüzde, tarih boyunca olduğu gibi, burjuva ideologları yalan dolu kalemlerini beyaz kağıda kusuyorlar. Düzenle daha iyi bir yere gelebilmek için tarihi olayları çarpıtıyorlar, bir ulusun kimliğini, dilini edebiyatını yok sayıyorlar. Bu yalana bilimsellik adını veriyorlar.

Düzenin yıllar yılı başvurduğu yalan politikası, gerçeğin gücü karşısında yerle bir oldu. Yetmiş yıldır söyledikleri her yalan büyük bir gerçek olarak yüzlerinde birer tokat gibi patladı.

Rıfat Ilgaz, ölümün sonbahar yaprağı gibi savrulduğu bu günlerde "Aydın mısın" adlı şiirinde neler yapmamız gerektiğini hatırlatıyor.

(...)
Kaldır başını kan uykulardan
Böyle yürek böyle atar damar
Atmaz olsun

(...)
Anadolu halklarının zaman zaman uykudan uyandığı anlar da oldu. Zulüm bekçisi yine bizi yalanla uyuttu. İnsanlarımız kendi bireysel özgürlükleri çiğnenmediği sürece toplum özgürlüklerine sahip çıkmıyorlar. Bireysel yaşamın bataklığında yaşamayı tercih ediyorlar. Ama öyle bir an geliyor ki kendi bireysel özgürlüklerini de savunacak zaman kalmıyor.

(...)
Ses ol ışık ol yumruk ol
Karayeller başına indirmeden çatını
Sel suları bastığın toprağı dönüm dönüm
Alıp getirmeden büyük denizlere
Çabuk ol
(...)

Sosyalist Blok'taki çözülmeden sonra sosyalist ideolojinin halkların gözünde prestij kaybetmesi bu ideolojinin, sanatta, edebiyatta, düşünbilimde yarattığı güzelliklerin bir çoğunun unutulmasını ve tarihin rafına kaldırılmasını hareketlendirdi. Bütün iletişim araçları egemen güçlerin elinde. Anadolu halklarının

düşünsel bir geleneği olmadığı için kendisine sunulan şeyleri çoğu zaman sorgulamadan, irdelemeden olduğu gibi kabul ediyor. Bu durum da yaratılan sosyalist kültürü de alıp götürüyor. Peki ne yapacağız?

Tam çağı işe başlamanın doğan günle
Bul içine tükürdüğün kitapları yeniden
Her satırında buram buram alıntı
Her sayfası günlük güneşlik
Utanma suçun tümü senin değil
Yırt otuzunda aldığın diplomayı
Alfabelik çocuk ol

Sabahattin Eyüpoğlu, Montaigne'nin "Denemeler" kitabının önsözünde şöyle yazar:

"İnsan Denemeler'i okurken derelerin ırmakta, çiçeklerin balda erimesine benzer bir düşünce kaynaşması, yoğrulması görür gibi olur. Neden derlemediğime şaşıtığım ne yapraklar buldum ve bir kez daha anladım ki insan gibi tükenmez bir maden bu Denemeler."

Biz bu sözü sosyalist klasikler için rahatlıkla söyleyebiliriz. Sosyalist klasikler tekrar tekrar okunmalı. Sosyalist kültür yeniden marksist estetikle yaratılmadır. Çünkü bu kültür (sanat, edebiyat) yaratılmadan özlediğimiz topluma ulaşamayız. Sosyalist kültürün yaratılmasında motor gücün birisini de sosyalist bilinci taşıyan öğrenciler oluşturacaktır.

"... yaşam düzenli bir at arabasında gider gibi kendiliğinden ilerleseydi, kendiliğinden gelişseydi. Nerede! Toprağa tohum atmadığınız zaman toprak yiyecek vermiyor, tahtayı yontmadığımız zaman tahta gemi olmuyor, insan durduğu yerde gelişmiyor. Toplumların öncüleri vardır, toprağı eken çiftçiler gibi kültür toprağını eker biçerler." (Afşar Timuçin, işin

sonuna doğru, Nazım Hikmet'i Anarken, Varlık Dergisi, 1987 sayı 952)

Şu andaki öğrenciler bu güç devrimci görevi üstlenebilirler mi? Buna gönül rahatlığıyla evet diyemeyiz. Çünkü, marksist kültürü yeterince özümsemiş değiliz. Entellektüel bir kişiliği oluşturamamışız. Onun için görünen kültürel manzara pek iç açıcı değil. Sosyalist öğrenci diğer öğrencilerden daha çok okuyan, araştıran, inceleyen insan olması gerekir, okuma tembelliğinin, araştırma, inceleme tembelliğinin, düşünce üretme tembelliğinin yoğun olarak varolduğunu söylesek sanırım haksızlık etmiş olmayız. Bütün bu nedenlerden dolayı sosyalist hareket halka inememiş, her zaman cılız kalmıştır. Çünkü halka gidecek sosyalist donanıma sahip değiliz. Bir çoğumuz çağımızın Oblomovuyuz. Sanata, edebiyata ilginiz sokaktaki vatandaşın yaklaşımından farklı değil. Solcu basının kültürel bir alternatif etkinliğini göremiyoruz. Varolan etkinliklerde marksist estetikten yoksundur. Çöl'ün ortasında yapraklarını dökmüş, kurumaya yüz tutmuş bir ağaç gibidir.

Öğrenci dernekleri toplantısında hala sosyalizm bitti mi, kaldımı tartışması gündemi oluşturuyorsa, yürüyeceğimiz çok uzun bir yol var demektir.

Rıfat Ilgaz'ın "Aydın mısın" adlı şiirinin son dizeleyle noktatalalım.

Yollar kesilmiş alanlar sarılmış
Tel örgüler çevirmiş yöreni
Fırıl fırıl alıcı kuşlar tepende
Benden geçti mi demek istiyorsun
Aç iki kolunu iki yanına
Korkuluk ol

ACININ TÜRKÜSÜ

Dinledik acının türküsünü,
bunca yıldır
Bir zindan karanlığında
Bu yaşam kavgası hevesinde
Yaşadık içeride ve dışarıda
Ama anımız ak bir aynaya benzeyerek
Kahretmedik hiç bir zaman
Kimimiz tartaklandık içeride
Kimimiz dışarıda
Duyabildik özlemini özgürlüğün
Haykırıcık bazen
Şilik yüzlü insanların gözlerine küfredencesine
Ve doğdu bebelerimiz
Biz zindan karanlığını severken
Açıldı saksıda yeni bir gül
Solmaz bir daha

Dediler babaları
Ay karanlık mı?
Bakmayın öyle söndüğüne
Birgün mutlaka doğacak
Mutlaka doğacak zindan karanlığını yırtarak
Ve kelepçeli ellerle
Daha yüzbinlerce yoldaşımız
Özgürlük şarkısı söyleyecek
Şimdiki zamanda
Götürülüyor muyuz, asılmaya darağacına
Şon şarkımızı söylemeyi unutmayalım
Kır kollarındaki karanlık zincirleri
Çöz at bağrındaki devrimcilik tohumlarını
İşte o zaman dayanamaz sana
Birden kırılır darağacı kökten

Mehmet Demir

AMED 'DEN

Umud

"Gününi Umuda Ayarla"...

Yanılmıyorsam, bir şarkının ismiydi bu üç kelime-lik cümle. Beynimin en diplerdeki bir hücre sine takıl-mış, durmadan yeniliyordu kendini yağmurlu bir Nisan sabahında..

Oysa tam tersine, umudumu güne ayarlamaya alış-mışım ben. Ustalaştım artık, yüreğimde filizlenen umudu günün yirmidört saatinin her dakikasına, her sa-niyesine yaymaya..

.....

Öyle sanıyorum ki iyi uyanmışım bu yağmurlu Ni-san sabahında, yüreğim umud dolu.

Hele arabada rastladığım iki İngiliz bayanın kendi kendilerini coğrafyamın en zincire gelmez kelimeleri-y-le ifade ettiklerini duyunca, bir ömre yetecek kadar umud büyüttüm yüreğimin derinliklerinde.

.....

Alanlar daralmış.. Bütün varlıklar suskunluğu solu-yor... Köşebaşları haramilerce tutulmuş. En kutsal hak-kının ırzına geçmeye öfke büyütmedirler.

Ve senin yüreğinde yarınlara inen bir balyoz güm-bürtüsü, kızıl bir karanfilin direnç türküsü... Dün daha da harlanan ateş, bugün beyinlere çekiliyor ve önlük ve tulum ve iş elbisesi duvarlara asılıyor. Ve insanlar Mayıs göğsüne bir dirsek daha çakıyor alanlardan...

Gününi umuda ayarla

Gün yetmeyebilir umuda

.....

Ve kutlama ateşlerinin ve Mayıs gülünün ardından en ürküncü şafak kızılığına bulanmış katliam haberle-ridir coğrafyamdaki.

Duydum...

Yıldızlar şahit

İki eski yol arkadaşı, ellerinde namlusu kusmakta gecikmiş keleşlerle... Boylu boyunca.... Çınar yolun-da... Yitik ama yoğun bir umudun orta yerinde..

Rewşen ve Perixan..

İlk kez, yarım kalmış bir ölüm ilanında rastladım isimlerine.. Yüreğimin orta yerine kırk hançer, kırk yara bam telinde..

Hicran ve Jale....

İlk acemiliklerinde bir tiyatronun son perdesinde, başarının verdiği coşkunlukla gülümseyen yüzlerle oturmuş, sabahlara değin geleceği konuşmuştuk..

Şimdi Çınar yolunda... Yitik ama yoğun bir umu-dun orta yerinde.

Ellerinde ölümle ölümüne yazı tura atan keleşlerle..

Sonra!..

Gününi umuda ayarla.. Rastlarsan bir gazetenin mürekkep kokan ve tozlu sayfaları insanın suratına

çarpan ölüm ilanları sütununda.

Rastlarsan bir ezginin en yanık yerinde,
Gününi umuda ayarla..

.....

Silah umuttu...

Sustu (mu)...

Susar mı hiç silah, zaferi tatmışsa eğer, koklamışsa özgür dağ havasını? Yürek nedir öyleyse? Her yürek bin namluyla bütünleşmedi mi coğrafyam da?

Silah umuttu..

Belki eğildi namlusu yere doğru, ama henüz değ-medi kanla, canla, dirençle yoğrulan toprağa. Henüz yitirmede şahdamarındaki yürek..

Silah hala umut..

Kabzası kırılrsa da, yakıyor hala ihanetin çirkin yü-zünü.. En özgür dağ havası koklamış, hala aydınlatıyor karanlıkları..

Hem ilki değildi ki bu, özgürlüğü namluya sevdiren-menin.. En başı bile demedi mi sömürgeci ülkenin "27.sini nasıl bastırdıksa, bastracağız 28. Kürt isyanını da"???

İsyanmış.. Halkımın bir adı isyan zaten, bir adı mecburi ... Ve uzay çağına girerken umutla... Ve insanlık en barbar zulmü yaşarken özgürlük için savaşmak... Hürriyeti istemek isyansal!...

.....

İki İngiliz bayanla yitirdiklerim düştü aklıma. Gü-neş batmayan imparatorluktan benim iklimimde, be-nim çığlığımla haykıranların yanında, kendi iklimimde yasl ve yasaklı insanları düşündüm.

İki İngiliz:..

Öte yanda iki eski yol arkadaşı.

İki karanfil tomurcuğu...

Sonra alanlara biriken öfkeli kalabalığı insanların.. Newrozlardan Mayısılara yürüyen coşku..

Halayda en ön sırada olmak yaraşır direnene..

Ve eğik namlunun dirilişi başlayacaktır, süren ha-layla.. Dişle, tırnakla, canla, kanla, kazanılan koruna-caktır.

Ve namlu eğik kalsa da karşı çıkacaktır toprağın en sıcak, en ateşli tabakası bu insanlık erozyonuna..

Umud büyüyecektir. Yırtacaktır tomurcuğunu, dal-lardan patlayacaktır. Göğerecektir hiç solmamacasına.

Ve halay çepeçevre saracaktır barbar öfkesini faşiz-min.. İşçinin yumruğu gürlüyecektir alanlarda.

Ve toprak bile isyan ederken üstünde yaşananlara, direnen yürek karşı çıkacaktır bu insanlık ayıbına..

12.3.1993

Ferat AMED

Yurtdışında çekilen ve gösterime girip önemli başarılar kazanan, olumlu tepkileri üzerinde toplanan Kürt rejisör Nizamettin Ariç'in yapımı "Beko İçin Bir Türkü" filmi ile ilgili sayın Nizamettin Ariç'in görüşlerini aldık. Özetleyerek sunuyoruz.

"BEKO İÇİN BİR TÜRKÜ"

Röportaj : Rojda Jîr

Sayın N. Ariç, "Beko İçin Bir Türkü" filminizin Avrupa, Amerika ve diğer kıtalar kamuoyundaki yankuları hakkında bilgi verebilir misiniz?

N. Ariç: Film geçtiğimiz yılın Ağustos ayında ilk kez Venedik Film Festivalinde gösterildi. Festivalin film eleştirmenleri bölümünde (Film Eleştirmenleri Bölümü her yıl ilk kez film rejisörlüğünü yapanların içerisinde seçiliyor.) 12 filmden birisi seçilip yarışmaya layık görüldü.

Aslında bu 12 Film içerisinde girmek bile başarı sayılıyor. Venedik Film Festivali, biliyorsunuz dünyanın en önemli, en eski üç festivalinden biri sayılıyor. İlk olarak orada başladı, oradan sonra Kanada, Hamburg'da ki film festivallerinde yer aldı. Daha sonra Fransa'da 18 ile 28 Mart arasında İnsan Hakları Film Festivali yarışma bölümünde oynadı. Ve orada Spesifik Jüri ödülünü kazandı.

Sizce, özet olarak "Beko İçin Bir Türkü" filmi nasıl bir film?

Genel olarak yüzde yüz diyebileceğim pozitif bir film, yani pişmiş bir film, belli bir kişiliği olan bir film, anlatmak istediği ortada olan bir film. Çok önemli film eleştirmeleri tarafından olumlu bulundu. Şimdiden ikinci filmim merakla bekleniyor diyebilirim.

Filminizde bir Kürt gencinin TC ordusunda askerlik yapmak istememesini, militarizme alet olmamasını işlemişsiniz, bunu biraz açıklayabilir misiniz?

N. Ariç: Film anti-militarist bir film. Filmde, militarizmin

Filmin bir sahnesinde Nizamettin Ariç.

Kürt halkı üzerinde bıraktığı izler, militarizmin Kürt halkı için ne anlama geldiği, askerliğin, askere gitme olayının Kürtler için ne anlama geldiği konuları açık bir şekilde işleniyor.

Bence Kürt halkı şimdiye kadar anti-militarist idi. Bundan sonrada bu karakterini sürdürmek zorundadır.

Zaten film, sadece Kürtler üzerine uygulanan militarizmi değil, genel olarak Ortadoğu'daki halklar üzerine uygulanan militarizmi anlatıyor.

Filme pasifist denilebilir. Yani Ortadoğu'daki düşünce tarzlarını düşünürsek, militarizm, Fundamentalizm (Asilcilik) ve dincilik vardır. Bu üç akımdan Kürt halkı uzak durmak zorundadır. Ama şimdiden dincilik ve Fundamentalizm Kürt halkına bulaştırılmak isteniyor. Ya da Kürt halkının içinde bulunduğu

durum bu düşüncelerin vücut bulmasına müsait.

Anti-militarizm anti - fundamentalizm ve anti-nasyonalizm filmin konusu olan üç önemli noktadır. Bu üç düşünce şablonunu düşünürsek, onun dışındaki düşünce tarzlarına ne kadar ihtiyaç olduğu ortaya çıkar.

Pasif düşünen insanlarda olmalı. Şimdiye kadar kalıplaşmış üç düşüncenin dışında düşünce de lazım. Çünkü, pasifizmin dışında da Ortadoğu'ya düşünceler gitmeli. Bizler, bırakın Ortadoğu'yu, kendi halkımıza farklı düşünceleri götürmeliyiz. Kürtler her düşünceye açık olmalı. Şimdiye kadar Kürtlerin araştırma, üretme şansları yoktu. Fakat şimdi yavaş yavaş Kürtlerde bu düşüncelerin dışında düşünceler üretiliyorlar, üretmek zorundalar.

Artık gerek genel anlamda, -sınıfsal ve ekonomik anlamda-

olsun ve gerekse de henüz problem gibi görünüp berraklaşmamış global problemler olsun, dünya ve ülke sorunları Kürt halkının gündemine, yaşamına girmek durumundadır. Yani sosyalizmin içinde bulunduğu sorun ve problemler, kapitalizmin sorun ve problemleri, üçüncü bir yolun getirip götürecekleri, doğa problemleri, doğanın kirletilmesi vb.... İnsanları sosyal, siyasal şeylerin dışında ortak bir yere götüren, ortak olan doğal problemler... Bilim adamlarına bakılırsa 30-40 sene sonra ülkemizde, dünyamızda yaşam çok daha başka boyutlara ulaşacak. Şimdi Avustralya'da, Yeni Zelanda'da insanlar güneşten saklanmak zorunda. Bu tür sorunlar, istesekte istemesekte bugünden Kürt halkının gündemine girmek zorunda. Bence Kürt halkı özgür düşünen, rahat düşünen bir toplum. Kürt halkının geleneğinde vardır. Bu geleneğinde, doğasında olduğu gibi Kürt halkı özgür kalmıştır hep. Bu özgürlük de Feodal sistemden kaynaklanıyor. Aşiretçilik çok önemli rol oynuyor. Düşünün köy köy, kasaba kasaba, şehir şehir, bölge bölge Kürdistan'da çeşitlilik vardır.

Bu çeşitlilik de kendine göre bir özgürlük getirmiştir. O yüzden totaliter bir sistemin Kürt halkı içinde, üzerinde bir yeri yoktur. Totalizme Kürt halkı kültür olarak geçmişinden beri karşıdır. O yüzden Kürt halkı yeni düşüncelere, fikirlere açıktır. Bu filmde de böyle bir açıklık vardır bence. Yani ad koymada, mesela problemlere ad koymada. Adı üstünde, Kürt halkının, kişilerin, çocukların, kadınların problemleri... Film herhangi birini alıp kahraman yapmıyor. Kahramanlığa karşı film. Filmin kahramanları çocuklar, yaşlılar, kadınlardır. Bunlar filmde kahramanları. Bunlar zaten kültürü yaratan, doğuran.

Elindeki silahla kavga eden insan kültür yaratmıyor. Kürdistan'da hiç bir zaman onlar kültürü yaratmadılar. Dünyada da onlar yaratamadılar kültürü. Kültürü yaratan bu insanlardır, Kürt hal-

kıdır. Yaratan ve devam ettirendir.

Filminiz Kürtçe çevrilen ilk film. Filmde Kürt dili çok yalın, çok berrak işlenmiş. Kürdistan'daki yaşamı, ızdırapları film anlaşılır kılıyor. Bu konudaki görüşlerinizi alabilir miyim?

N.Ariç: Benim için filmi Kürtçe yapmak çok önemliydi. Ben Avrupa'da ana dilimi öğrenmeye başladım. Benim gibi ana dilini Avrupa'da, yani sürgünde öğrenen bir yığın insan var. Bir yığın insan kendi ana dilini kendi ülkesinde, yani Kürdistan'da konuşmuyor. Ben de bunlardan bir tanesiydim.

Benim dilim, benim kültürüm benden zorla çekilip alındı. Ben sürgünde kültürümü yeniden kazanmaya başladım. O yüzden benim için filmin dilinin Kürtçe olması çok önemliydi. Yani benim kendimle olan sorunum birazda. Ve benim Kürt halkına olan inancım, güvenim sonsuz. Kürt halkının diliyle herşey yapılır inancındayım. Film de yapılır, politika da yapılır, bilimde yapılır, yani herşey yapılır. Bu güven bende olduğu müddetçe yapacağım herşeyi, dilimle yapacağım. Tabii filmin Kürtçe olması zorlukları da beraberinde getirdi.

Bu filmi Türkiye'de çektikleri gibi, herhangi bir şekilde çekip, Kürtçe düblajda yapabilirdim. Değil. İşte Türkiye'de Türk sanatçılarla, Türk insanlarıyla iki tane film çekildi. Üzerinde Kürtçe düblaj yapıldı. Oldu Kürt filmi! O zaman bir İngiliz, bir Alman filmini alıp üzerine Kürtçe düblaj yapıp Kürt filmi de yapılabilir. Böyle olmaz.

İnsanlar konuştuğunda, iliklerine kadar özgünlüğü duymalısın. Benim parolam bu. Ve Kürt insanıyla yapılabilir bu. Ben her zaman diyorum: Kürtler için de yağız delikanlılar, çok güzel kızlar, çok güzel çocuklar var. Diğer uluslarda da var, Kürtlerde de var. Bu insanlarla çok güzel filmler yapılabilir. Çıkan eleştirilerde ortak yan filmin doğal olduğu yönündedir. Çocuklar, kadınlar abartısız, tiyatrosal olmadan çok doğal, inandırıcı ve yalın olarak rollerini üstlenmiş-

tir. Sinemanın yapması gereken zaten bu. Türk filmlerindeki tiyatrosallığa bakın bir. Yani izleyici başından birçok filmi çözüyor. Çünkü oyuncular maymun gibi perde de oynuyor. Bu, Türkiye'de Kürt filmi olunca daha da gülünçleşiyor.

Bence filmin Kürtçe olması, Kürt insanıyla oynanmasından dolayı böyleşi kazanımlar oldu.

Beko İçin Bir Türkü filmi gösteriyor ki, Kürtlerle çok güzel şeyler yapılabilir. Kürt insanıyla, Kürt diliyle çok güzel değerler yaratılabilir.

Filmin bir eksikliği yok. Ama kendisine has problemleri var. Dilimizi şimdiye kadar kullanamamışız, geliştirememişiz. Ama ilk adımları atmak zorundayız. Bu iltir. Bundan sonra da olacaktır.

Filminizde Kürt insanına uygulanan zulmü, onun yaşamını. ve en önemlisi de bir insanlık dramı olan Saddam'ın Güneydeki Kürtlere uyguladığı Halepçe katliamını hatırlattınız. Oradan da Avrupa'ya ve siyasi mültecilik hayatına yer vermişsiniz. Sizce filmde Kürtlerin yüz yüze olduğu baskılar vs. yetince verildi mi?

N. Ariç: Bence en önemli soru bu. Birçok insanında bunu bilmesini istiyorum.

Kürdistan'daki zulmü, aktüel baskıları ve günümüzde yaşanan problemleri yansıtmak istemedim. Yani TC ordusunun Kürt halkına yaptıklarını taklit edebilmek, filmsel olarak canlandırmak mümkün değil. Kürt insanına yapılan baskı ve işkenceleri ifade etmek mümkün değil. Çünkü Kürt insanını aşağılamak için akıl almaz yöntemler uygulanıyor. Yapılanlar Kürt insanının onurunu kırmak, aşağılamak için yapılıyor. Kendine olan güvenini sarsmak için yapılıyor. Bizi kişiliksizleştirmek için yapılıyor tüm bunlar.

Ben bir Kürt sanatçısı olarak nasıl Türk ordusunun yaptığı şeyleri taklit edebilirim? Mümkün değil. Bu nedendir ki kendime yeni ber realite seçtim. Bu demek değildir ki, TC halkıma hiç birşey yapmıyor! Değil, ama

"Beko İçin Bir Türkü" filminden bir sahne

onu göstermenin başka yolları var. Sinema ile onu göstermek mümkün değil. Gülünç olursun. Çünkü Türk ordusunun, özel timlerinin gidip insanlarımıza bok yedirmesini, hamile bir kadının çocuğunu düşürünceye kadar oynatmalarını, saman yedirmelerini, işkence yapmalarını gerçekçi olarak verebilmek... Buradaki oyuncularla bunu yapmak mümkün değil. Bunu oradaki insanlar yapabilir.

Ve benim aldığım kültür, benim aldığım saygı ve insancıl düşünceler bana bu tür şeyleri yapmaya izin vermiyor.

Böylesi olayları ancak belgeleme ile anlatabilirsin. Konulu filmle değil. Dökümanter (Belgesel) filmle bu olanaklıdır.

Dökümanter film yok Kürtlerin elinde, yapanda yok. Film yapan insanlar çoğaldıkça (Konulu film) insanlar başka şeyler de isteyecek. Kürdistan'da yaşanan olaylar, dökümanter filmcilerin ilgili alanını kapsayacağı işler. Gitsinler işte canlı çeksinler. Öyle değil. Biz konulu sanat filmlerini kendimize bir realite olarak seçmek zorundayız.

Filminizde şiddet öğesi yok gibi. Veya Kürt kadınına filmde ağırlıklı yer verilmiş. Bunlara ilişkin söyleyecekleriniz var mı?

N. Ariç: Action (şiddet) ve kana gitmeden. Action ve kan filmlerini en iyi Amerikalılar yapıyorlar. O bizim sinemamız olmamalı. Bizim sinemamız kendi kişiliğimizden, kendi tarihimizden, kendi kültürümüzden kaynaklanmalı ve bizi anlatabilmeli.

Bizden bir şeyler olmalı sinemanın içinde. Bence "Beko İçin Bir Türkü" bunun başlangıcıdır. Bilinerek yapılmış bir iştir. Kürt sinemasını aramadır. "Beko İçin Bir Türkü"de Kürt insanına has şeyler vardır. Görsel problemlere bakış olsun, sinemaya bakış olsun, insan tiplerine bakış olsun... İnsanların asil yanları beni ilgilendiriyor. Ve ben insanların bu yanlarını işlemeye çalıştım. Türk sinemasında işlenmemiş şeyler, Kürt halkını işleyen Yılmaz Güney'in filmlerinde dahi işlenmeyen şeyler var filmde. Kürdistan'da kadının rolü şimdiye kadar sesini çıkaramaz, zavallı, eve erkeğe aittir. Hep böyle işlendi filmlerde. Benim kendi ailemde kadının çok önemli bir rolü var. Bu biz Kürtlerdeki pozitif yanlardan bir tanesidir. Neden bunu işlemeyelim. Kadının Kürt halkının kültüründe çok önemli bir yeri var. Filmde kadın rolü çok büyüktür. Bunları ancak Kürtler yapabilir.

Sadece Kürt insanına yönelik mi film yapıyorsunuz, yoksa farklı amaçlarınız da var mı?

N. Ariç: Tahmin ediyorum "Beko İçin Bir Türkü" filmi diğer Kürt filmi yapacak Kürt insanı için örnek olacaktır. Kürt insanı daha derinlerde olmalı. Ve sadece Kürtlere film yapılmaz. Kürt insanını anlatan filmler yapılmalı. Bizde insanlığın bir parçasıyız. İnsanlığın kültürünün bir parçasıyız. Bizim sorunlarımız bir başka ülkede, başka insanları da ilgilendiriyor. Ama öyle bir düzeyde yapılmalı ki, o insanlarda bu sorunları paylaşabilmeli seninle. Yani Kürt sineması olmalı fakat, sadece Kürtlere değil... Evrensel sinemanın dili yoktur. Evrenseldir sinema. O yüzden evrensel dili tutturmak gerekiyor. Bu diğer sanatlardan sinemayı ayıran en büyük özelliklerden bir tanesidir. Sadece Kürtler için film yaparsan olmaz. Batarsın. Evrensel ulaşabilmek gerek.

Kürt dili, Kürt müziği ve Kürt kültürüne karşı Kürdistan'ın 4 parçasında yoğun bir saldırının olduğunu biliyoruz. Kürt realitesini söz de tanıyan TC'nin uygulamaları konusunda ne diyorsunuz?

N. Ariç: Bence bir şeyi unutmamak lazım. Demirel Türkiye'yi daha öncede yönetmiş adamdır. Demirel çok iyi biliyor: Kürt dili vardır. Kürdistan vardır. Bunu, çok iyi biliyor. Zora düştüler "Kürt realitesini tanıyoruz" dediler. İnandırıcı değil. Yani bizim geçmişi unutarak düşünmemiz mümkün değil. Geçmişi hiç bir zaman Kürtler unutmadı, unutmamalı. Çünkü Kürtler üzerinde geçmişte çok çirkin oyunlar oynanmıştır. Eğer biz geçmişi görmezsek, bugüne başlayamayız. O yüzden Demirel'in "realiteyi tanıyoruz" demesi inandırıcı değil. Kürtler uyanmak zorundadır. Bugünkünden çok daha ileri düzeyde aydınlanmak zorundadır. Ne kadar uyanıp, sorunlarını görebilirlerse, ne kadar kendi problemlerine sahip çıkarlarsa, o kadar "realite" kendini kabul ettirebilecektir. Onlar, bizim zavallı halimizde bize

birşey vermezler, bu mümkün değil. Yani biz kendi haklarımızı kendimiz almak zorundayız. O yüzden kesinlikle ben TC yetkililerinin veya Demirel'in sözlerine inanmıyorum, samimi değil. Günümüz oraya getirmiştir, Kürt meselesini. Kürt insanı uyanmıştır. Kendine göre partileri var. Kendine göre sanat veya farklı kendine göre kurumlar oluşturmaya başlamıştır. Hatta Kürdistan'ın bir parçasında devletleşme başlamıştır. Kürt halkının geldiği yer 10 sene önceki yer değil. Türkler'de bunu görüyor. Türkler bunu bizden çok daha ilerde görüyorlar. Onların yaptıkları hesaplar çok daha karmaşık. O yüzden Kürtler daha da uyanmak zorundadırlar. Eğer Kürtler uyanırlarsa onların bizim üzerimizdeki oyunları boşa çıkaracaktır. Eğer uyanmazlarsa onlar istedikleri gibi dönem dönem böyle "realiteyi tanıyoruz" gibi şeyler söyleyip, Kürtlere şekerler, akideler verip susturmaya devam edecekler. 141. 142.yi kaldıran TC yönetimi, arkasından "Terörle Mücadele Yasası"nı getiriyor. Ondan daha kötü! Demirel şimdi kasetlere izin veriyor. Ardından kasetler bugün, işte görüyoruz, Kürdistan'ın belli şehirlerinde oranın valisinin veya bilmem kiminin keyfine bağlı olarak toplanabiliyor!

Yani samimi değil. Samimi iseler gerçekten, (Kültür bakanı kendisi söylüyor. Kürtler isterlerse filmde yapabilirler diye). O zaman buyrun! Kürtler filmde yaptılar. İzin versinler de bir Kürdün filmi Türkiye'de oynasın. Buna izin verecekler mi? Tahmin etmiyorum.

Filminizde Kürt halkında, Kürt insanında varolan bir özlemi, bir isteği yerine getirmişsiniz. Burda Kürt halkının kendi dilinde çevrilmiş olan bir film, kendi müziğiyle, yani Kürt müziğiyle yapılan bir film.. Kürt insanını duygulandırdı. Kürdistan'daki doğayı da çok iyi işlemişsiniz. İlerideki planlarınız hakkında biraz bilgi verebilir misiniz?

N.Ariç: Bence böylesi bir

problem var. Mesela film festivallerinde oturuyoruz bazen, basın toplantıları oluyor. Bazen 3-5 tane diğer rejisörlerle birlikte oturuyoruz. En sonunda sorulan soru bu: "Yeni Bir planınız var mı?" diye. Yalnız dikkat ettim diğer rejisör arkadaşlar çok rahatlıkla, çok açık cevap verebiliyorlar. Öyle imreniyorum ki... Anlatıyorlar resmen ne yapacaklarını, ne edeceklerini, hatta nerede çekeceklerini...

Fakat ben "Beko İçin Bir Türkü" filmini çekip bitirene kadar, Venedik Film Festivaline katılana kadar gizlemek zorunda kaldım. Yani her zaman diyorum. Anlatılan, anlatılabilen insanların tersine bizim, biz Kürtlerin içinde bulunduğumuz konum, açık şeyler söyleyemiyoruz. Buda bizim trajedimiz. Rahatça, özgürce yapmak istediğimiz şeyleri de açık anlatamıyoruz. Çünkü olanaklarımız, içinde bulunduğumuz koşullar buna elvermiyor. Fakat diyebilirim ki, bu ilk fakat son film değil. Bu bir başlangıçtır. 2. film çalışmasını yapıyorum. Fakat ne için, ne üzerine, nerede yapacağım konusunda birşey söyleyemem.

Filmin gösterimi esnasında veya daha sonra herhangi bir tepkiyle karşılaştınız mı?

N. Ariç: Başında dedim, tepkilerin % 99'u çok olumlu. Gerek Avrupa basınında, gerek Kürt ve Türk basınında çok olumlu tepkiler yeraldı. Hayal kırıklığına uğrayanlar da var. Bunlar Rambo türü film beklentisinde olanlar. Çünkü Kürtler, nasıl söylesem, rambo gibi işleniyor. Kürtler ellerinde böyle silahlar, diğer halkların içine girip

kırmıyorlar. Tabii bir takım anlayışlar böyle şeyde istiyor. Onlar tabiki hayal kırıklığına uğradı. Yani onlara rambo filmleri yapacak durumda değilim. % 1 % 2 dışında % 99 filme olumlu baktı. Hatta filmde oynayan insanlara diğer ülkelerden rol teklifleri geliyor. Bezara Arsan, Zine'yi oynayan küçük kıza İtalya'dan film teklifi geldi. Şi-li'ye, Peter Ilintona film yapıyoruz. Filmin başrollerinden bir tanesinde ben oynayacağım. Benim kızım rolünde oynaması isteniyor B. Arsan'dan. Yani çok olumlu eleştiriler var filmle ilgili. Filmde oynayan insanlar profesyonel oyuncu gerçekten. Bunlar bizim Kürt oyuncularımız.

Bunun içinde Kürt filmi yapanların en büyük olması lazım. Kendi halklarına güvenmeleri şart. Genel olarak sonuç pozitif.

Sayın N. Ariç Newroz dergisi aracılığıyla Kürt halkına vermek istediğiniz bir mesajınız var mı?

N. Ariç: Bir kere Newroz dergisine uzun ömür diliyorum. Bu çok önemli. Newroz gibi dergilerin yaşaması şart. Newroz gibi dergiler ne kadar çoğalursa o kadar umudumuz artar. Newroz gibi dergilerin sadece bu şekilde kalmamaları, kendilerini geliştirip, daha da modernleştirmeleri, Kürt diline dönmeleri beni sevindirir.

Dilin Kürtçe olması çok önemli. Kürt sineması nasıl ki kendi dili olabiliyorsa, Kürt dergisi de Kürt dili olmak zorunda.

Bu söyleşiden dolayı size çok teşekkür ederim.

N. Ariç: Bende teşekkür ederim, başarılar dilerim. ■

"Beko İçin Bir Türkü Filmi"nin

Almanya'da gösterime girdiği kentler:

MANNHEİM
KASSEL
LÜBECK
KAISERSLAUTEN
SAARBRÜCKEN
BREMEN

MÜNİH
STUTTGART
HAMBURG
HANOVER
ESLINGEN
KIEL

Enstûtîya Kurdî 17 ê Nîsanê kongreya xwe a giştî civand. Wekî tê zanîn Enstûtî di sala 1992 ê de hatîye damezrandin. Temetê sal û niv di ser damezrandina Enstûtîyê de borîn lê belê bi temamî "bala" rewşenbîrên Kurdî nekêşa. Damezradoxên Enstûtîyê ji bo kongreya dawî gazî ji tev konevanan şand ku bîna tîkîlî xebatên Enstûtîyê bibin. Lê dîsan me dît ku, hêştê rewşenbîr bi temamî li kongreyê nînin. Vê rewşê bala me kêşa, me xwast li gel radeyarek Enstûtîyê sedemên nehatina rewşenbîran û rewşa enstûtîyê peyivîn. Damezradoxê Enstûtîyê Zimanzan Feqî Huseyn pêşniyara me qebûl kir. Ev suhbeta hanê me di mala Feqî Huseyn de kir. Ji bo xwendevanên xwe pêşkêş dikîn.

"DÎ QELBÊ MÎN DE KOMKÎRÎN HEYE"

-Birêz Feqî Huseyn, nasbûnîya te li gel zimanzanîyê çi dem dest pê dike? Ji kerema xwe hinik ji xwendevanên Newrozê re qal bike.

Feqî Huseyn: Nasbûnîya min li gel zimanzanîya zimanê Kurdî ji medresê destpê dike. Di medresê de gelek caran min û feqeyên hevalengeşî li ser ziman dikir. Min ji wan re digot çima, pirtûk bi zimanê Erebbî, bi zimanê Tirkî hatîne nivîsandin, çima bi zimanê Kurdî nayên nivîsandin? Van hevalan ji xwe re laqêdî bi vê gotina min dikirin, di gotin: "Qey Kurdî jî zimanê ku pirtûk bi vî zimanî bîna nivîsandin" Wî demê di dest me de "mevlîd" a Melayê batêyî, "Nûbar" a Ehmedê Xanî hebûn. Min ji hevalên xwe re va digot. Lê belê gorî hevalên min ev pirtûk mirovên mezin nivîsîne, em nikarin tiştek wusa bikin. Bi kurte birî di nakokîyan (çelişki) medresê de van mereqa ziman xist dilê min.

- Gorî zinîna min we ev xebatên xwe di paş sazkirina Nevanda çanda Mezopatamya, xistin nav xebatên Navendê, A din, ji Enstûtîya Kurdî re bûyî damezradox. Ev hev nas kirin çewa çêbû, we li ser çi şarî Enstûtî damezrand?

Feqî Huseyn: 1992 ê de dema dê Navend bihata damezrandin, hevalan ez gazî kirim Stanbol. Di xwast ji navendê re bibim damezradox. Lê belê du pirtûk di destê min de bûn pêwîst bû min ev pirtûk xelaskiribûna, ji ber hindê di destpêkê de min nikarî bîm. Paş de Navenda çanda Mezopatamya hat demazirîn. Lê nihêrî pîrr rind di xebitî û min bawer kir ku ihtîyacîya wan bi min heye ji wir paş de ketim nav xebatên Navendê. Xe-

batên damezrandina Enstûtîya Kurdî, di paş navendê cihê xwe girtî dest pê dike. Rojekê ez û Îbrahîm Gûrbûz bi hev re peyivîn. Em hemfikir bûn ku xebatên me pêwîstîya enstûtîyê şert kirî ye. Me ev fikre ji hevalên din re jî vekir. Temetê çilpêncî mirov berhev bûn ba hev di civînek bi xwerinde biryara damezrandina Enstûtîyê a Kurdî hat wergirtin. Em neh mirov bûn damezradoxê Enstûtîyê. Rehmeşt Mûsa Anter jî di nav van neh damezradoxan de bû.

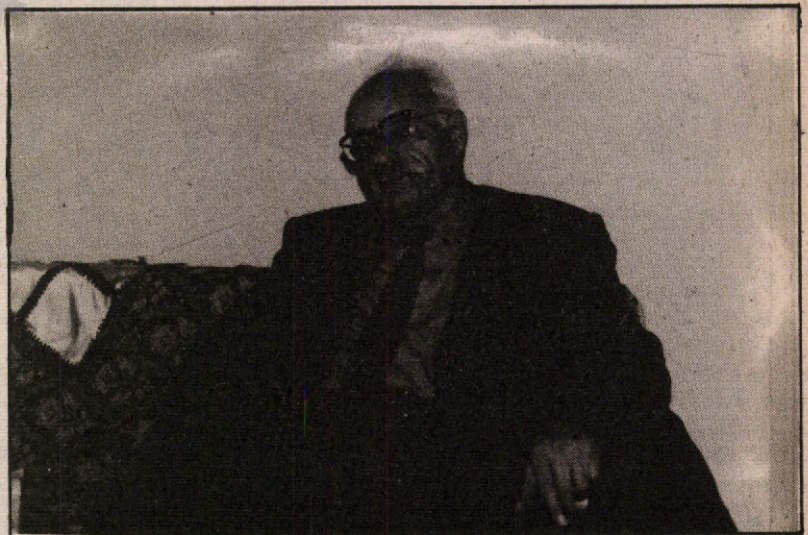
- Şîra Enstûtîyê çi bû? Çi bû Enstûtî evqas ji wêjeya Kurdî, ji dîroka Kurdî, ji çanda Kurdî, anku ji xebatên akademîk ên lîser Kurdan tîna kirin re pêwîst kirî? Pêşîyê tehlîla we çibû?

Feqî Huseyn: Niha, enstûtî; dema teşkilatek dê bête danîn ku ji bin karê xwe nikare derkevî. Xestexanekî ku ji binê şuxulekî nikarî derkevî. gava ûnîversîteyek ji binî

karekî nikarî derkevî, Enstûtî di binyayê xwe de hemî karî di bişkêv e. Yanî wezîfeya enstûtîyên vaye ku teqîr bike. Yanî lêkolîn bike, ji kûratî hilde bîne. Mesala niha hinik enstûtîyên dersdanê jî hene, lê belê bi zêdehî wezîfa enstûtîyan lêkolîn û hûrniherî (inceleme) kirin in. Yanî Enstûtî ji lêkolîn û hûrniherînan ku li ser Çanda Kurdî, Wêjeya Kurdî, Dîroka Kurdî dê lîser bîne kirin pêwîst bû bê damezrandin. Şîra enstûtîyê vabû. Vaye.

- Enstûtîya Kurdî va salek borî hatîye damezrandin, lê belê di vê navberê de hêştê tu pêkîyê xwe nedaye. Tu efrandê enstûtîyê derneketin. Çima di vî demê borî de enstûtî nebûye enstûtî, anku cihê layîqê xwe negirtî ye?

Feqî Huseyn: Pêşîyê vê çewtîyê durist bikim. Enstûtîya Kurdî cihê layîqê xwe girtî ye. Eger bi

Zimanzan Feqî Huseyn Sağıç

min bûya pêwîst e di paş sê-çar sa-
lan de enstûtî eseran derfîne. Enstûtî nikare xeletî bike. Ancax ji bo gotinên hinik kesan bê birîn niha pirtûtek li ser Alfebeya Kurdî hatî ye amadekirin. Dê di demek kin de bê weşandin. Ev jî ne li dûv dilê min bû. Enstûtî divê di karê xwe qadan ji çewtîyan re nehêle vebin. Ecele hemî deman sedemê çawtîyan in.

- *Birêz Feqî Huseyn, di dîroka me Kurdan de parçe parçe bûn pîrin. Bi teybetî di aliyê konevanîyê de ev parçe parçe bûn pêkir xwe dîyar dike. Em Kurd di aliyê konevanîyê de herçiqas dûrî hev nebîn jî dîsan bi ba hev ve nayên. Yek jî di destpêka van xebatên li ser çand, wêje û dîroka xwe dikin mîna fêla me di konevanîyê de ji xwe re girtî li vir jî nayên ba hev. Bi nihêrê va temetê sal û niv deye yek navenda çandê, girêdayî vê navendê enstûtî, weqfa Kurdî û weqfa maf û azadîyên Kurdî hatîye damezrandin. Xebatên van bi tubayî li ser çand, wêje û dîroka Kurdan e. Lê mixabin tu ji van hêsta di alanê xwe de negihîştîye têrbûnî ye. Qanûnên KT ji hinan re destûrî nade, ji tuyan jî re rewşenbîrên Kurdî nayên ba hev. Ev cudabûnî bêşik dibe astengê hilberînê. Sedem jî cudahîyên konevanîyê ne. Rastîn me hêsta fêma xebatên di alî çandî, wêjeyî, dîrokî de tîn kirin nezantî ye. Çand, wêje, dîrok û wd. malê gelin. Lê belê rewşa heya îro em tede cuda ye. Ev berî çend rojan kongreya Enstûtîyê hat çêkirin, tev rewşenbîrên Kurdî gazîkirî vê kongreyê bûn. Lê dîsan tev nehatibûn. Li gorî dîtina min ev pêngavek herî başbû enstûtîyê avêtî. Divê meselê de yekîlî pêwîst e. Lê belê hêsta ev yekîlî tune. Li vir kêmasîyek heye, ev kêmasî çî ye? Anku, sedem çî ye, ecebe di destpêkê de çewtîyek hat kirin, ji we di pirsim, sedemên vê cudabûnê çin in?*

Feqî Huseyn: Ez vê tiştê temamen normal dibînim. Tu di bêjî rewşenbîrê Kurdî ez jî di bêjim xwendîyê Kurdî, lewra nikarim ji xwe re bêjim rewşenbîr. Em Kurdê xwendî ne. Anku hêsta em nebûne rewşenbîr. Eger di navbera me de yekîlîyek hebûya, çar navend, çar enstûtî, çar waqif nehatibûna saz-
kirin va dê tiştik pîrr ecêb bûya. Lewra kolefî bindestî, xelkê

mêtingeh li pê hev naçin. Xelkê mêtingeh li pê axê xwe diçin. Di navbera xelkê kole de tîfak zû bizû çênabe. Dema di navbera xelkê kole de yêkbûyîn çêbû, êdî kolefî namîne. Êdî ji miletên serdest tê hesêb kirin. Vêca gereke em bi zannin miletê paşvemayî, bindest jî, miletê pêşveçûyî gelekî ferqîre. Dixtorê welatê pêşveçûyî jî dixtorê welatê paşwamayî pêşveçûyîre. Evukatê welatê pêşveçûyî jî evukatê welatê paşvemayî pêşveçûyîre. Gayê wî, kerê wî, hespê wî, segê wî jî ên welatê bindest, paşvemayî pêşveçûyî tir in. Bi nihêrê rolên segên miletên Ewropayê di sînemayan de di wergirin (bi ken) û ji reş û sorên me çêtir rolan pêktînin. Lewra segê miletê pêşveçûyî ye. Vêca li vir dijminê me yê welatê me mêtingeh kirî paşvemayî ye û em jî di bindestî van paşvemayîya de dijîn. Yek sedem vaye ku em zû bizû nayên ba hev, dema hatin ba hev em êdî bindest nabin.

- *Lê belê êdî ji me re ev yekîlî tiştê herî pêwîst e. Ji xwe hejmara rewşenbîrên me.-Hûn di bêjin xwendeva- pîrr kême e. Divê xebata akademîk de ev salek borî, vê tiştê mereq dikim, gazîya dawî çima di serî de nehat kirin, anku çima tev rewşenbîr sala borî nehatin gazîkirin? Pêwîst bû salek di vê navberê de bibore?*

Feqî Huseyn: Esil min bersîva vê pîrsê berî niha dabû. Lê belê têrê nekir. Miletê kole, paşvemayî nikarê pê hev re biçê. Ev gotinekî ilmî ye. Feqet, ez jî te re di bêjim; heya 1970 ê xortê me yê şîyar, ewên di ûnîversîtan de di xwend, derketin heryekî partîyek vekir. Her yek bi şiklekê de diçû. Mesele di navbera hinik çepên me de du fikir hebûn, hindikan di got "Mao Çe Tung" hindika jî digot "Mao Ze Dung" li ser vê yekê digot xêr fikra ma ne ji hev e. Wan digot "Mao Ze Tung" e. Li ser vê gengeşîyê du grub hebûn. Hin Mao Ze Duncî bûn, hin Mao Çe tungcî. Heya 71 ê domand. 71 ê em tev ketin hepsa Dîyarbekrê. Li vir hinik çepên Tirk jî hebûn. Di vî demî de Îsmail Beşikçî jî girtî bû. Îsmail Beşikçî ji min re digot: Hûn xeletî dikin, hûn tev mesele di alî çînatî de werdigirin destê xwe, lê mesela we bi tenê ne girêdayî çîne ye. Ev gotin bi dilekî şewat digot Beşikçî.

Mamoste pîrr rast digot, di tevgera şoresê de paş 71 ê şoresgerên me mesela netewî wergirte destê xwe, heya wî demî ev şermek pîrr mezin bû.

Piştî efûya 74 ê êdî kovar derketin herkesekî mesela Kurdî qebûl dikir. Cudahî di serî de di nav konevanên me de hene. Pîrr serî heya îro di dome. Ji bona rabûna vê pîrr serîyê pêwîst e di mûsteraçên asgarî de bîn ba hev, lê heya niha tev azamî mûsterekên dixwazîn. Anku, ev tiştê ku, di sosyalîzmê de jî tune, di komînîzmê de heyî tê xwastin. Miletê kole di mûsterekên azamî de nayê ba hev ancax di mûsterekên asgarî de bê ha hev.

Feqet, di van rojan de derfîyek li ber vê yekê vebûyê. Emê hêvî bikin ku bîn ba hev. Berî jî ev daxwazîya min e ku konevanên Kurdî bîn ba hav. Lê bi hevîyê çênabe. Di bawerîya min de hêş me ev sefha hanê neqetandî ye. Ku bîn ba hev û ji hev cuda neçin.

- *Li vir dixwazim pîrsê ji we bikim. Ev tiştê em niha behs jê re dikin hêdî hêdî çêdibe. Li gorî dîtina we, ev hevrebûn, ev yekîlî rîyek çewa ji xwe re danî dê bi dome?*

Feqî Huseyn: Di mesela dîyalektîkî de tiştê weha heye, çelîşkîya xîmî û nakonîya serî. Em dikarin di nakonîyên serî de bîn ba hev. Mînak li tevî mirovek nebaş rêvingî dikî, di rê de hinik dixwazîn we bişelînin. Hûn bi hev re li dijî disekin. Va nakonîya serî ye. Lê belê mixabin evêya hêsta di navbera me de çenebûye. Temenîya min vaye ku ev pêvajoya destpêdike dombike. Di van rojan de hinik serok li Sûrîyê hatin ba hev, dîsan li Enstûtîyê hinik ji me hatin ba hev.

- *Anku, îro rewşa xebata çandî, xebata lêkolînanîyê bi temamî girêdayî rewşa konevanîyê ye. Eger di alî konevanî de yekîlî çênebe di alî xebatên din jî de yekîlî çênabe? An xebatên çandî, yên lêkolînanî xweserî xwe ne?*

Feqî Huseyn: Xweserî xwe nîne. Di dinê de tu tişt xweserî xwe nîne. Hertîştê girêdayî hev e, di binî de girêdayî hev e.

- *Di vî pêvajoyê jiyayî de herî*

geşbûnî çêbûn. Yek ji van geşbûnîyan li ser xebatên akademîk çêbû. Kongreya Enstûtîyê hat çêkirin, damezradoxên Enstûtîyê gazî tev konevanîyan re kir ku bên li enstûtîyê xwedî derkevin. Va bêşik pîyek û başbû hatî avêtin. Yek, hûn bawer dikin ku ji tev konevanîyan mirov bên li enstûtîyê xwedî derkevin, du, eger tev rawestbîrên Kurdî bên ba hev dikarin çî bikin, di bin sîwana enstûtîyê de? Dê çi qas hilberîn hebe.?

Feqî Huseyn: Heta niha di Navenda Çanda Mezopotamya de hinik xebat çêbûn. Bi nihêrin misoger e ku ev mirovên navendê de di xebitîn, xwedî konevaniyekê ne, lê belê kesê ji van heta niha konevaniya xwe ne kişaye navendê. Lewra hedefa navendê cuda ye. Li aliyek din xebat dike. Zarokên kê hatibûna navendê ferqî di navbera van de çênebû ye heta niha û ev rewş dê wusa bi dome. Enstûtî jî wusa ne. Aleqa wê ji konevaniyê tune ye. Malê gel e. Li ber çanda gel di gere. Çewa ku çekdarî de xort ji bo gelê Kurd di şer deye. Ev jî bo çanda Kurdî di xebat daye. Eger hêştî xwendîyê Kurd lê xwedî dernekevi ev heqeret e.

Evên ku heta niha di Enstûtîyê de cîh girtî xwedî konevaniyekê ne herkesek hes ji partiyekê dikin. Lê belê ji doza xwe re sadiqin. Yên dê ji niha paşde jî bên gereke konevaniyên xwe neyînin. Va derî ji hemî Kurdan re vakirî ye. Ew kesên li ser çandê, wêje, dîrok û hunermendîya netewî di xebite bila bên derî heta paşîn li ber wan vekirî ye. Enstûtî sazumanekî zanistî ye. Aleqa wê ji konevaniyê tune ye. Heta niha nehatina wan dîsan xeta ye.

Feqet, sedem ne gelek li dûr e. Heta niha eger em nehatibîn ba hev ev girêdayî çavnebarîya bindestîyê ye. Ev çavnebarîyê nehiştî ye em bîne ba hev. Ev derîyê paşîn hatî vekirin em dixwazin zêdetir vebin. Em çêtir nêzikî hev bin. Emê çanda xwe a netewî bi hev re derêxîn, emê dîroka netewa xwe bi hev re bişkêvin. Ev daxwazîya me ye.

- Ev daxwazîya me tevan e. Hûn bawer dikin di demek kin de Enstûtî dikare çî xebat bike? .

Feqî Huseyn: Di demek kin de tu bawer bikî enstûtî nikare tu xebatên baş bike. Di dest me de hinik eserên kevin hene, lê belê amedekariya van ewqas nehêsan e. Eger ez li ser navê xwe van eseran bidim çapkirin, çewtî tê de hebin jî xelk dê bêje Feqî Huseyn çewtî tê de kirî ye lê eynî tişk ji bo enstûtîyê nayê gotin. Anku, divê enstûtî çewtî qebûl neke. Lewra îmtiza enstûtîyê dera lê bê xebitandin pêwîste çewtî lê tunebin.

Esil dixwazim vê ji te re bêjim. Enstûtî heta du-sê salên din nikare eserên baş û ji dil bide. Eger ecele li ser bê kirin tirsî min heye ku xelqî dê bînin kirin.

- Enstûtî di vê navberê de li çar aliyên welêt dixwaze çî xebat bike? Mînak ji bo xebatên pêwîst divê li başûr gerek li rojhelat, gerek li rojava, gerek li bakur şubeyên enstûtîyê hebin. Xebatek wusa di bernameya enstûtîyê de heye?

Feqî Huseyn: Belê di melheza damezradoxên enstûtîyê de tişteke wusa heye, ev biryar îro jî armanca yekem e. Lê belê ev tev girêdayî aboriyê ye. Eger enstûtî di alî aborî de îmkanan ji xwe re peyde neke, nikare tu tişt bike. Enstûtî herçiqas damezrek di ser Navenda Çanda Mezopotamya de be jî gorî qanûnên KT gîredayî Navendê ye. Aboriya Nevendê jî pirr jar e ku destekê baş jî enstûtîyê re bike. Yani aboriya enstûtîyê divê di demek kin de bê berhevkin. Mînak ez roj biroj li enstûtîyê me lê belê temamen ji kîsê xwe mesref dikim. Mesele min 700-800 hezar panqonot diravê emeklîyê heye, hinik min Îdare dike. Lê hinik heval hene ku êvarîyan nikarin ji malbatên xwe re kiloyek şekir bibin. Eger enstûtî nikare zikê xebatkarê xwe têr bike ev xebatkar jî hunerên xwe gişt nikare ji enstûtîyê re bide. Dinav van zorîyan de niha biryar heye ku enstûtî şubekê li başûrê welêt veke.

Armanca esil vaye ku em enstûtîyê ji wêjeyê re, yekê jî dîrokê re, yekê jî çandê re vekin. Eşkere ye ku enstûtîyêk têra van xebatan nake.

- Birêz Feqî Huseyn, em hatin dawîya suhbeta xwe, ji bo xebatên enstûtîyê, ji bo hevalên ku heya ni-

ha têkilî xebatên enstûtîyê nebûyîn. Dawî divî zirofî de pêvajoya destpêdike di alî konevaniyê de destpêka herî geşbûyîniya ye, ji gelê Kurd û pêşengên gelê re di navberîtiya Kovara Newroz de mesajek te hebe fermo, teksîrîyê nekin.

Feqî Huseyn: Berî niha di suhbeteke xwe de min ji tere got, di gelê min de komkirin heye. Di dinyayê de tiştên kêfa min jê re tê mêrî ne. Ji heywanan heta ji mirovan jî kêfa min bi mêrîyan xweş e. Tev bi hev re xebat dikin, sekinîn jê re tune, di pê hev de diçin. Ne betalî jê re heye ne jî cudahî.

Xwestina min ji Kurdan, ji xwendîyê Kurdan, vaye ku bicivin ba hev. Ji bo rizgarkirina Kurdistanê bînin ba hev, bi hev re bi xebitîn. Ji hev re bira bibin, mitleq bizanin ku Kurd e dostê Kurdî, Kurd e birayê Kurdî ji bo rizgarkirina welêt yêkîfî şert e. Pêwîste em direngî nemînin.

- Mesajekî te ji bo xwendevanên Newrozê hebe, formo!

Feqî Huseyn: Ez di Navenda Çanda Mezopotamya de di xebitîm, kanê ji bo min Kovara Rewşen çî ye, Kovara Newroz jî eynî ye. Xwestina min ji xwendevanên Kovara Newroz vaye, li xwe xwedî bin. Li çanda xwe xwedî bin Mixabin ku kovar û pirtukên li ser Kurdan tînin weşandin bi layîqî nayên xwendin. Konevaniya şexsên van pirtûk û kovaran di weşînin çibe, bila ewbe ev kovar û pirtûk layîqî xwendin in. Bi xwînin, lê ne jibo gengeşîyên xera kirina hev. Heta niha karê me tevan vabû ku çewtîyên hev derînin û hevalê xwe raste rêyî çewtîyan bikin. Pêwîste êdî em dest ji vê bi hêlin. Eger çewtî hebin li ser zêdekirina van çewtîyan ne gerin. Rexne mitleq pêwîst e lê belê ne ji bo xera kirinê, ji çêkirinê rexne pêwîst in. Heta va wusa neyê kirin yêkîfî jî çênabe, Kurdistan ji rizgar nabe.

- Ji bo vê suhbeta te a hêja ez li ser navê Kovara Newroz gelek sipasî dikim.

Feqî Huseyn: Esil ez ji we re jî bo vê fersendê sipasî dikim. Di xebatên xwe de serfiraz bin. ■

ROJA YÊKITÎ BÛNÊ A KARKERÊN DÎNÊ

YEK GULAN HAT

Merheba!...

Cejna netewî Newroz, bi şeng û sahî borî pêvajoya têkoşîna netewî a gelê Kurdistanê di navçeya Newrozê de ket reng û rûbarek pirr baş. Gelê Kurd di vê cejna xwe a netewî de agirê serxwebûn û yekitiya hêzên konevanî gurr kir. Ji heft heya heftê tev gel roja Newrozê li dij tev listikên mêjokdaran cejna xwe bi tubayî û bi dilxweşî pîroz kir.

Niha dem di ber cejnek din ve di bore. Yek Gulan tê. Yek Gulan, roja yêkitî û hevre bûnê a hemû karkerên dinê ye. Li vir herçiqas, wezîfeyên netewî ên rizgarîya gel li pêş me bûne jî, wezîfek din jî li pêşî karkerên Kurdistanê radiweste. Ev wezîfe, dengê çîna karker a Kurdistanê tevayî dengê çîna karkerên dinê bûne.

Di têkoşîna rizgarîya netewî de jî êşkere tê zanîn ku, çîna karkerên Kurdistanê çeperê leyîqî xwe nestandî ye. Lewra, li aliyek rewşenbîr û ronakbîrên Kurd û ên din înkara hebûna çîna karker a Kurdistanê kirî ye. Hinan gotîye li Kurdistanê çîna burjuvazî heye lê belê, çîna karker tune ye. Va ewqas ji min re negiring e. Lê belê li aliyek jî pêwîst e mirov vê mijarê bi giringtî wergire dest. Çima wusa hetî ye gotin?...

A giring eve ku, çîna çîna karker a Kurdistanê ev gotin bi van kesan dayî gotin?...

Karkerino, Xebatkarino!

Heya îro kê çî di derheqî çîna karkerên Kurdistanê de gotibe bila li aliyek bisekine. Em li vir nikarin li ser rûpelan bersîva kesên înkara çîna karker a Kurdistanê kirî bidîn. Va negingaz e. Misogere ku, gengeşî li ser hebûna çîna karker a Kurdistanê neyê kirin. Lewra derê çîna burjuvazî lê hebe, bêşik çîna karker jî lê heye. Anku, bersîva kesên wusa xwe dixapînin jê re ev rastîni bersîv e.

A din, eger çîna karker a Kurdistanê hebûya heya niha li kûye? Va pirsek pir li cîhê xwe ye.

Îro 29 ê Nîsanê ye ez ji we re vê namê dinivîsim. Subê na dusube Yekê Gulanê ye. Cejna çîna karkere. Şaniterên fabrîqeyan bi qulipînin; hilberîne rawestînin, bi meşin qadên Yek Gulanê. Dengê xwe tevî dengê çîna karker a dinê bikin, çeperê layîqî xwe bistînin. Bila herkesek bi êşkerekî fêm bike hebûna we. Veya bersîva tev pirsên bêbersîv. Veya dirbê mezin ku hûnê li enîya dijmin bidin.

Mêjokdar li ser axa Kurdistanê herî listik di leyîze. Tu dergehan nahêla betal. Xwîna xortan li Kurdestanê di herik e. Bihost bihost axa welêt bi xwîna welatparêz û azadîxwazan hatîye avdan. Lê mixabin hêştê gelê Kurd jî bindestî xelas nebû ye. Azadî bedelek dixwaz e, lê belê ev bedel gelê Kurd bi xwîna lawên xwe ji mêjde ye dayî. Hêştê bêtir xwîn divê neyê herikandin. Va jî girêdayî yekitiya netewî ye. Binekara yekitiya netewî îro amade ye, a ji me re mayî eve ku dengê xwe bilind bikin. Mîna Kawa mahunê hedayîyê li nava serê zalimê Dehaq dayî û ji tev gelên bindest re bûyî sembol, îro hûn karkerên Kurdistanê jî dikarin tiştê wusa bikin. Qetîyen jî bîr nekin. Xelasbûn ne di çar qurîşên mêjokdaran de ye. Xelasbûn, di yekitiya çîna karker û hevre bûna netewî de ye.

Eger, daxwazîya me tevan rizgarî ye. Rizgarî bi tenê nedi wergirtina mafên netewî de ye. Kingî rizgarîya civakî jî li babe, wî demî rizgar dibîn.

Bijî têkoşîna çîna karker a heqî, cejna wan Yek Gulan!

Silav ji bo rojên serbilindîya çîna karker a Kurdistanê.

Gulan 1993

A. Zozanî

JİNÊN ME

M. Sait Alpaslan

Di Bajêr de...

(Şano hêdi ronî dibe. Eşkere ye, pênc jinik li navîna şano rûniştine û bi karekî dixebitin. Yanê yek, teşî di destê de rêş dirêse, ya din bi destarê ve dan dihêre, ya din neqşa, ya din hevîr çêdike.)

JÎNA I - Off.. Pista min skest.. Êdî ezê herim, dest bi amedekirina xwarina zarokan bikim.. Şev derenge.. Nuha dê zarok ji dibistanê vegerin.

JÎNA II - Belê.. Ez jî werim..

JÎNA III - Ka, we negot? Hûnê werin, ya nayên?

JÎNA I - Xwişka min, ez ne bi destê xwe me.. Lê li wê dera tiştêk bê serême.. Ezê ji zîlamê xwe re bibêjim çi? Wê min bakuje..

JÎNA II - Wele gotina te raste xwişka min.. Zîlamê min bibihîze, wê min jî bukuje..

JÎNA VI - Keçno, ji xwedê Mihemed bitirsîn, ji mêre xwe netirsîn.. Ev çi gale gale hûn dikin? Qey wê kî çi li we bike?

JÎNA V - Dayê, dev ji wan berde.. Grev, greva meye.. Ji xwe ew ji berê de bi tira bûn. Emê her sê herîn..

JÎNA III - Na wele.. Ma brayê we di zîndanê deye.. Yan çi ye min girtîye? Ezê jî verim. Bila ew jî werin.

JÎNA I - De hela em binhêrin..

JÎNA II - Bi xwe ez jî dixwazim, lê belê..

JÎNA IV - Keça min, li mana negerin.. Ez bêjim lawê min girtîye, ne ûsa?

GÎŞT - Belê!

JÎNA IV - Ma lawê min ji qahp û qûndetîyê hatîye girtin.. Heta nûha li namûsa kê mêze kirîye?

GÎŞT - Heşa dayê!..

JÎNA IV - Ee? Derdê we çîye qîzê min? Lawê min, bavê yê din, xwişka yê din gişt ji bo azadî û serbestîya me Kurdan hatine girtin.. Parîkek xort ji bo me di berxwe didin, hûn dibêjin em acizin herin, ji bo wan demekê têkevin greva birçî bûnê.. ma vêya ûjdan e..

TARÎ BÛN

Di lêdanê de..

(Pîrekek, di lêdanxanê de, milê wê di saqîyan de, kincê wê gişt xwîn)

LEDANVAN - Bak kizim konuşman senin yararına olur.. Yoksa bu kalası görüyor musun? Onunla neler yaratabileceğimi düşünebilirsin..

JÎNA I - Kus kinini köpek.. O ki elleri bağlı ya-kalamışsın..

LEDANVAN - Ötme ulan.. Ağır ol. Yoksa so-karım şu ağacı ha..

(Diçe, şu şekê arak bi ser xwe dadike)

Biliyorsun.. Buraya giren ötmeden çıkamaz.. Kimbilir, belki de devrimciliğin bir mükafatı mı di-yeyim, bedeli mi (Devt davê jinê)

JÎNA I - Köpek.. İğrenç hayvanlıklarımı benim kollarım bağılyken sergileyebilirsin sadece.. Yok-sa..

(Lêdanvan bi darê dikişê ser jinikê)

LEDANVAN - Orospu.. Kendini si..tirirken da-ha çok zevk alıyordun değil mi?

JÎNA I - Kahrol köpek.. Sen ancak fizik olarak bana yetebilirsin.. Yoksa köhnemişsin.. Çürümüş beynin, bütün uzuvların gibi..

(Ji lêdanê dikeve)

TARÎ BÛN

Lî Serê Çîya

(Du jinê gerilla û mêrek gerilla bi hevra. Li serê çîya)

G. MÊR - Ka; kincê we heye, em hevra bi-şon.

G. JÎN I - Tu û Eda bişon.. Ez biçim li do-ra xwe seh bikim. Gelo kes heye, tune..

G. JÎN II - Ezê jî biçim serê kanîkê, tû jî kincê xwe yî gemar jî xweke, û were.. (Her du jin diçim)

G. MÊR - (Kincê xwe yî gemar ji xwe di-ke û yê paqij li xwe dike) Ez jî li der û dora xwe binhêrim, gelo kes heye, tune?

G. JÎN I - (Bi lez tê) bicivin, bicivin.. Deh-Panzde leşkerê dijmin berf dane vî aliya û tèn..

(Li hev dicivin.. Dengê çekan tê.. Ew jî bera wî alîya didin)

(Demek dirêj derbas dibe. Şano hêdî hêdî tarî dibe)

G. JÎN I - Rabin, em berî bidin jêr.

(Dema derdikevin, gulekek li lingê gerîlayê mêr ve dikeve)

G. MÊR - Hûn biçin.. Ezê jî xwe bikujin.. De, herin.

G. JÎN I - Em pevra hatin. Ger em vegezin, emê pevra vegezin. Hela hûn bisekinin

(Berî dide ji derva.. Bîskê din gurmîniyek mezin tê, vedigere) De, em herin.

G. MÊR - Lawo, wele Elî Şêr rast gotîye.. Şêr şêre.. Jin çîye, mêr çîye..

TARÎ BÛN

(Her het jin û du mêr derdikevin şano)

JÎNA I - Neniherin ûsa.. Em ji her tiştî ditirsin. Em nahêlin bela weri dora me. Lê belê de maserê me biêşe..

JÎNA II - Dema agir bi kezaba me keve, em dibin weke şêrê birîndar.

JÎNA III - Em her dem azad, her dem serbet di nav civata xwe de. Serê me bilindi. Serê me mezine ji alîye êşê. Li kû teq û reqek derkevî, dilê me di devê me da, gelo lawê min di navda ye? Gelo tiştêk bi mêrêmin ve bû?

JÎNA V - Ne tiştêkî hêsan e; mezinkirina zarkan, xwedî kirina wan..

I. ZILAM - Jinên me

Kevirê hezar parî

Di bin baran de

Li ber derîyê zîndanên de

Bi me re li serê çîyan de

Yanê di her pelikê jîyanê de

Rêhevalên me

Diyakên me

(Keçika di lêdanê de bû, tê şano.. Kincê ala rengîn li xwe kirîye)

KEÇİK - Ez jina Kawa

Di Zagrosê de Leyla Qasim

Dayîka Delîl û Mazlum

Evîna Egît

Kulîlka Helepçê

Stuxwerê Muazirê

(Agir vêdixe)

Vêxin, agir vêxin

Agir dijminê tarîyê ye

(Şano tarî dibe)

YÊ DÎN - Di dilde klamek kurte Zekîye

Evîna Bîşeng dilê me dişewitî ne

Lê Rehşana çav qimer

Gîşt şehîdê me

KEÇİK - Ez dayika hemî êşa me..

Navê min qedexe ye

Belkî Zozana Qerejdak

Kî dizane

Belkî Bêrîvan a deştan

GÎŞT - Agir sembol e

Ji zilma Dehaqê xwînxwar

Kî dizane

Di şerê azadîyê de ye

Jin û mêr KURDÎSTAN

DAXWAZÎYA EHMEDE XANÎ

Daxwazîyek min ji we heye
Ev daxwazî ji xorta re ye

Hes bikin ji hev wek Mem û Zîn
Evîndarî nekin gazin

Serî rakin binhêrin çû
Dema kevnar çawa dibû

Bîrnekî kal û mezinan
Nebin wek pez û bizinan

Bikin yek gula çar par
Di kar de bir roj î êvar

Bêje bese ev rawestan
Bila mirov rabe ser pêlan

Ajdin doza bav û kalan
Nas bikin hemû neyaran

Neyar çawa xera dikin
Wêranxana ava bikin

Bîşkînin zincîra zordestî
Bînin welatê xweş serbestî

Bixwînin bi zmanê Kurd
Nivîsandin jî bikin xurt

Rom û Ereb û Ecem
Ka kî ne hêvî li cem

Helbest çirok û stran
Bighêjînin sed hezaran

Bîşixulun ji bo welat
Ev welatê nav wek xelat

Baş nas bikin dijminê xwînxwar
Çawa talan dikin welat ev zordar

De rabe xortê delal
Bî gelê xwe re bibe heval

Yekitîyê jî bîr nekin
Bîratîyê kambax nekin

Çawa qedexeye çand û zman
Çîqas bêbext bûye zeman

Daxwaziya Xanî eve
Ji barê giran nereve

M.Sait Alpaslan

HELBESTVANÊ KURD YÊ HÊRÎ KEVN BABÊ RAHÎ HEMEZANÎ

(Sedsala 9 an)

A. BALÎ

Lêkolîvanên di vê barê de weku Alaaddin Secadî, Refîk Hilmî, Qanadê Kurdo û karê bi navê "Antolojîya Helbestvanên Kurd" min amade kiri da helbestvanê Kurd yê kevtirîn di sedsala 11 an da Baba Tahîr Hemedanî, Elî Herîrî û di sedsala 12 an da Milayê Cîzîrî nimînek hati bûn nişan dayîn. Bi vê lêgerînê helbestvanê Kurd yê herî kevtirîn yê em dizanin û yê helbestên wî di dest me da heyî helbestvanê di sedsala 9 an da jiyayî Babê Raxî (Rahi) Hemezani ye. Zanîna me ya heyî di derbara ev helbestvanê hêja di rojên dawî da bi dest ketiye. Hemî zanîna me li ser berhema wî ya bi destnivîsîn hatî dîtîn şûnda zêdetir bû.

Berhemên ji wêjeya (edebiyat) Kurdî ya nivîskî wînda nebûyîn ji aliyê lêkolîvanên biyanî weku Aleksandr Jaba û yê din nehatibûna komkirin û parastin, dibit îro di destê me de tû tişt jî nîn bûya!.. A. Jaba ne tenê lêkolîvan, ew di wê demê da berpirsiyarê baylozaxana (Konsolos) Urusatê bû. Li navçê bi nav û deng, bi qedr û qiymet bû. Bi serok eşîr, bi mîr û milayên Kurd va danîn û standinên genc û dostanî pêkanî bû. Ji bo vê sedemê deriyê li pêşîya wî venebin tûne bûn. Ew giraniya wî ya li navçê heyî gelek berhemên dîrokî bi dest nivîskî wîni bi destê xwe xistine û ewna şandine bajarê Petersburg (Leningrad) e. Ew berhem û çavkanîyên ji bo Kurd û Kurdistanê girîng ji aliyê pisporên zanîngeha Petersburgê ve hatin hûrnêrin û hinek jî hatin çapkirin û bilav kirin. Elama zanîstî ji vana hate agahdar kirin. Hinkar û zanayê mezin A. Jaba pirraniya çavkanî û bîrûbawerîyên wîni ji zanayê Kurd Mehmedê Beyazidî hatine komkirin. A. Jaba minak li ser zaniyar û nivîskarê Kurd Elî Teremoxî (Teremohî) nivîsandî wîlo dibêje: "Elî Teremoxî, Kurdî, Farîsî û Erebi pirr baş dizanî. Di xortaniya xwe da li dibistanên (medrese) Baxdad, Musil û li navçê Behdînan û Soran perwerde bûye, zanîna xwe pêşda birîye. Paşê jî vegeriyaye gundê xwe bi zimanê Kurdî dest bi dersan kirîye û zarokên Kurd perwerde kirine. Destûra rêzimanê Kurdî nivîsî ye û destnivîsarên wê pirtûkê (kitabê) li seranserî dibistanên Kurdistanê bilav bûye û weku ders hatîye xwendin. Ji xeynî Rêzimana Kurdî ya bi daxuyani kirina zimanê Erebi tenê di destê me da destnivîsara wê heye. Yê din jî heya îro hîn nehatin dîtine û yan jî wînda bûyîne."

Li jor weku hati diyarkirin wêjeya Kurdî nivîskî çî mixabin bi destên neyarên hov hatîye werankirin û şelandin. Lê dîsa jî ya ji ber destê wana mayî ji

wêjeya wana heyî dewlemend tir e. Ew jî baş diyar dike ku wêjeyê Kurdî çiqas malava û ber bi dîrok kevnî ye.

Nimînakên wêjeyê Kurdî bi devkî ji yê nivîskî gelek kevtir e. Ew heya pêş Îsa Pêxamber diçe. Destanê mîna "Memê Alan" hîn îro jî ji aliyê dengbêjên Kurd va tê gotin pirr bi nav û deng e. Bûyera di destan da derbaz dibe çend hezar salan zêdetir e. Ewa ji alîkî va jî kevnatiya dîrokê Kurd jî nişan dide. Ew bûyerê dîrokî sedsalan li pêş ji aliyê pispor û zanayê zimanê Kurdî Ehmedê Xanî (Hanî) va hatîye dîtîn. Zaniyarê Kurd ji xwe ra biryar girtiye ku wê bûyerê bi nivîsandin bi kar bîne. Ji bo vê sedemê jî dest bi nivîsandina berhema xwe ya nemir bi navê "Mem û Zîn"ê dike. Ew berhema hêja û girîng di sala 1695 an nivîsandina wê xilas dike. Mirov ji alîkî dikare bibêje destanê Memê Alan bi bîrûbawerîyên xwe li gor ew sedsala lê jiyayî bi gelê Kurd va bi zêdekirinê xwe xemilandîye û bi zimanê Kurdî xweşik nivîsandîye. Ew zimanê Hozanê Kurd Ehmedê Xanî gelek kevn e. Ji wîni kevtirîn di sedsala 9 an da Babê Rahî Hemezani jî bi zimanê Kurdî kiriye. Her hozan û nivîskar di cîyê xwe da hêja ye. Xizmetên wana ji bo gel (millet) kirî jî tûcaran nayên bîrkirinî.

Ew helbestê di vê gotarê da pêşkeşî xwendeyan dibe hem jibo kevnîya wêjeya Kurdî hem jî jibo jiyana wê demê di civata Kurd da heyî bûyerek dîrokî ye û jibo vê sedemê jî ewqas girîng e. Bûyera destan serê di navbeynê Kurd û Ereban da qawimî tê pêşanî dan. Ew serê tê behskirin li dorberê bajarê Musulê bûye. Serokitîyê Kurdan Cafer Mîr Hesenê Kurdî, yê Êraban jî xalîfeyê Abbasîyan El-Mutasim Bil-lah kiriye. Ew şera bi binketina Kurdan kuta dibe. Kuta bûna şer di sala 841 an da Babê Rahî Hemezani jî tê kuştin. Li gor vê tarîxê helbestvan di nivîyê sedsala 9 an ya pêşî da jiya ye. Li ser jiyana wîni, çî wext ji dayîka xwe bûye baş ne diyar e. Pêwîste ku li ser wîni hîn gelek lêkolîn bêne çêkirin. Cara yekemîn li ser Babê Rahî Hemezani şervanê azadî Enwer Mayî gotara xwe ya li ser helbestvan di sala 1960 î da kovara Hafîz Qazî bi navê Ronahî derdixesti da tê wêşandin. Bi vê gotarê navê Babê Rahî tê bihîstin û ronahî dikeve. Enwer Mayî zanîna xwe ya li ser wîni li gor pirtûka helbestvan bi destnivîskî bi destê xwe xistî me agadar dike. Enwer Mayî li ser ew destnivîsara Babê Rahî di xweşîya xwe da Dr. Cemal Nebez ra jî diaxive. Enwer Mayî ne tenê li ser wêjeyê Kurdî kar kiriye. Lê karî

wînî dikirî ji çavê neyaran ne dûr bû. Baasîyên xwînî di rojek reş da wînî didin ber gulan û dikujin şehîd dikin.

Ew lêkolîna li ser Babê Rahî di nivî da mayî jibo lêkolîvanên nû li ciyê xwe ye. Li ser Babê Rahî Dr. Kemal Fuad jî gotarek nivîsî ye. Nivîskar doktoreya xwe ya zanîstî li ser helbetvanên Kurd nivîsî ye. Ew berhema min li ser helbestvanên Kurd nivîsî da jî bi rexne û gotinên xwe bratî alîkarîya min jî kiri bû. Li gor Kemal Fuad navê helbetvan yê rasteqîn Babê Ruxî (Ruhî) Hemezanî ye. Nivîskar gotara xwe ya di sala 1968 an da nivîsî da li ser gotinê "rax" disekine û dibêje ku gotinê rax gotinek Îranî ye. Mana vê gotinê bi ferhengî "xem û xeyal, nexweş" ye.

Ligor bîrûbawerîya min jî navê wî Baba Ruxî Hemezanî ye. Babê Ruxî bi gotin weku Baba Tahîr e. Jibo vê sedemê jî mirov dikare Babê Ruxî wek Baba Ruxî bi nav bike. Baba Ruxî jî wek baba Tahîr ji mezhebê Ehîlî Haq e. Baba Tahîr jibo ciyê lê dijîya Hemedanê jê ra

dibêjin Baba Tahîr Hemedanî. Baba Ruxî bi Baba Tahîr va pêwîste ku ji cîkî jî bin. Di zîmanê Kurdî da "d" bi "z" va pirr caran cîyê xwe diguhêrin. Yanê "Hemedanê" dibe "Hemezanî" yan jî "Hemezanî" dibe "Hemedanî".

Li Kurdistanê di nav zarava (diyalekt) û devok (zar, şîwê) an da guhartinên wîlo mirow pirr dibîne. Li dawîyê Hemedan û Hemezanê (-î) hatî ew parek wan gotinan dike yê li wî cîyî rûdinin. Yan jî yê bi navekî eşîretêk wîlo bi nav dibin dibe yê ji wê eşîretê Eşîreta li aliyê Tikrîtê li Iraqê Cîwar bû. Lehengê (Qehremanê) Kurd li cînanê bi nav û deng selahaddîn Eyubî jî vê eşîretê bû. Jibo Sedem û şerên dîrokî.

Îro eşîreta Selahaddîn Eyubî li rojavayê Êrdûnê dijîn. Kurdan jî vê navçeyê barkirine û çûyîn ciyên din e. Ew navçaya îro di destê Ereban daye û Kurd jê hatine dîrxistin.

Di helbestê min mînak dayî da gotina "Dasin" Derbaz dibe. "Dasin" navê çiyayekî Kurdistanê ye. Beşeke ji çiyayê şengal (aslîya xwe jengar e) Îro li vê navçeyê Kurdên Êzidî dijîn. Ew şerê di helbest da pêşanî dibe li vî ciyî bûye. Şerên di navbeynê Ereban û Kurdan da pêk hati jibo erdê hevdu zeftkirin jî gelek in. Ew ciyên Kurd lê hezaran sal vir da dijîn ji aliyê çandî da (kultur) nawendek dewlemend bû. Ji bo vê jî pirr hozan, helbetvan, çîrokbêjên Kurd li vê navçê jîyan e.

Ew helbestê bi zaravayê Kurmancî hatî pêşkeş kirin bi nivîsîn nimuneyên wêjeyê Kurdî nivîskî ne. Lê belê bi zaravayê Hewramî (Goranî) nivîskên Kurdî hîn jî kevntir in Navarokê wana li ser ol (dîn) û olperestîyê ye, ku heya sedsala 7 an dirêj dibin û diçin.

Wêjeyê Kurd wek gencîne (xezîne) ye. Mirov

çiqaş bikole ewqas dûr diçe. Şarwerîya dinê li cara yekem li ser erda jêr û jora Mezopotamya bilav bûye. Gelên cîhan jî wira pirr tişt ferbûne. Li ser vê erdê berê Kurd hebûn. Pirr dewlet jî hatin çûn. Lê tûccaran Kurd wînda ne bûn. Zîmanê Kurdî di bin zilm û zordarîya zorkaran da her car hebûna xwe parast. Ew helbestê di sedsala 9 an da hatî nivîsîn ewqas dem di navbeynê da borîye lê belê weku Kurdîya îro mirov jê fehmdike. Zîmanên gelên din da nivîskên wana ewqas kevn bi yek îro va mirov nikar hevberkî (miqayese) bike. Di navbeynawan da weku du zîman farx heye. Kurdî ne wîlo ye. Zîmanê Kurdî bi xeml û rewş e, şêrîn û xweş e. Ew di beyta Feqî da hêja ye, di sewta Xanî da bi awaz û naz e. Di mejûyê herî dûr da çîrûsk dide heya roja îro tê. Bingeha zîmanê Kurdî zexm e. Jibo vê ye ku heya îro jî li ser pêyan sekinîye. Nimunê hûn dixwazim ahan ji we ra helbestê Babê Raxî Hemezanî di sedsala Nehan da hatî nivîsîyî:

Di helbest da hin gotin hene ku di wê demê da

**Ew helbestê bi zaravayê Kurmancî hatî
pêşkeş kirin bi nivîsîn nimuneyên
wêjeyê Kurdî nivîskî ne. Lê belê bi zaravayê
Hewramî (Goranî) nivîskên Kurdî hîn jî
kevntir in Navarokê wana li ser ol
(dîn) û olperestîyê ye, ku heya sedsala 7 an
dirêj dibin û diçin.**

hatine gotin û bîrkirin. Di gotinên din da guhartin gelek hindikin.

Mînak:

Kimedî : Navê hespê ye.

Deban : Xençerek rind û baş.

Zincew : qîr, hawar.

Bak : Tîr.

Zir : Zirx

Qad : Meydan

Kimedî xwe li meydanê bibezîne,

Debanî xwe tu ji wir da dawêşîne.

Bi dengêkî zincewî li dijmin bike qîr,

Bê bakî xwe li nav wan da bihîjîne.

Kurêd Dasin wekî Rustem li pey

Te li bejna wan zirê komzirêne

Bi rûmet da bijîn (Cafer) hemû dem,

Ne ku serşor bidim û dil xwûne.

Mirin şîrîntir e, ji binyatî û dil.

Bihame xoştir e, ji mana ziwînê.

Kurêd Dasin bi hevra werne qadî,

Ku qada ceng ji me ra şad û şîrîn e.

Li pey Cafer biholin tev wekû şêr,

Metirsîn boşîya dijmin çu nîn e.

Ji mêjva em dinalin leş birîndar,

We dijmin bi nalîn me her kenîn e.

Bi hezaran keftine zindan ji Dasin,

Serek û rêber giş têda rizîn e.

Jin û zaro ji me şandin bi zor,

Kuştin xort û lawa ser birrîne.

Hezar wek Babê Rax keftin li ser ax,

Ji birçî û ziwirî bi tevra mirin e. ■

Tê gotin ku bi hisyarbûna nûw ya netewî re ronensansa çandî hevbeşî dike. Bi wata bêjeyê ku ev tam ne ronensans be jî, em dibînin di warê roman, qise, helbest, wêne, muzîk, şano ûwd. de pêngavek xuyayî tê jîn. Weke ku pîşevanên me derkevin rastê û bêjin: "We em teva nekirin" ev pêngava han pêktînin. Yek ji wan hevaleyê me yê ciwan A. Zozanî ye. Em dizanin ku A. Zozanî di warê roman û qîseyan de dixebite. Lê belê, bi vê lîstika di dest we de em têdigihên ku tîkiliya A. Zozanî bi şanoyê re jî germ e. — Ev lîstika A. Zozanî ku temamê wê 4 perde ye, birrek biçûk ji jîna Kurd ya gund, bi awayekî dramatik tîne ber çav. Kovara Newrozê biryar da ku vê şanoyê pêşkêşî we hunerperweran bike. Eva, perda lîstikê ya yekemîn

NEWROZ

V A N G U L A N

Adil Zozanî

LEHENGÊN LEYÎZÊ

1- Brahîm	: Birayê Hemîd e, temenê wî 35-40 sale. Zilamekî alemîyê e.
2- Hemît	: Temenê wî 40-45 sale, zilamekî pêkhatîyê e, xwe bi axafî anîye derê.
3- Hecî Temo	: Rispiyê gund e, zilamekî 75-80 salîye. Alemîye, Apê Hemît û Brahîm e.
4- Fatê	: Jineka alemîye, jina Hemîte, ew û Hemît landikda pêkgoîne, qetîyen li gel Hemît îdare naketîn. temenê we 36-39 sale.
5- Elî	: Biçûkek 12 salîye, ser û cilên wî peritîne. Kurê Hemît e.
6- Eysê	: Keçek pir spehîye, temenê wê 15-16 sal e. Keça Hemît e.
7- Gulistan	: Dilber e, Her du sahnên dawiyê de rolê werdigere. Temenê wê 19-20 sal e, keça Hemît e. Ne xwendewaye lê belê têgehiştîye. Zita karektera Sadiqê, hevala Berîvan ê ye.
8- Sadiq	: Kurê Hemîd e, xwendewa ye, ji gundî şandîye bajêrî dixwînit. Karektera wî ne başe. Kevtîye bin tesîra edet û terzên tirkan. Şexsek burjuvayîye. temenê wî 17-18 sale. Kurek law tazeye.
9- Şêx Mihê	: Temenê wî 80-85 sale, li gund ber gund digere bo xwe tewqê werdigir.
10- Bêrivan	: Dilber e, temenê wê 16-17 sale. Pêgoîya Sadiqê e. Xêş Koçero diket.
11- Koçero	: Temenê wî 18-19 sal e, heş Berîvan e diket. Kurê gavanê gund e, kurek law taze ye.
12- Şahid	: Du şahidin, umrê wan 60-70 sal e. Yêkî rihên xwe berda ye.
13- Zarakê Seqet	: Biçûkê Hemîd e. Her sê sahnên pêşiyê de heye. Sembola zewucîna xweyanî ye, dest û piyên wî seqetin.

Perde vedîbe, Brahîm hatîye mêhvanîya Hemît. Her du li qentera Hemît de rûniştine. Çayê vedixwin. Fatê jî jî bo wan çayê dagire Kuçik dieyise. Li erdî jî mehîr raxistîne, mînder danandîne. Qentere hemî qamên xwe ve alemîye. Cilên Fatê, kiras û fistanin. Yên Hemît û Brahîm tîrgalîn. Her dûya şûtîk gîrêdayîne. Cilên Hemît nû ne, şewqe sîrîye, yên Brahîm kewnin cemedanî serîye. Biçukekî siqet yê li sahnê rûniştîye û bêdeng rawesta ye. Yî rûniştîye, yê bêdeng e.

Hemît - Kuro Bro, tu çima bi van cilên peritive digerî li nav gundî?

Brahîm- Jî ber çî? Gundî hemî wekî minin, da boçî ez bernekim?

Hemît- Hey xwelî li serê te. Eve tu dê wusa axatîya gundî bîkî?

Brahîm- Ez axatî maxatî naxwazim.

Hemît- Xwastina te neşert e. Mal û milkê kê li vî gundî qasî yê me ye? Yê kesî ne.

Heta hemî yê me ye. Em nehewceyî kesîne jî li vî gundî, herkesêk hewceyî berdestê me ne. Ma axatî evê wêvetir çî ye? bine kara mala me li vî gundî axatî kirîye em jî dê bi domînîn.

(Qutîya tûtînê vedîke, tê di fukure tûtîna wî kuta bûye)

Hemît- Fato, ka hinde tûtine dagire qutîya min.

(Fatê, jî çihê xwe radibe, qutîya merê xwe jê werdigire. Diçe mezêlê)

Hemît- Te guh le bû, min çî go? Em axayên vî gundîne divê em axatîya xwe bikin. pêwiste hal û weyzetên me jî wekî yên axabin.

Brahîm- Bra, wila ne min axatî divê. Ne dişem axatî bikim, Axatî bo te. Ez jî xulamê te wekî hemî gundîya.

Hemît- Ax... ax, ji bo kera.

(Fatê, tête, jor. Qutîya Hemît datîne berî û diçe çihê xwe nehewceyî)

Hemît- dest pêdike cigarekê dipêçî. Qutîyê dide Brahîm)

Hemît- Ha ji te ra, cigarekê bipêçe

(Brahîm, qutîye jê werdigire û dest pê dike da cigarekê bi pêçe)

Hemît- Ya Bro, şevî din ez û Fato heya spêdê di heqê te de axifin ma ne wusa ye Fato?

Fatê- Erê wila.

Brahîm- Hûn çî axifin heqê min de? Çiyê min heye da hûn, heqî de baxifin?

Hemît- Vê mesela te û keçên te.

Brahîm- Çi çêbûye, ji bo min û keçên min, da hûn pê baxivin?

Fatê- Qet wila.

Hemît- (Bi înat) Ne axive erdê zilam lê. Keça nihe bêjim çî...

Brahîm- Dîsa dest pênekîn. Ka bo min bejin. We çî got der heqê min de.

Hemît- Bro, rastî bejim bo te. Ev gunde yê me ye. Ez û tu evroke ji hev çudane. Te tu kur nînin. Dinya mergu-mirine. Tu evroke yî bê jêwarî. Ji ber hindê ez dixwazim em te carek din bi zewucînin. Du keçên te yê li şûya, yekê emê bote bi kin pêguhork.

Brahîm- Ne bra, jî îro paşve, ez neşem tu jinên din binim.

Hemît- (Kenît) Jî ber çî? Ma tu nezilamî?

Brahîm- Çi alakadarî pê heye?

Hemît- Du jina hemî zilam neşên îdarekîn.

Brahîm- Wila tu çî bejî bejê. Ez ji îro paşve çarek dî nazewucim. Bila serê kura li binê beradabî.

Hemît- (Bi qerî) Çênabî, çênabî. Ma çavên min kor bûne, da ez rabim mal û milkê xwe bidim xelkê bîyanî. Qet çênabî divê em riyekê ji bo vê meselê pêydabîkîn.

Brahîm- (Hizre xwe dike) Ez vê rê dizanim.

Hemît- Çîye?

Brahîm- Emê şahid gazîkin, ez dê weyset bikim mal û milkê pişka min piştî mirina min bote bi mîne. Ma nebaşê?

Hemît- Nexê paşve te xelk dê bejî, brayê xwe jî mal û milk kir.

Brahîm- Lê belê....

Hemît- Lê belê mê belê pênevê qetîyen çênabî.

Brahîm- Ya, emê çî bikin?

Hemît- Piçekê hizrê xwe bike.

(Piçek dî disekinîn. Brahîm çîgarek dîn agir dike.)

Hemît- Min zanî.

Brahîm- Te çî zanî?

Hemît- Qureder. Ma tu nuza-nî min çî zanî?

Brahîm- Ê bejê ka te çî zanî.

Hemît- Ma em çî axivîn?

Brahîm- Mesela mal û milkî.

Hemît- Ê min jî riyek bo dît.

Brahîm-Bêje, ka çîye?

Hemît- Ezê bêjim da tu bizanî ku ez jî te bi aqiltirim. Ma te keçek biçuk nîne landikê ye?

Brahîm- Belê.

Hemît- Ê min jî kurek heye landikê ye.

Brahîm- Ê êê ...

Hemît- Emê her duya pêkbêjin. Weha çêdibe ku mal û milkê me hemî bo me bimîne. Ma xirabe?

(Brahîm, mînit hizre xwe dike. Bersîva pîrsê nade.)

Hemît- Ya heywane pêş. Min tiştêk law got, min go, dê kêfa te-jî bê. Renge te wek keran guhên xwe şorkirin. Ez kezaba dilê te dizanim. Tu dixwazî ku mal û milkê me bo bîyanîyan biçê.

Brahîm- Ne bra ne, ez vê hêsabê nakim. Ez hesabeka din dikim.

Hemît- Çîye ew hesaba din?

Brahîm- Ez bavê şeş keça me. Min keçên xwe wek mirova ne rakirin. Çavê mirovatî berêxwe nedayê. Bi mirovatî ne dîtîn. Yek suçê wa heye ew jî bi keçîni hatîne dinê. Xelk û alem wekî me nake. Te bî xwe, bi çavên xwe wê salê dîtîn ew torîsên hatîne vêrê. Ew jî keç bûn. Ew jî mirov bûn. Ma ferqa wa heye ji yên me. Ma yên xelkê mirovin, yên me nemîrovîn. Min du dan û çûn. Îroke tu yê bo ya landîkêda herêdanê jî mîn dixwazî. Qetîyen çênabî.

Hemît- (Bi înat) Tê gehîştim. Bavê keçan guyê keçan buxwe tu dibêjî li vê dinê yêk keça te heye.

Kuro heywanê heywan ma ez ke-
tîme derdê keça te? Ez di bêjim
ev mal û milkê hanê bila neçî bo
xelkê biyanî.

Brahim- Bra... bra, tu çî dibe-
jî. Ez çewa dixwazim mal û
milkê bav û kalên me biçî bo bî-
yanîyan

Hemît- Xwazî, xwazî ya.

Brahim- Naxwazim, naxwa-
zim...

Hemît- Tu wesa dixwazî. Ku
çavbara nagirî mal û milk bo me
bimîne.

Brahim- Na wila, newe ye

Hemît- Ya çîye ev leq leq a
te?

Brahim- Ya min ne leq leq ?

Hemît- Leq leq nîne, çî ye?

Brahim- Tenê dilê min minî
bi keçên min ve. Min gelek xirabî
li wa kirîyê wilahî ez evrokê bim-
rim jî gunhê wan de ax min wer-
nagîre nav xwe.

Hemît- Ya kerê ker. Eve em
dikîn xêre ne gunehê. Min we ro-
ja hanê ev pirsê jî Şêx Mihê kir.
Go:Tu kêmasî nîne.

Brahim- Wila bra tu çî bêjî
bêje. Şêx Mihê çî bêjî bila bêjî.
Eva tu di bejî xelet e, gunehê.

Hemît- Ya hewlul wela eve
çîye? Eve çî belaye. Dê bila çihê
vî birayî te berek kiriba brayê bin
ê çêtîr ba. Ya Rabbî tu hukmeta
xwe nişa çavên vî bide, bike ber.
Da tu kesên din wekî wî nekin.

Brahim- Hela hela, te ez cih-
da kirim kafir.

Hemît- Kafir jî çî kafir. Ma tu
firewnî da di heqê quranê de zi-
man dirêjîyê bikî.

Brahim- Ne mîn tu tiştê wusa
negot. Tê nebî.

Hemît- Tê nebî çî? Şêxên we-
kî Şêx Mihê hatine vî çihî?
Camêrî zana ye paşî qurana jî ber
kirî. Hafîz e. Tu niha di bêjî go-
tinên wî nerastin, eva tu dikî kafi-
rî nîne çîye?

Brahim- Bra tu vê gotina ka-
fir nebêje.

Hemît- Tu jî kafiri yê neke da
ne bêjime te kafir.

Brahim- Yek kula min keçên
minin. Min nevê bextê wa jî we-
kî yê min reşbe.

Hemît- Berê xwe bi de min
Bro, keçên te wekî keçên min in.
min jî newêt bo wa xirabî çêbî.

Brahim- Lê belê tu yê jî min
herêdanê dixwazî bo ya lan-
dikêda.

Hemît- Hema min xwast, xi-
rabî bû min kir? Ne wila

(Hemît, peyalê ça xwa dete
ser devê xwe xilasdike. Peyalê
danîtîne bikaskêda û piçekê bi nî
Fatê ve zelinet)

Hemît- Fato, bo min peyaleka
din dagire.

(Fatê ratbî peyolê anî ba xwe,
dest pêdîke peyalê dadigîre

Hemît- (Bi qêrî) Ya dewara
dewar Ez rabim wekî kera te bi
qutim kî dê çî bêjî. Ma tu aqil na
girî?

(Fatê, deynake)

Brahim- hela hela li te çî qe-
wumî? bo çî tu dikî qêrî?

Hemît- Ya,... ne kim qêrî, çî
bikim. Çend çara min gotîye hey-
wan ê. Gava ça min tu dagirî ava
binê peyalê bi rêje. Ev jinka hanê
de min dîn bike.

Brahim- Lê belê qêrî ne
pêwîst e.

Hemît- Ne pêwîste ya.... Ma
bote çîye. Hey tu guyê wa buxwî.
Ez dibêm xwedê neba, tu da va
jinkan bo xwe bi xwedêti girî.

(Fatê, şaşbûye. Nuzanî kanê
dê çî bike. Ça dagirî valadike
sênîyê.)

Hemît- Aha carek dî. Ev jin-
ke dijminê malê mine. Ya heywa-
na heywan kê gote te wê çayê bi
rêje? Niha ez rabim ewê ava pîs
bite bi dîm vexwarin.

(Fatê, vê carê tu pûtê pêname.
dengê xwe na derxînit. Ça tekîrî
anî danî berê Hemît. Hemît kêrbê
girtî ye. Berê xwe dete rex û do-
ranên xwe tu nabînî. Fatê cihê
xwe dike. Rûnişt. Hemît, peyalê
çayê havête fatê, Fatê qesta pišta
xwe detinê. dengê xwe dernaxe.)

Brahim- Eva tekîrî gelek tiş-
tekî başbû.

Hemît- Tu qet dengê xwe
dernexîne. Hemî te we li vakir.
Eve jî tujî, hûn hemî pekve dij-
minê malê min in. Ma diraf belgê
darayê da em berhev bikin.

Brahim- Berê xwe bidê bra tu
ji landik de pêgotîyî. Tu yê dibînî
dawîya vê zewuce, bêşer roj na-
borî li mala te.

Hemît- Ma qet di bore. Kuro
Bro, tu bo xwe tu jinên din ne
anî. Berê xwe bidê ka ez dê çewa
bînîm.

Brahim- Min girdî, te
pêguhork ve jîneka dî anî. Ma şer
de xelasbin li vê malê.

Hemît- Ez jî dizanim xelasna-
bin. Belê ew dê yek û du bixwen
ezê jê xelasbim.

Brahim- Timam timam, goti-
na te go, dive bê cih.

Hemît- Tu van meselokan,
bihêle were mesela pêşîyê. Mese-
la Sadiq û Berîvan ê.

Brahim- Belê bra, eve min
go, qebûl. Emê mesela mal û mil-
kî çawa çêbikin?

Dê çawa bo te bi hêlin?

Hemît- Bo min ne, bo me, bo
me bi xwe.

Brahim- Ca çewabe, wusa
hate ber devê min, min jî got.

Hemît- Ez berê xwe dî dimê
tu gelek ker mayî. Ma tu adetên
vî cihî nizanî?

Brahim- Zanim.

Hemît- Nexê, nexê, tu nuzanî
heke te zaniba wusa pirs nedikir.
Te tu kur nînî tamenê teji borî,
tu di bejî ez carek din nazewu-
cim. Ma ne weye?

Brahim- Belê

Hemît- Wê gavê şol duriste.
Adetên cihî ci bejin em jî dê wê
bikin. Keça te li mala min dabî,
wê gavê tu gîdî bav nayên dozê li
malê me nakîn. Emê melayekî
gazîbikin. Du-sê şahida jî anîn, tu
mal û milkê xwe bike weyset piş-
tî mirina te bo kurê min bi mîne.
Eve çêbû çû. Emê paşî biçin dev
keçêndî afûya wan bî xwazîn. Ma
ne duriste?

Brahim- Belê duriste. Belê
keçên dîn afûyê nedîn?

Hemît- Ya nedîn çîye? Jina
kê jî me mal û milkê bavê xwe
bo me anî da keçên me bibin?

Brahim- Qet wila.

Hemît- Ê... wê gavê em jî na-
din.

Brahim- Haa... aha ewahe ke-

te serê min.

Hemît- Şukûr ya Rabî.

Brahîm- Belê

Hemît- Belê çi?

Brahîm- Divê ez pirsra Amîna yê jî bikim.

Hemît- Bila, bila, pirsra Amîna yê jî bike. Ha tu gûyê wê buxwî?

Brahîm- Eman Bra tu jî wî devê bi dujîn bihêle.

Hemît- Eeeeeee...

Brahîm- Bra,

Hemît- Çîye?

Brahîm- Bra, were em dest jî vê şolê bihêlîn.

Hemît- Ji ber çi?

Brahîm- Berê xwe bidê halê te yê li mizadê.

Hemît- Çi çebûye jî halê min re?

Brahîm- Te xwedê temen bi-detinê heşt biçûkên heyîn. Sê jê (Destê xwe dirêjkete biçûkê sêqet) sêqetin, bra dawîya vê şolê xêr têda nîne.

Hemît- Jin û mêr û biçûkên sêqet çi li navêke? Eve şola xwedê ye aqilê min û te tênaçe.

Brahîm- Hemît te bi xwe got, Duktur dibêjîn zeweca xweyanî nebaşe. Dawîya wê wusa çedîbî. (Destê xwe dirêjke biçûkî)

Hemît- Belê rast e. Min we got, belê duktur jî vê şolê ji melayan çêtir nizanin.

Brahîm- Ya şerên xwe?

Hemît- Tu nihe bo min çîrokan nebêje. Ez dizanim kanê tuyê çi dibêjî. Ew jî vire. Mirov heta ne zewuce evîndar nabe. Ya peşyê vir e. Ew ilmê şeytanî dixwînin tên bo me çîroka dibejin. Dilê xwe de hertiştêkî dizanîn kafira. Wexte tu zewucî te Amîna dîtîbû, heta şeva zavaşyê?

Brahîm- Ne wila, min ne dîtîbû.

Hemît- Evê jî tu ne dîtîbû.

Brahîm- Na, xêr

Hemît- Be ev çi dalevêrene tu dikî?

Brahîm- Zemanê me û yê wan ne wekî heve.

Hemît- Ez zemanî mêmanî nizanim. Zeman bi borî jî ez her eynî me. Bavê me çibe ez jî

ewîm. Dê wusa jî binînim.

Brahîm- Hemît, vê de guneh a biçûka çîye? Dê zemanê wa yî cuda be. Ma tu nizanî ku ez û tu neşên destê xwe bi dene ber.

Hemît- Ji bo biçûkên min kişka başe ezê wê bikim. Li pêş çavên min bila neçin belayê.

(Fatê, radibe peyale û çaydanên xwe ber hev dike û derdikeve jî derve)

Brahîm- Ya peşnîyara te. Te pêşnîyara xwe jî bîrkir.

Hemît- Na xêr min jî bîrneki-rî ye.

Brahîm- Madem kî tu dibêjî îla divê wusa çêbî. Divê ez jî pirsra Amîna yê bikim. Heke ew jî bêjî başê, emê pek bêjîn bila biçe.

Hemît- (Bi kerb) Timam, mademkî de bêjiye Amîna yê rabe here bêjê heta êvarê nûçekê ji minre bişîne.

(Brahîm, radibe da biçe malê. Wê gavêde yek derî di qutî. Brahîm serpiya rawestaye)

Hemît- Eysê, keça min ka berê xwe bidê ka ew kîye.

(Eysê, ne li we mezalêye, dengê wê tê)

Eysê- Bila bav.

(Ji derve dengê derî tê, Eysê derî vedike. Hecî Temo ye hatî. Ev gotinên hanê jî derve navbe ra Hecî û Eysê de diborin.)

Hecî Temo- Eysê, keça min kî li male?

Eysê- Apê min û bavê min li malin.

Hecî Temo- Apê te Brahîm.

Eysê- Belê

(Va gotina Hemît û Brahîm guh lêdibin. Di zanin ku Hecî hat Hemît berê xwe dite Brahîm)

Hemît- Apê Hecî ye hat.

Brahîm- Rast e,

Brahîm- Ezê biçim

Hemît- Piçek dî raweste bila bê.

Brahîm- Dê dîsave du demjmêra bi axive. Ezdê biçim.

(Brahîm qesta derî dike. Herdu pekve derîda rastêktên)

Hecî Temo- Ma tu di çî Bro?

Brahîm- Erê Hecî.

(Hecî. Binê gopalê xwe dida-

tîne sînga Brahîm paşve dide)

Hecî Temo- Piçekê bi sekine. Em ê behnekê bo xwe baxivîn. Yek û du re xeber bidin.

Brahîm- Piçek şolê min hebû.

Hecî Temo- Te şol mol nîne. Te dengê min bihîst ji ber min diçî. Vira neke. Ma ez te nanasim.

Brahîm- Estexfurullah Hecî min tu gelek divê.

Hecî Temo- Ez baş dizanim ku te ez divê lê belê gava kera şolê te bê.

Brahîm- Ya Apê Hecî ez û tu qet pêknakin.

Hecî Temo- Tu gelek ne axive, rûne da bo xwe piçekê xeber bidin.

(Brahîm bivê nevet paşve zivirî, cih xwe rûnişt)

Hemît- Apê Hecî tu bi xêr hatî.

Hecî Temo- Xwedî xêrabe Xwedê jî te razibe. Ka hûn çavanin, başin?

Hemît- Elhemdulillah, îdare ye.

Hecî temo- Xwedê xêre bide.

Hemît- Amîn îşellah.

Hecî Temo- E Bro ka tuyî çavanî? Eve jî mêjeye me hev nedîtî ye.

Brahîm- Xwedê jî te razîbî Hecî. Hema îdare ye, tu neqencî nîne.

Hecî Temo- Dê başê lawe min xwedê qencêye bike rişqê me.

.....

Zemanê me hat û borî. Hûn dibînin ka ez hatîme çihal. Temenê min bû 80 sal, çî roja paştira hal jî xiraptire. Berê ma weha bû? Bo parîyekî nanî kî da bêjît ne. Eve hûn evroke nabejine nanê genimî nan. Ya Rabî her tu dizanî, tu di dî, tu distînî. Lê belê xiraba jî bibîne. Va gawuret hanî dinya girt, heta biçûkên mejî sardabirin, kafirên kafir. Teknolojiye çî ziqime, çu busirman ne hêlan. Wê roja hanê ez çûme bajêrî. Evare jî buma mehvane wî Hesoyê me. Eve buye zir gawur. Eve çîye min gote? Bo mala xwe têlevîzyonek kirîye. Kur ne besin

keçên xwe jî rêkirîne dêrên spî.

Hemît- Ma tu di bêjî yên din newusa ne

Hecî Temo- Tu rast dibêjî. Hemî wekî yekîn. Têlevîzyonê çî lanete, de rûnine ber. Jinên rûs dê bêne ser. Eve wusa dikîn, kafir nînin çîne?

Hemît- Erê wila gawurin.

Hecî Temo- Brahîm, tu qet naxivî, an tu jî.

Hemît- An tu jî çî? Ma tu nizanî Brahîm jî ji waye?

Brahîm- Herê, tu jî Hemît.

Hecî Temo- We xêre, çî qewumî ye dinavbera we de?

Brahîm- Qet wila.

Hemît- Tu, çî dibêjî qet wila. Vira neke Bro. Ez tu subê heya niha tiştek di axivt, ne weye?

Hecî Temo- Hûn bi çî axivtin, ka bo min jî bêjin.

Brahîm- Ne gîring e Hecî.

Hemît- Dest ji va vira berde, Bro.

Brahîm- Min tu vir nekirine.

Hecî Temo- Ezî tehnî me, ka bo min hine ave.

Hemît- Eyoşo....

Eyşê- Fermo bavo. (Ji derve)

Hemît- Keça min ji bo Hecî hine ave bîne.

Hecî Temo- bila ya cemidî bî.

Hemît- Bila yacemidî bî, ha.

Eyşê- (Ji derve) Bila bavo.

Hecî Temo- Şêx Mihê jî hatî ye gundî we xeber pêheye?

Hemît- Belê, min jî gavadi zanî.

Hecî temo- Ez dê paşî çime balê

Hemît- Ez jî dê bêm. Şêx mirovekî gelek mezin e.

Hecî temo- Dana xwadê ye.

Hemît- Rast e.

(Eyşê, destîda tirarek ave ve tête jor. Avê dide Hecî. Hecî dest pêdike ave vedix e. Heya xelas dike sê çara bêhna xwe vedike)

Hecî Temo- Eve jî Şêxî gotî ye, wextê ave vedixwen, pêwîste mirov sê çara behna xwe veke.. Hemîyê nebaşê mirov bi corekê vexwe, zêrêr jê çedîbî. Şola zêrêr teda hebî dîvê mirov neketin, guneh e.

Hemît- Ser bextê min rast

bêjî.

(Eyşê, tirara avê jî Hecî werdigre û derdikeve.)

Brahîm- Afîyet bî, Hecî.

Hecî Temo- Afîyetekullahu aleyke

(Destê xwe dide rih û simbelên xwe paqij dike)

Hecî Temo- Eee... em mabûn li kîrê?

Brahîm- Me behsa Şêxî dikir.

Hecî Temo- Na, na ez we nabêjim. Ew mesela we.

Brahîm- Na apo na, me tu mesale nebûn.

Hecî Temo- Here gidî. Tu ne bêjî ma min çîye?

Hemît- Berê xwe bide mîn apê Hecî, tu berê xwe nede wî pêşî. Serbextê min evî mirovî pe-îrkê bajerî dîtubane, da bitîne zir kafir.

Brahîm- Jî ber çî?

Hemît- Ma tu nizanî kanê jî ber çî? Ev gotînen te hemî vir in.

Hecî, min gote.

Brahîm- Hemît....

Hecî Temo- Wilahî min gelek mereqa vî tiştî kir.

Hemît- Xwedê şeş keçên dane jinka te, tu kur ne. Were emê te çarek din bi zewucînîn. Dibêje, na. Ma kî şola xwedê di zanî. Tu berê xwe dideyê ku kurak da te. Na mîne bêjêwar. Ew dibêjî bila mal û malkê min bo keçên min bi mînî. Ez dibêjimê ma jinka kê jime ji me re mal û milkê bavê xwe anî da keçên bibin.

Herêkî ji me biçukekê hey landikêde. Were emê pêkbêjin, da mal û milkê me ji me re bimînî. Ew dibjî nexê, çenabî.

Mal û milkê me dîxwazî bo xelkê bîyanî biçe. Hecî tu jî bo ya xwedê bêje, ma ez xirab dibêjim?

Hecî Temo- Wilahî xirab nîne. Ma jî vê çêtir çî heye?

Brahîm- Ya min ne neqebûl kirin e. Dilê min mînête bi keçên min ve.

Hecî Temo- Ya bêaqil, ma ji vê çêtir heye li ser darê dinê? Keçên xwe li mala xwe de bize-wucînî li gel birazayên xwe.

Hemît- Tu di bînî?

Brahîm- Eman Hecî biçûkên

me heşta axivtinê nizanin, çar mehî ne.

Hecî Temo- Hûn eva gotina pêlin. Ez dizanim ku eva hanê şoleka başe, ne ya xîrab e. Mademkî wusa ye dê çebî ev şole. Şêx jî wa hatîye gundî, emê gazîkîn bêjîne. Bila du şahid jî bèn eve çêbû çû.

Hemît- Gelek baş e

Brahîm- Belê

Hecî Temo- Belê çîye? Ez tu zererê tê de nabinim. Dîvê çêbibe. Dê Şêx jî bê. Emê pîrsa vê şolê pêbikîn. Heke bêjî na, em jî dê dest ji vê şolê pêlin. Hûn niha biçûkekî rêkene dûv şêxî bila êvarê bê şîvê.

Hemît- Timam çêbû ev şole. Ez de niha biçûkekî rêkeme pey Şêxî.

(Bi dengêkî bilind)

Elo....

(Tu deng nayê)

Elo.....

(Piçek disekinîn)

Eyşê- (Ji derve) Bavo Elo niha derket.

Hemît- Zûka here gazîkê.

(Piçek din di radiwestin, Hecî qêlûna xwe dadigire. Brahîm jî cigarekê dipêçe. Elo, derê qenterê vedîke tê jor. Ser û cilên wî ji tozê xerq bûne)

Elo- Te çigot bavo?

Hemît- Zûka here Şêx Mihê bibîne. Bêjê êvarê mehvanê meye bo şîvê. Ka tu di zanî li kêderê ye?

Elo- Erê bavo, li mala Husên bû.

Hemît- Timam here,

(Elo, be çûyîne dike)

Ha bote bêjim, Gava tu hatî mal ew dikê me yê sor jî serjêkin. Bila Fato bike şîv.

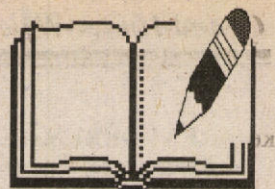
Elo- Bavo ew dik me bo Ehmed hêlabû. Gava ji eskeriyê hat me dê bo wî serjêkiri bûya.

Hemît- Ehmed pêle, ew jî Şêxî çetir nîne. Bila Şêx bixwe belkî xêrek jê bi gehîje me jî.

Elo- Bila bavo.

(Elo, ji qenterê derdikeve. Dawîya perdêye)

(Dê bi dome)

DERSÊN ZMANÊ KURDÎ

-XVI-

XWENDÎN:

DO Û ÎRO MACARÏSTAN

.....
Li Macaristanê du sîstemên dibistanan hene. Yek ya kevin yek jî ya nû ye. Ez dê li ser sîstema nû hinek rawestim.

Sîstema nû di van 7-8 salên dawî de dest pê kiriye. Ev sîstem ne bi tenê dibistan e; ji xwe navê wê jî "Navendiya Çandî" ye. Di nav navendiya çandî de, pirtûkxane, her curên tesîsên sporê, salonên şahî û dansê, ji bo mezinan kursên folklorê, xwendinê, dirûnê, teknîkê, Kanalên TV û radyoya Navendiya Çandî jî hene. Dinav wê sîstemê de bêguman dibistan jî heye. Di tevayiya Macaristanê de 1400 Navendiyên Çandî hene. Li bajarê Budapeştê didu ne. Li takên karker û xebatkarin in. Ev sazgehên çandî û perwerdê ji bo wan û zarokên wan hatine avakirin û kar dikin.

Ev sîstem bi zarokxanê (kreşê, dagîsê) dest pê dike. Zarokên yek salî tî zarokxanê. Zarok saet ji 6 ê beyanî heta 8 ê êvarê li zarokxanê dimînin. Ew heta 6 salan di zarokxanê de dimînin. Li wir fêrî xwendin û nivîsandinê dibin. Di pişt re dema dibin 7 salî, li eynî cih dest bi dibistanê dikin. Mamosteyê wan yê zarokxanê yê sala dawî heta pola (sinifa) yekê wan didin xwendinê. Ev mamoste, dibistana bilind ya mamostetiyê xwendine û kurs û ezmûnên taybetî de derbas bûne. Her yek di beşekî de bûye pispor. Piraniya wan jî, mamosteyên jin in. Her yek bi çend zimanî dizane.

Di pola yekê de, ji bo mijaran mamosteyên taybetî hene. Li swêdê heta pêngava bilind (pola 7 an) ji derê mûzîk, jîmnastîk û çend dersên din mamusteyêk heye. Ev sîstem li Tirkiyê jî heta pola 8-an e. Li Macaristanê jî di sîstema kevin ango ya normal de herweha ye. Lê di sîstema nû de, di pola yekem de mamosteyên her dersê cuda ne. Wek li Swêdê, li pêngava bilind, û lîsê. Mamosteyê matematîk, ziman, natur-cografya, fîzîk, ol hwd...

Di vê sîstema nû de, di pola yekem de wek dersên zimanê îngilizî, elmanî, anatomî, teknîk, hefsarkêşî (kukla), zimanê macarî, folklor... hene.

Piştî dibistana bingeîn bi eynî medodê, vê carê şagirt dest bi lîseyê dikin. Lîse jî di nav navendiya çandî de ye. Ji derê lîsê dibistanên beşên teknîkî jî hene. Û ew di eynî herêmî de ne.

Amed Tîgrîs

RENGDÊRÊN HÊJMARÎN (SAYI SIFATLARI)

Kürtçe de sayılar, sayısı belirtilen addan önce yer alır. Yalın haldeyken ad deklina edilmez.

ÖRNEK:

Pênc mirov : Beş adam
Çar jin : Dört kadın
Deh pêûs : On kalem

YEK: BİR

Yek sayısı da sıfat olarak ad sayısını belirtmede kullanılmaktadır.

ÖRNEK:

Yek hesp : Bir at
Yek pirtûk : Bir kitap
Yek xanî : Bir ev

YEK sayısı, doğrudan doğruya belirsiz tanım takısı olarak adın sonuna ilave edilmek suretiyle belirsiz tanım halinde kullanılabilir. Ve çoğunlukla da bu belirsiz tanım hali işlek olarak yukarıdaki örnekler yerine kullanılmaktadır.

ÖRNEK:

Hespek : Bir at
Pirtûkek : Bir kitap
Xanîyek : Bir ev

Belirsiz tanım hali, aynı zamanda, tanımlanan adın adedinin bir - tek- olduğunu gösterdiğine dikkat edilmelidir.

DU - SÊ İKİ - ÜÇ

Tek başlarına **didu** (iki), **sisê** (üç) şeklinde kullanılan iki ve üç sayıları sıfat olarak kullanıldıklarında değişikliğe uğrayarak **du** ve **sê** haline gelirler.

ÖRNEK:

Didu hesp
yerine
Du hesp
Sisê mirov
yerine
Sê mirov

SAYI ÇEKİMLERİ

Kural olarak sayı, bir edat ile isim arasında yer alırsa çekime uğramaz. Onun yerine ad çekime uğrar.

ÖRNEK:

Min kîloya sêvan bi **du** lîran kirî : Elmaların kilosunu **iki** liraya aldım.
Wê ev pirtûk bi **şes** lîran kiriyê : O bu kitabı **altı** liraya satın almış.
Wan vê sola bi **heft** dolara kirîbû : Onlar bu ayakkabıyı **yedi** dolara satın almışlardı.

Sayıdan önce bir edat yer almış ise, ya da edatı bir ad izlemiş ise, bu durumda sayı çekime uğrar.

ÖRNEK:

Ji **şesan** heta nehan : **Altıdan** dokuza kadar
Di **çaran** de çar heb yek hene : **Dörtte**, dört tane bir vardır.
Ez saet di **heftan** de çûm : Ben saat **yedide** gittim.

Yek sayısı dışıldır ve tekil dişil olarak çekime uğrar.

ÖRNEK:

Ez di demjimêr yekê de çûm : Ben saat **birde** gittim.
Yekê bîne : **Birini** getir.
Kürtçe'de, sayılar, 2'den 19'a kadar çoğul olarak çekime uğrarlar.

ÖRNEK:

Ji **duduwan** heta nozdan : **İkiden** ondokuza kadar.
Ji **sisêyan** heta yanzdehan : **Üçten** onbire kadar.
Di nozdan de dehek û neh heb yek hene : **Ondokuzda**, bir onluk ve dokuz birlik vardır.

Kürtçe'de, sayılar 20'den 1000'e kadar, onluk sayı başları halindeyken eril olarak deklime edilirler.

ÖRNEK:

Ji bîstî heta hezarî : Yirmiden bine kadar.
 Ji çilî bêtir, ji sedî kêmtir : Kırktan fazla, yüzden eksik.
 Ji pênc sed û bîstî kêmtir nabe : Beşyüz yirmiden aşağı olmaz.

Bu kural, eğer sayılar ara sayılarla bileşik halde kullanılacaksa bu kez çoğul çekim eki alarak kullanılmak durumundadır.

ÖRNEK:

Ji sedî heta hezar û bîst û çaran : Yüzden yüz yirmi dörde kadar.

SIRA SAYILAR

Sırasayılar, önceki derslerimizden de hatırlanacağı üzere iki şekilde ifade edilmektedir.

ÖRNEK:

I- Pêşîn	:Birinci	Diduwan	: İkinci
Sisêyan	:Üçüncü	Çaran	: Dördüncü
Dehan	:Onuncu	Sedan	:Yüzüncü
2- Yekemîn	:Birinci	Diwemîn	: İkinci
Sêyemîn	:Üçüncü	Çaremîn	: Dördüncü
Dehemîn	:Onuncu	Sedemîn	:Yüzüncü

AYIN GÜNLERİNİN BELİRTİLMESİ

Yekê Gulanê : Mayıs'ın biri Çarê Tirmehê : Temmuz'un dördü
 Nozdehê sibatê : Şubat'ın ondokuzu

RAKAMLA BELİRTİLMEK İSTENDİĞİNDE:

5 Gulan : 5 Mayıs 7 Tirmeh : 7 Temmuz 19 Sibat : 19 Şubat

Kürtçe'de yarım anlamındaki Nîv sayısı da deklime edilmektedir. yalın halde ise çekime uğramaz.

ÖRNEK:

Yalın: Nîv zebeş: Yarım karpuz Çekimli: Nîvê zebeş: karpuzun yarısı gibi. Nîv sayısı belirsiz tanım halinde de kullanılabilir. Belirsiz tanım eki nîv'e eklenebildiği gibi tam sayıya da ilave edilerek kullanılabilir.

ÖRNEK:

Yalın:	Gav û nîv	: Birbuçuk adım
Çekimli:	Gav û nîvek	: Birbuçuk adım
	Gavek û nîv	: Birbuçuk adım
Yalın:	Nîv zebeş	: Yarım karpuz
Çekimli:	Nîv zebeşek	
Yalın:	Demjimêr û nîv	: Birbuçuk saat
Çekimli:	Demjimêr û nîvek	: Birbuçuk saat
	Demjimêrek û nîv	: Birbuçuk saat

gibi.

KESİRLİ SAYILARIN İFADE EDİLİŞİ

Çekime uğramış sayının önüne ji edatı getirilerek ve sonra miktar sözkonusu edilerek ifade edilir.

ÖRNEK:

Ji nehan yek : 1/9 : Dokuzda bir
 Ji sedî sisê : 3/100 : Yüzde üç.

Yarım sayısının eril pozisyonunda kullanıldığını hatırlayalım. Üçte bir ve dörtte bir sayıları ise özel bir şekilde ifade edilmektedir.

ÖRNEK:

Sêyek : Üçte bir. (Bunun Ji sisêyan yek şeklinde de ifade edilebileceğini belirtmek gerekir)
 Çaryek : Dörtte bir

SAYILARIN ÜLEŞTİRİLMESİ

Kürtçe'de sayı üleştirilmesi şöyle yapılmaktadır:

Yeke yek	: Birer birer	Didu didu	: İkişer ikişer
Sisê sisê	: Üçer üçer	Hefte heft	: Yedişer yedişer
Çile çil	: Kırkar kırkar	Sede sed	: Yüzer yüzer

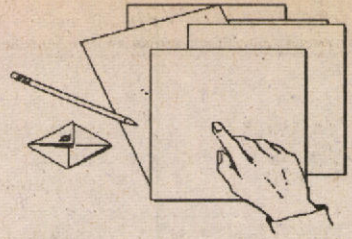
SAYILARIN KULLANILMASIYLA İLGİLİ GENEL ÖRNEKLER

Ji yekê bêtir	: Birden fazla
Ji diduwan kêmtir	: İkidenden az
Ez heftan dibînim	: Yedisini görüyorum
Ji sihi û pê ve	: Otuzdan başka
Ji pênc hezaran bêtir	: Beşbinden fazla
Li nav heftê û şeşan	: Yetmiş altının arasında
Bi sedan	: Yüzlerce
Bi hezaran	: Binlerce
Bi lekan	: On binlerce
Bi kirûran	: Beşyüzbinlerce
Ji xeynî hezaran	: Binden ayrı
Ji çelan û jor de	: Kırkın üstünde
Yek û niv	: Birbuçuk
Ji nivî bêtir	: Yarıdan fazla
Ji yek û nivê kêmtir	: Birbuçuktan az.
Ji çar û nîvan pê ve	: Dört buçuktan -sonra- başka
Ji çil û nivê kêmtir	: Kırk buçuktan -aşağı- az
Ji çil û niveki bêtir	: Kırk buçuktan fazla
Ez çar hespan dibînim	: Dört at görüyorum
Ez pêncî hespî dibînim	: Elli atı görüyorum
Çil mirovî got	: Kırk adam dedi
Di nav heftê keçiki de	: Yetmiş kızın arasında
Hêkên çil mirişki	: Kırk tavuğun yumurtası
Niv sêvê bide wî	: Ona yarım elmayı ver
Ji yek jinikê re	: Bir kadına
Ji yek mirovî re	: Bir adama
Bîst û yek sêvê bide min	: Yirmi bir elmayı bana ver.
Bîst û sêvekê bide min	: Bana yirmi bir elma ver.
Ezê hezar mirovî bişînim	: Bin adam gönderirim
Ji hezar malî bêtir	: Bin evden fazla.
Cara pêşin	: İlk defa
Demjimêr deh kêmtir bîst e	: Saat ona yirmi var
Pênc kêmtir çarçuk	: Beşe çeyrek var.
Dijmin ji sed û deh hezar mirov bêtir sürgûn kirin	: Düşman yüz on binden fazla adam sürgün etti.
İsal sala sisêyan e ku em hev û din nas dikin	: Bu üçüncü yıldır biribirimizi tanıyoruz. Tanışalı.

FERHENGOK

Dibistan	: Okul	Kevin	: Eski
Nû	: Yeni	Hinek	: Biraz
Rawestin	: Durmak	Dawî	: Son
Dest pê kirin	: Başlamak	Tenê	: Yalnız
Navend	: Merkez	Çand	: Kültür
Cur	: Çeşit	Şahî	: Eğlence
Dirûn	: Dikiş	Bêguman	: Kuşkusuz
Tevayî	: Tüm, genel	Tax	: Semt, mahalle
Sazgeh	: Mekanizma, düzenek	Perwerde	: Eğitim
Avakirin	: Kurmak	Zarokxane	: Çocuk evi, kreş
Beyanî	: Sabah	Evar	: Akşam
Fêr bûn	: Öğrenmek	Mamoste	: Öğretmen
Şagirt	: Öğrenci	Pol	: -Okul için- sınıf
Ezmûn	: Sınav	Taybetî	: Özel
Beş	: Bölüm, dal	Pispor	: Uzman
Piranî	: Çoğunluk	Mijar	: Konu
Pêngav	: Atılım, kademe, teşebbüs	Ango	: Yani
Herweha	: Böyle	Lek	: Onbin
Kirûr	: Beşyüzbin		

"BİZ HALKIZ, HAKLIYIZ"

Yüzyıllardır emperyalistler ve sömürgeci faşist TC tarafından ülkemizin yeraltı ve yerüstü zenginlikleri çalınıp, talan ediliyor. Bu talan ve yağmalama son yıllarda daha çok boyutlanmıştır. Ülkemizin sahip olduğu zengin kültürü, doğal güzellikleri ve ormanlarını bütünüyle yağmalayıp talan ediyorlar.

Ülkemizin zengin doğal kaynakları ve madenleri her zaman emperyalistlerin ve sömürgeci TC'nin iştahını kabartmıştır. Bu doğal kaynaklar ve madenler emperyalistler ve onun yerli işbirlikçileri tarafından yağmalanırken, bölge halkı ise açlık ve yoksulluğun pençesinden kurtulamamıştır.

Gelişen ulusal ve toplumsal uyanış nedeniyle emperyalistler ve faşist TC, yaptıkları baskı ve zulmü daha da hızlandırmışlardır. Hergün köylere ve dağlara tonlarca bomba yağdırıyor, yağdırılan tonlarca bomba nedeniyle doğal denge bozuluyor. Bölge halkı, özellikle köylü halkın yaşama biçimi olan yaylacılık yasaklanmıştır. Yasaklama nedeni ise yaylaya çıkan köylünün, gerillaya yataklık ve yiyecek imkanı sağladığı iddiasıdır. Köylünün başlıca geçim kaynağı olan hayvancılık, yaylacılığın yasaklanması nedeniyle yok olmuştur. Köylü giderek açlığın ve yoksulluğun sınırına yaklaşmıştır.

Faşist TC, her yıl haftalarca okullarda veya basın-yayın yoluyla ağaç dikmeyi teşvik ederken, ormanlarımız yakılıp, tahrip ediliyor.

Köylülerimiz ve halkımız, hergün her türlü vahşet ve katliamı yaşamak zorunda kalıyor. Bölgede keyfi şekilde hareket eden askeri güçler, istediği yeri boşaltıp, yağmalayabiliyor; evler yakılıp, yıkılıyor. Buralarda yaşayan insanlara binbir türlü eziyet yapılıyor, insan dışkısı yediriliyor, genç kadın ve kızlara tecavüz ediliyor, erkekleri ka-

dınların önünde soyundurup istedikleri işkence ve muameleyi yapıyorlar. İstedikleri yerleşim yerlerinde giriş-çıkışları yasaklayabiliyor ve halkı açlığın pençesine itmek için gıda ambargosunu uyguluyor. Bütün bunlar olurken boyalı burjuva basını ve devletin özel televizyonu TRT, bu olayları kamuoyundan saklamaya çalışıyor, halkımızı oyalamak için başka olayları gündeme getiriyor.

Yetmiş yıldır sahip olduğumuz zengin kültürü yağmalayıp, yozlaştırıyor. Kürt folkloru ile uluslararası yarışma etkinliklerinde birincilik ve başarılar kazanıyor, ve bu kültürün kendilerine ait olduğunu, Ortaasya'dan getirdiklerini dünya kamuoyuna söylüyor.

Sözüm ona Türk bilimadamları ve tarihçileri, yıllardır Kürtlerin Türk olduklarını ispatlamak için uğraşıp durdular ve Kürtlerin, "Dağ Türkleri" olduğunu söylediler. Taki bu sözde bilimadamları resmi ideolojinin doğrultusunda hareket ederek bir yere varamayacaklarını anlayana kadar.

Kürtlerin özgürlük ve kurtuluş bayramı olan Newroz bayramının kökenini ve amacını saptırmaya çalışıyorlar. Newroz bayramının ilk kez Ergenekon Türkleri tarafından kutlandığını, bahar bayramı olduğunu söyleyip duruyor. Oysa biliyoruz ki, Newroz Bayramı iki bin yılı aşkın bir süredir, Kürtler tarafından özgürlük ve kurtuluş bayramı olarak kutlanmaktadır.

Emperyalistler ve faşist TC'nin yıllardır uyguladığı baskıcı ve sömürgeci politikası bizi yok edemeyecektir. Sonunda yaptıkları zulümün içinde boğulacaklar.

Biz yenilmeyeceğiz. Çünkü: Biz Halkız, Haklıyız ve Kazanacağız.

Hüseyin Mustafa Güllü
Elbistan'da Bir Yurtsever.

DEĞERLİ NEWROZ ÇALIŞANLARI,

Newroz'un 14. sayısında ki bir yazıda belirtilen bir anlayışı doğru bulmadığımı belirtmek istiyorum. Sözkonusu yazı "MUMCU VE SONRASI" başlıklı

Eleştirim yazının tümüne değil, sözkonusu olan yazının son paragrafındaki Mumcu'nun ölümü sonrasında doğan şeriatı tepki (haydi büyük duygu diyelim) komünistlerce gözden irak tutulamaz, değerlidir ve propaganda faaliyetlerinde geliştirilerek dinsel gericiğe karşı büyütülmelidir" diyen bölümdür.

Eğer Mumcu'nun ölümü şeriatçı bir örgüt işiyse doğrudur. Fakat işin içinde kontrgerilla varsa bu doğru bir tavır olamaz... Şeriatçı anlayışa karşı mücadele elbette gerekir ama, kontrgerillanın yaptığını TC, bilinçli olarak başkalarına yüklemeye çalışıyorsa bu sergi-lenmeli...

Ben sadece yazı ile ilgili kafamdaki doğan bir çelişkiyi kısaca size iletmeye çalışıyorum.

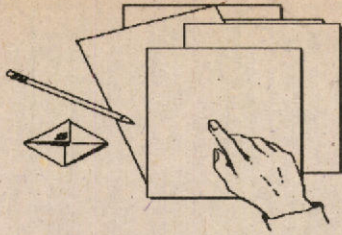
Hepsi bu.

Sadık / İsviçre

BENİM SEVDAM VAR

*benim sevdam var
uçan kuşta, dağlardadır
yaylada, menekşede
düğünlerde
halaylarda
benim sevdam var*

Esen'cik

MİLLİYET GAZETESİ YAYIN KURULUNA

6 ve 8 Nisan 1993 günkü gazetelerinizi okudum. "Gece Yarısı Ekspresi" adlı filmle ilgili eleştirileriniz dikkatimi çekti. Eleştirilerinizde filmde, Türk-Türkiye düşmanı diye söz etmişsiniz.

Bence o film gerçeği tam olarak yansıtmıyor. Çünkü işkenceleri yüzeyel almış. Sıradan bir karakola düşmüş bir insan bile bu işkenceleri görüyor. Merkezi bir karakola düşen bir insanın gördüğü işkenceler bunların yanında devde kulak kalır. Merkezi karakollarda cop sokmadan, dışkı yedirmeye, askıdan elektriğe, tazyikli sudan, buza yatırmaya kadar bütün işkenceler uygulanmaktadır. Film de ise yalnızca askı, cop ve falaka vardı.

Bu işkenceleri yalnızca karakollara maletmek hata olur. G. Doğu (Kürdistan)da kırsal kesimde bu tür olaylar hergün yaşanmakta. Size bazı örnekler; Mardin ili Cizre ilçesi Yeşilyurt köyü halkına dışkı yedirilmesi, Mesut Dündar isimli PKK gerillasının Alman yapımı panzere bağlanıp sürüklenmesi, provakasyonlar yaratılıp Şırnak'ın devlet güçleri tarafından yerle bir edilmesi gibi daha birçok olay var. Bu bağlamda İnsan Hakları Uluslararası Soruşturma Komisyonu'nun Şırnak olayı ile ilgili olarak "TC'nin ölüm mangaları iş başında" ibaresini kullanması pek de haksız değildir. Öysa siz PKK Şırnak'ı bastı diye duyurdunuz. Bu tür olayları kamuoyuna duyurmamakla veya yanlış duyurmakla, sizin resmi ideolojinin kuyrukçuluğunu yaptığınız açıkça ortadadır. Bununla beraber gazetenizin 4. sayfasının sol alt köşesinde "Milliyet basın meslek ilkelerine uymaya söz vermiştir" ibaresi var. Sizce olayları kamuoyundan gizlemek veya yanlış aktarmak basın meslek ilkelerine uymak mıdır? Size tavsiyem: Edip Polat'ın "Newrozladık Şafakları" gibi kitapları okuyup ansiklopedinizle birlikte halka dağıtmanızdır.

Malatya'dan

Hikmet Kalaycıgil

Not: Bu mektubun bir nüshası Milliyet Gazetesine gönderilmiştir.

MERHEBA

Bizler çeşitli siyasi davalardan yargılanan 22 siyasi tutuklu peşpeşe gerçekleşen firarların ardından buraya (Yozgat E tipi cezaevine) Nevşehir E tipi cezaevinden sürgün edildik. Burada, sürgünün amacına uygun olarak yaşam haklarımızdan mahrum, insanlardan ve sosyal yaşamdan tecrit

edilmiş bir şekilde baskı altında tutulmaya ve "rehabilitasyon" edilmeye çalışıldık. Ancak devrimci tutsaklar olarak bize dayatılan bu gayri insani yaşam koşullarını kabul etmedik ve insan haklarını ayaklar altına alan tüm uygulamalara karşı direnişe geçtik. Devrimci geleneklerimizin ve değerlerimizin bilinciyle, yaşadığımız olumsuz koşulları değiştirmek ve gaspedilen insani yaşam haklarımızı geri almak için, 26.3.93 tarihinden itibaren süresiz açlık grevine başladık. Açlık grevi eylemimiz 34. gününde yani 31.4.93 tarihinde, Bakanlık yetkilileri ve milletvekillerinin cezaevine gelmesi ve insani yaşam haklarımızın geri verilmesi üzerine son buldu. İnsani yaşamsal haklarımızın verilmesine rağmen, yasal ve hukuki olmayan ve genel bir tecrit politikasının ürünü olan sürgün kaldırılmadı. Sürgün koşullarında ve henüz haklarımızı almış olmamızdan dolayı burada sosyal yaşamın gerekliliklerini yerine getirme olanaklarına sahip değiliz. Örneğin siyasi ve devrimciler olarak onlarsız olamayacağımız kitaplarımız yok. Bu noktada duyarlı olan devrimci demokrat tüm kitabevlerinden, yayın kuruluşlarından ve dergilerden yardım bekliyoruz.

(...)

Erhan MEYDAN

E- Tipi Cezaevi / Yozgat

"MERHABA DOSTLAR"

Newroz çalışanları güzel çalışmalarından dolayı kutluyor ve başarılarının devamını diliyoruz. Yıllardır sosyalist basın üzerinde estirilen baskı ve sindirme politikasını ve bunun yanı sıra devrimci demokrat insanların üzerinde istirilen devlet terörünü, sokak infazlarını, gözaltında kaybedilmeleri şiddetle kınıyor, her damla kanın birgün hesabının sorulacağını bilmelerini istiyoruz...

Bizler Metris kapalı cezaevindeki devrimci tutsaklar olarak bizimle dayanışma içinde olduğunuzdan dolayı teşekkür ediyor ve başarılarımızın devamını diliyoruz.

Özgür günlerin birgün geleceği inancıyla yoldaşa selamlar.

Veysel AKTAŞ, TURGUT COŞKUN

Metris Cezaevi

NEWROZ

Xebatkar û xwendevanên Kovara Newroz ên delal!..

Hêvîdarîn ku, Newroz a 93 yê; cejna gelê Kurd roja serhildan û berxwedanê ji gelê me re bibe sala serhildanê û me bi azadîyê re şabike.

Li ser vê daxwazîyê cejna we pîroz dikin, di têkoşînê de serfirazîya we di xwazîn.

Bijî Newroz!..

Hinik Xwendevanên Kovara Newroz ên

Çabaktçurê (Bingol)

YÜRÜMEK

Yürümek kim bilir, nerelerden nereye.

Şafak daha sökün etmeden yorgunca düşmek yollara

Yürüyor emekçilerimiz günü başlatmak için;

Kimisi sakat, kimi bir daha dönmeksizin geriye

Açıyorlar yaban ellerinin fabrika kapılarını,

Elleri çatlak yürekleri yas içinde.

Kimisi tulumlu, kimisi mavi, lacivert, beyaz yakalı

Yürüyorlar yüzleri ak,

umutları patronların ceplerinde sermaye olmuş

Daha çoğu varmadan makinanın başına yarı uykulu

Kahpe bir el uzanır kanlı şartele.

Dalar gider eller, karın tokluğuna upuzun.

Vurur aktıkları terlerin acısı yüreklerine

Kadını erkeği, genci, ihtiyarı... Ülkemin tüm emekçileri.

Yürütürler düşlerini seker adımlarla ıslak bir zemin de.

Kimisi uyanmamıştır uykusundan, kimisi

bilmez emeginin kutsallığını daha

Aşmak demektir, kanlı karanlık düşman kalelerini

Nerde olursak olalım aynı amaçtır, bizimkisi

Öyleyse bekletmeyelim bizden umut kesmeyenleri

utandırmayalım üreten ellerimizi, bedenlerimizi

Korkutmasın faşizmin pis köhne emelleri bizi

Yüceltelim ürkek duyulan sesimizi

Yürüyelim umutlu gelecek günler için

Yürüyelim, sömürsüz bir dünya kurmak için

Haydar İşiko / Fransa

MAYIS ŞEHİTLERİNİ ANIYORUZ!

Türkiye'de ve özellikle de Kürdistan'da, artık yalnızca bir şehitin anıldığı günler çok gerilerde kaldı.

İşte 1 MAYIS 1977: Yer Taksim, 1 MAYIS ALANI. Yüzbinlerin üzerine faşist kontrgerilla timleri kurşun yağdırıyor. Sonuç: 36 ölü ve yüzlerce yaralı. 1 Mayıs 1977 kutlamalarının müsebbibleri hala ortada yok. Müteakib 1 Mayıs kutlamalarının hiçbiri şehitsiz, kansız geçmedi.

3 Mayıs 1973: Yiğit Kürt komünisti THKO militanı AVNİ GÖKOĞLU, Filistin'den dönüşünde sınırda kahpece pusuya düşürülüp şehit ediliyor. Böylece Türk ve Kürt halkları yiğit bir evladını yitirmenin acısına boğuluyor.

6 Mayıs 1972: Türkiye toplumsal kurtuluş mücadelesi gelenegine ilk kez devrimci zoru sokan örgütlerden THKO önderleri DENİZ GEZMİŞ, HÜSEYİN İNAN ve YUSUF ASLAN idam sehpasında katledilerek halkların kalbine gömülüyorlar.

16 Mayıs 1926: I. Ağrı Harekati, Daha doğrusu katliamı. Katledilen yüzlerce Kürt insanı... Sebep: Kürt olmak ve Kürt olarak haklarını istemek.

18 Mayıs 1973: TIKKO önderi İBRAHİM KAYPAKKAYA işkence altında şehit düşüyor. Ser verip sır vermeyen bir yiğit olarak şehitler listesindeki yerini alıyor.

18 Mayıs 1982: Diyarbakır Cezaevinde FERHAT KURTAY, NECMİ ÖNEN, EŞREF ANYIK, MAHMUT ZENGİN zulmü protesto etmek için birbirlerine sarılıp kendileri yakıyorlar. İnsanlarımız ülkesi ve toplumu için profestonun bu biçimini tarihimize malediyorlar.

20 Mayıs 1930: Ulusal kurtuluş mücadelemizdeki en ufak bir kıpırdanışa tahammül edemeyen devlet, sadece "birşeyler yapabilirler" varsayımından hareketle Mardin'in Stewré ilçesi ve civarında askeri hareket başlatarak yüzlerce insanımızı katlediyor, şehit ediyor.

22 Mayıs 1929: Devlet, Zilan ve yöresinde katliamlara girişip yüzlerce insanımızı şehit ediyor. Ve arkasından viraneye çevrilmiş ilçeler, köyler bırakıyor.

26 Mayıs 1927: Mutki'de devlet katliamı. Sebep: Kürt olmak. Kürt olarak kalmak istemek ve davranmak. Sonuç: Yüzlerce şehit, yaralı. Göçürmeler, sürgünler hapsedmeler. Viraneye çevrilmiş iller, ilçeler ve köyler...

31 Mayıs 1971: Nuhak, o gün SINAN CEMGİL'i, KADIR MANGA'yı ve ALPASLAN ÖZDOĞAN'ın katledilişine, şehit düşüşlerine tanık oluyor.

Şehitler, şehitler, şehitlerimiz... Adını bilemediğimiz, sayamadığımız, karanlıkta kalan daha nice adsız kahramanlarımız...

MAYIS ŞEHİTLERİNİ SAYGIYLA ANIYORUZ!...

